

Πρώτη Έκθεση της Κύπρου για τη Σύμβαση ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Έκδοση:

Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες
Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
1430 Λευκωσία, Κύπρος
www.mlsi.gov.cy/dsid

Συντονισμός έκδοσης και γλωσσική επιμέλεια:

Αντωνία Σωκράτους Πεδόνε
Λειτουργός Τύπου και Πληροφοριών

Σχεδιασμός/σελιδοποίηση εντύπου:

Άννα Θεοδοσίου

Σχεδιασμός γραφικού:

Ιάκωβος Νικολάου

Εκτύπωση:

Zavallis Litho Ltd

ΓΤΠ 265/2013-200

copyright © Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, 2013

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση πληροφοριών και στοιχείων από την παρούσα Έκθεση νοουμένου ότι θα αναφέρεται η πηγή.

ISBN 978-9963-32-150-6

A large, light blue, stylized tree with circular leaves and a trunk that tapers towards the bottom. The tree is positioned on the left side of the page. The background is a light blue gradient with scattered, semi-transparent circles of various sizes, creating a bokeh effect.

Πρώτη Έκθεση της Κύπρου για τη Σύμβαση ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

2013

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

● Εισαγωγή	5
● Η Αναπηρία στην Κύπρο με μια ματιά	6
● Έκθεση ανά άρθρο της Σύμβασης	8
● Άρθρα 1 – 4	8
● Άρθρο 5 Ισότητα και μη-διάκριση	10
● Άρθρο 6 Γυναίκες με αναπηρίες	11
● Άρθρο 7 Παιδιά με αναπηρίες	11
● Άρθρο 8 Ευαισθητοποίηση	12
● Άρθρο 9 Προσβασιμότητα	13
● Άρθρο 10 Δικαίωμα στη ζωή	23
● Άρθρο 11 Καταστάσεις κινδύνου και έκτακτων ανθρωπιστικών αναγκών	23
● Άρθρο 12 Ίση αναγνώριση ενώπιον του νόμου	23
● Άρθρο 13 Πρόσβαση στη δικαιοσύνη	24
● Άρθρο 14 Ελευθερία και ασφάλεια του ατόμου	24
● Άρθρο 15 Ελευθερία από βασανιστήρια ή σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία	24
● Άρθρο 16 Ελευθερία από εκμετάλλευση, βία και κακοποίηση	25
● Άρθρο 17 Προστασία της ακεραιότητας του ατόμου	26
● Άρθρο 18 Ελευθερία διακίνησης και ιθαγένειας	26
● Άρθρο 19 Ανεξάρτητη διαβίωση και ενσωμάτωση στην κοινότητα	26
● Άρθρο 20 Κινητικότητα του ατόμου	30
● Άρθρο 21 Ελευθερία έκφρασης και άποψης και πρόσβαση στις πληροφορίες	30
● Άρθρο 22 Σεβασμός της ιδιωτικής ζωής	30
● Άρθρο 23 Σεβασμός για την κατοικία και την οικογένεια	30
● Άρθρο 24 Εκπαίδευση	31
● Άρθρο 25 Υγεία	38
● Άρθρο 26 Ένταξη και αποκατάσταση	42
● Άρθρο 27 Εργασία και απασχόληση	43
● Άρθρο 28 Επαρκές βιοτικό επίπεδο και κοινωνική προστασία	47
● Άρθρο 29 Συμμετοχή στην πολιτική και δημόσια ζωή	48
● Άρθρο 30 Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, ψυχαγωγία, δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και αθλητισμός	48
● Άρθρο 31 Στατιστικές και συλλογή δεδομένων	49
● Άρθρο 32 Διεθνής συνεργασία	51
● Άρθρο 33 Εθνική εφαρμογή και παρακολούθηση	51
● Άρθρο 34 Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες	52
● ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 Κατάλογος κυριότερων Νομοθεσιών για την αναπηρία στην Κύπρο	53
● ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 Κατάλογος Σχεδίων Κοινωνικών Παροχών Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες	57
● ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3* Πίνακες Στατιστικών Στοιχείων Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου	
● ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4* Πίνακες Στατιστικών Στοιχείων Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού	
● ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5* Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία 2013 - 2015	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της Έκθεσης

1. Η Κυπριακή Δημοκρατία κύρωσε, δηλαδή ψήφισε σε Νόμο, τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες το 2011, με τον περὶ της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και περὶ Συναφών Θεμάτων (Κυρωτικό) Νόμο του 2011, Ν.8(III)/2011¹.
2. Η παρούσα Ειδική Έκθεση (Treaty-Specific Document), μαζί με τη Βασική Έκθεση (Core Document), αποτελούν την Πρώτη Έκθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, σύμφωνα με το Άρθρο 35 της Σύμβασης.
3. Σκοπός αυτής της Έκθεσης είναι να καταγράψει και να αποτυπώσει, ανά άρθρο της Σύμβασης, τις υφιστάμενες νομοθεσίες, πολιτικές και δραστηριότητες στην Κύπρο που ικανοποιούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, υλοποιώντας τις απαιτήσεις της Σύμβασης. Παράλληλος σκοπός είναι η διαπίστωση τυχόν αδυναμιών και κενών που υπάρχουν στην υφιστάμενη κατάσταση, σε σύγκριση με τα επιθυμητά αποτελέσματα που καθορίζει η Σύμβαση, ώστε να σχεδιαστούν και να προωθηθούν οι κατάλληλες περαιτέρω δράσεις μέσω της διαμόρφωσης του πρώτου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Αναπηρία στην Κύπρο, ξεκινώντας από την τριετία 2013-2015.

Μεθοδολογία ετοιμασίας της Έκθεσης

4. Η Έκθεση είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας των κρατικών υπηρεσιών, με συντονισμό από το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, ως το Κεντρικό Σημείο στην Κύπρο για την εφαρμογή της Σύμβασης, μετά από τις ακόλουθες ενέργειες:
  - Συγκεντρώθηκαν στοιχεία και πληροφορίες από όλες τις αρμόδιες για θέματα αναπηρίας κρατικές υπηρεσίες, μέσω της συνεισφοράς τους σε ειδικό έντυπο που ετοιμάστηκε για αυτόν τον σκοπό.
  - Πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις και διαβουλεύσεις σχετικά με το περιεχόμενο της Έκθεσης, με εκπροσώπους των κρατικών υπηρεσιών, εκπροσώπους της Κυπριακής Συνομοσπονδίας Οργανώσεων Αναπήρων και εκπροσώπους – παρατηρητές της Επιτροπής Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σε συνεδρίες οκτώ Θεματικών Τεχνικών Επιτροπών, που λειτούργησαν στα πλαίσια του Συντονιστικού Μηχανισμού για τη διευκόλυνση των δράσεων εφαρμογής της Σύμβασης, κατά την περίοδο Φεβρουαρίου – Ιουλίου 2013.
  - Λήφθηκαν υπόψη οποιαδήποτε σχόλια και εισηγήσεις εκφράστηκαν για το περιεχόμενο της Έκθεσης που αναρτήθηκε στην Ιστοσελίδα του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες (www.mlsi.gov.cy/dsid) για σκοπούς δημόσιου διαλόγου στην περίοδο 9.7.2013-18.7.2013.
  - Η Έκθεση, υιοθετήθηκε από το Παγκύπριο Συμβούλιο για τα Άτομα με Αναπηρίες (ΠΣΑΑ), ως Συντονιστικού Μηχανισμού για τη διευκόλυνση των δράσεων εφαρμογής της Σύμβασης. Η Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Αναπήρων, που συμμετέχει στο ΠΣΑΑ, επιφυλάχθηκε για διατήρηση του δικαιώματός της να υποβάλει τη δική της έκθεση (Shadow Report) προς την Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Η Έκθεση, επίσης, περιλαμβάνει απόψεις της Επιτροπής Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ως ο Ανεξάρτητος Μηχανισμός για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης.
  - Η Έκθεση έχει εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφασή του Αρ. 75.537, ημερομηνίας 26.7.2013.
5. Για την ετοιμασία της έκθεσης λήφθηκαν, επίσης, υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, καθώς και οι κατευθυντήριες γραμμές μέσω των ετήσιων Συνεδρίων Εργασίας που διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2010, 2011 και 2012.
6. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την ετοιμασία της Έκθεσης ήταν ουσιαστικά μια μαθησιακή εμπειρία για τους συμμετέχοντες, αφού σε κάθε συνεδρία των Θεματικών Τεχνικών Επιτροπών, η διάχυση της γνώσης, η ζύμωση απόψεων, ιδεών και εισηγήσεων καθώς και η καλλιέργεια κοινών οραμάτων και στόχων, πρόσθεσαν αξία στις γνώσεις, εμπειρίες, στάσεις και αντιλήψεις των εκπροσώπων των κρατικών υπηρεσιών και των οργανώσεων αναπήρων.

¹ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/9EA85834AB487A10C2257A7C002CEDA5/\\$file/Symbasi%20OHE%20kai%20Prwtokollo.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/9EA85834AB487A10C2257A7C002CEDA5/$file/Symbasi%20OHE%20kai%20Prwtokollo.pdf)

Η ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

7. Επιχειρώντας να διευκολύνουμε τον αναγνώστη, συνοψίζοντας σε μια γρήγορη ματιά την παρούσα κατάσταση για τα ζητήματα της αναπηρίας στην Κύπρο, χρησιμοποιούμε πιο κάτω το εργαλείο της ανάλυσης των δυνατών στοιχείων, των αδυναμιών, των ευκαιριών και των κινδύνων (SWOT Analysis).

Δυνατά στοιχεία

8. Οι αρχές της αξιοπρέπειας του ατόμου, της ατομικής αυτονομίας, της ελευθερίας ατομικών επιλογών και ανεξαρτησίας, βρίσκονται ψηλά στη στάθμη αξιών της κυπριακής κοινωνίας. Παράλληλα, ο δυνατός θεσμός της οικογένειας και η σημαντική εθελοντική εκδήλωση έμπρακτης κοινωνικής αλληλεγγύης ενδυναμώνουν και στηρίζουν τα άτομα με αναπηρίες στην απόλαυση των αρχών αυτών.
9. Υπάρχει ένα σύγχρονο και ισχυρό νομικό πλαίσιο στην Κύπρο για την πρόσπιση και την προώθηση της υλοποίησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες, τόσο με γενικούς νόμους, όσο και με ειδικούς ανά τομέα. Στο Παράρτημα 1 της Έκθεσης παρουσιάζεται κατάλογος με τις κυριότερες νομοθεσίες (και ηλεκτρονικές αναφορές) που ρυθμίζουν τα θέματα της αναπηρίας, μέσα από 3 κυρωτικούς νόμους Διεθνών Συμβάσεων, 5 γενικούς νόμους και 30 ειδικούς νόμους και κανονισμούς. Η προσπάθεια για περαιτέρω βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου, ώστε να διασφαλίζει ακόμη περισσότερο τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, είναι συνεχής.
10. Ο θεσμός της διαβούλευσης με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ατόμων με αναπηρίες στην Κύπρο ρυθμίζεται και νομοθετικά, αφού ειδικός νόμος υποχρεώνει κάθε κρατική υπηρεσία, πριν από τη λήψη απόφασης για θέματα που αφορούν τα άτομα με αναπηρίες, να διαβουλευτεί με την Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Αναπήρων. Η Συνομοσπονδία δραστηριοποιείται έντονα διεκδικώντας την ενεργό εμπλοκή της και τη συμμετοχή της στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.
11. Η διοικητική ικανότητα διαχείρισης και προώθησης δράσεων που υλοποιούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες έχουν ενδυναμωθεί σημαντικά μετά από την εγκαθίδρυση και λειτουργία των μηχανισμών για την εφαρμογή της Σύμβασης, όπως περιγράφεται και κάτω από το Άρθρο 33. Αποτέλεσμα της λειτουργίας των μηχανισμών αυτών και της συνεργασίας των εμπλεκόμενων φορέων ήταν η διαμόρφωση του πρώτου Εθνικού Σχεδίου Δράσης της Κύπρου για την Αναπηρία 2013-2015, ως εργαλείο για ενίσχυση της υλοποίησης της Σύμβασης. Το Σχέδιο Δράσης επισυνάπτεται στο Παράρτημα 5 της Έκθεσης.

Αδυναμίες

12. Παρά τη θετική αλλαγή, τις τελευταίες δεκαετίες, στις στάσεις και αντιλήψεις των πολιτών έναντι της διαφορετικότητας των ατόμων και αποδοχής της, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης ως προς το επίπεδο σεβασμού της κυπριακής κοινωνίας, προς τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες.
13. Παρά την ύπαρξη ισχυρού νομικού πλαισίου για τη ρύθμιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες παρατηρούνται αρκετά κενά στην αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων, τα οποία θα μπορούσαν να διορθωθούν με πιο αποτελεσματικό προγραμματισμό και συντονισμό των κρατικών υπηρεσιών για μετουσίωση των ιδεών σε πράξη καθώς και πιο αυστηρό έλεγχο εφαρμογής των νομοθεσιών και επιβολή ποινών.

14. Παρά τη μεγάλη πρόοδο που έχει επιτευχθεί την τελευταία δεκαετία όσον αφορά την προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια, κυρίως, για τα άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία, λόγω ανεπαρκούς εφαρμογής της νομοθεσίας για την προσβασιμότητα από τις αρμόδιες τοπικές αρχές, αλλά και λόγω της ύπαρξης άγνοιας και έλλειψης σεβασμού από μεγάλο αριθμό πολιτών.
15. Άλλοι τομείς όπου παρουσιάζονται περιοχές για δράσεις βελτίωσης είναι ο τομέας της θεραπευτικής αποκατάστασης και ο τομέας της επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης. Οι δομές και υπηρεσίες για προσφορά θεραπειών φυσικοθεραπείας, εργοθεραπείας, λογοθεραπείας, ψυχοθεραπείας, είναι περιορισμένες, με έλλειψη οργανωμένων πολυθεματικών κρατικών κέντρων αποκατάστασης για όλες τις αναπηρίες και ιδιαίτερα για τις σοβαρές και πολλαπλές αναπηρίες. Στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης δεν έχουν ακόμη εγκαθιδρυθεί συστηματικοί μηχανισμοί αξιολόγησης της αναπηρίας και λειτουργικότητας, διάγνωσης των αναγκών κατάρτισης και ικανοτήτων απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες και προσφοράς κινήτρων για ένταξη στην αγορά εργασίας, σε σύζευξη με τα επαγγέλματα ζήτησης της αγοράς.

Ευκαιρίες

16. Η ύπαρξη των διαρθρωτικών ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των συγχρηματοδοτούμενων κοινοτικών προγραμμάτων έχει δώσει την ευκαιρία στην Κύπρο για την ανάπτυξη προγραμμάτων από τις κρατικές υπηρεσίες σε μεγαλύτερο βαθμό, αλλά και από εθελοντικές οργανώσεις σε μικρότερο βαθμό, για την προώθηση της υλοποίησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες. Παραδείγματα καλών πρακτικών αποτελούν το Σχέδιο Κινήτρων για Εργοδότηση Ατόμων με Αναπηρίες στον Ιδιωτικό Τομέα του Τμήματος Εργασίας, ο σχεδιασμός Εφαρμογής Νέου Συστήματος Αξιολόγησης της Αναπηρίας και Λειτουργικότητας του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, τα Προγράμματα Εκπαίδευσης Τυφλών σε Δεξιότητες Ανεξάρτητης Διαβίωσης της Παγκύπριας Οργάνωσης Τυφλών και το Πρόγραμμα Εγκατάστασης Εξοπλισμού Προσβασιμότητας σε Παραλίες της Οργάνωσης Παραπληγικών Κύπρου.

Κίνδυνοι

17. Όπως συμβαίνει σε πολλά κράτη αυτή τη χρονική περίοδο, η επιδείνωση της οικονομικής κρίσης στην Κύπρο, συνέπεσε με την περίοδο κύρωσης και έναρξης ισχύος της Σύμβασης. Η παρούσα Έκθεση, όπως και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία 2013-2015, ετοιμάστηκαν σε μια εξαιρετικά κρίσιμη για την κυπριακή οικονομία περίοδο, αφού η Κυπριακή Δημοκρατία αναγκάστηκε το 2012 να προσφύγει στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας ζητώντας χρηματοοικονομική στήριξη και καταλήγοντας σε συμφωνία για Μνημόνιο Συναντίληψης και την εφαρμογή προγράμματος οικονομικής προσαρμογής από τον Μάρτιο του 2013. Η ανάπτυξη, επομένως, πρόσθετων δράσεων υλοποίησης της Σύμβασης θα πρέπει να βρίσκεται εντός των οικονομικών δυνατοτήτων του κράτους.
18. Κίνδυνο, επίσης, για την ποιότητα και ποσότητα των προσφερόμενων κρατικών υπηρεσιών προς τα άτομα με αναπηρίες αποτελεί η αποχώρηση, λόγω της υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης, έμπειρων εξειδικευμένων στελεχών, χωρίς τη δυνατότητα αντικατάστασής τους λόγω των περιορισμών στελέχωσης στον δημόσιο τομέα.

ΕΚΘΕΣΗ ΑΝΑ ΑΡΘΡΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

ΑΡΘΡΑ 1 – 4

19. Η Κυπριακή Δημοκρατία αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα της Σύμβασης ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και συμφωνεί πλήρως με τον σκοπό, τις γενικές αρχές και τους στόχους της. Από πλευράς της η Κυπριακή Δημοκρατία, μέσα από τις Εθνικές Εκθέσεις που θα παραδίδει στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες όσο και μέσα από τα Εθνικά Σχέδια Δράσης της Αναπηρίας, θα προωθήσει, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες. Αξιοποιώντας τους μηχανισμούς εφαρμογής και παρακολούθησης της Σύμβασης, που περιγράφονται αναλυτικά κάτω από το Άρθρο 33, και εμπλέκοντας ενεργά τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ατόμων με αναπηρίες, η Κυβέρνηση ενέκρινε το πρώτο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία 2013-2015, που παρουσιάζεται στο Παράρτημα 5.
20. Ο ορισμός της αναπηρίας σύμφωνα με τους γενικούς νόμους – πλαίσιο, τους περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμους 2000-2007² αναφέρει ότι “αναπηρία”, σε σχέση με το άτομο, σημαίνει οποιαδήποτε μορφή ανεπάρκεια ή μειονεξία, η οποία προκαλεί μόνιμο ή απροσδιόριστης διάρκειας σωματικό, διανοητικό ή ψυχικό περιορισμό στο άτομο, που λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό και άλλα προσωπικά του στοιχεία, μειώνει ουσιωδώς ή αποκλείει τη δυνατότητα εκτέλεσης μίας ή περισσότερων δραστηριοτήτων ή λειτουργιών που θεωρούνται φυσιολογικές και ουσιώδεις για την ποιότητα ζωής κάθε ατόμου της ίδιας ηλικίας που δεν έχει τέτοια ανεπάρκεια ή μειονεξία. Ο ορισμός αυτός χρησιμοποιείται γενικά όπου δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι ορισμοί για την αναπηρία. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι σε διάφορους άλλους εξειδικευμένους νόμους ή σχέδια που αφορούν τα άτομα με αναπηρίες είναι πιθανόν να χρησιμοποιούνται άλλοι ορισμοί οι οποίοι ανταποκρίνονται καλύτερα στους σκοπούς και στόχους κάθε νόμου ή σχεδίου.
21. Για να εξασφαλιστεί η τήρηση της ίσης μεταχείρισης των ατόμων με αναπηρίες είναι σημαντικό να υπάρχουν οι «εύλογες προσαρμογές». Η ερμηνεία των «εύλογων προσαρμογών» παρουσιάζεται μέσα από τους περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμους, τόσο στον τομέα της απασχόλησης ως τα «ενδεδειγμένα μέτρα, ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται σε μια συγκεκριμένη κατάσταση, ώστε το πρόσωπο με αναπηρία να μπορεί να έχει πρόσβαση σε θέση εργασίας, να ασκεί ή να προάγεται στο επάγγελμά του, ή προκειμένου να του παρέχεται εκπαίδευση, αρκεί τα μέτρα αυτά να μη συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση για τον εργοδότη», όσο και σε όλους τους τομείς της παροχής αγαθών και υπηρεσιών προς τα άτομα με αναπηρίες, ως τα «εύλογα μέτρα που λαμβάνονται στην έκταση που οι τοπικές οικονομικές και άλλες συνθήκες το επιτρέπουν».

² Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsid32_gr/dsid32_gr?OpenDocument

22. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν από την Ενότητα στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2002 για Άτομα με Μακροχρόνια Προβλήματα Υγείας ή Ανικανότητας, ποσοστό 12,2% του πληθυσμού ηλικίας 16-64 δήλωσε ότι αντιμετωπίζει κάποιο μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή ανικανότητας. Επιπρόσθετα, όσον αφορά τα άτομα που δήλωσαν ότι έχουν μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή ανικανότητας, ποσοστό 8,6% των προβλημάτων οφείλονται σε εκ γενετής παράγοντες ή προκλήθηκαν κατά τη διάρκεια της γέννας, το 3,4% από εργατικά ατυχήματα, το 4,2% από οδικά ατυχήματα ή τραυματισμό που δεν σχετίζεται με την εργασία, το 2,6% από ατύχημα/τραυματισμό που έγινε στο σπίτι κατά τη διάρκεια δραστηριότητας αναψυχής ή αθλητισμού, το 4,4% από επαγγελματικές ασθένειες, το 74,8% από ασθένειες που δεν σχετίζονται με την εργασία και το 2,1% από άγνωστη αιτιολογία. Όπως φαίνεται από τα στατιστικά στοιχεία, η πλειονότητα των μακροχρόνιων προβλημάτων υγείας ή ανικανότητας δεν οφείλονται σε ασθένειες που σχετίζονται με την εργασία του ατόμου.
23. Κατά την Ευρωπαϊκή Έρευνα Υγείας 2008³, 11 7.732 άτομα (ή ποσοστό 18,1% του πληθυσμού) ηλικίας άνω των 15 χρόνων, δήλωσαν ότι αντιμετωπίζουν περιορισμούς δραστηριοτήτων λόγω προβλήματος υγείας κατά τους τελευταίους 6 μήνες ή περισσότερο. Από αυτά τα άτομα, το 6,2% δήλωσε ότι αντιμετωπίζει σημαντικό περιορισμό και 11,9% περιορισμό σε κάποιο βαθμό.
24. Από την ίδια έρευνα φάνηκε ότι ποσοστό 50,8% του πληθυσμού ηλικίας 15+ χρησιμοποιεί γυαλιά ή φακούς επαφής λόγω προβλημάτων όρασης και ποσοστό 0,1% έχει ολική απώλεια όρασης. Επιπρόσθετα, ποσοστό 6,5% του πληθυσμού ηλικίας 15+, εξαιρουμένων των ατόμων που έχουν ολική απώλεια όρασης, δήλωσε ότι αντιμετωπίζει κάποια δυσκολία στην ανάγνωση των χαρακτήρων εφημερίδας, ενώ ποσοστό 4,1% δήλωσε ότι αντιμετωπίζει κάποια δυσκολία στην παρατήρηση του προσώπου κάποιου ατόμου σε απόσταση 4 μέτρων. Όσον αφορά την ακοή, 1,8% του πληθυσμού ηλικίας 15+ δήλωσε ότι χρησιμοποιεί ακουστικά βαρηκοΐας, ενώ ποσοστό 0,1% του πληθυσμού δήλωσε ολική απώλεια ακοής. Εξάλλου, ποσοστό 5,6% του πληθυσμού ηλικίας 15+, εξαιρουμένων των ατόμων που έχουν ολική απώλεια ακοής, δήλωσε ότι αντιμετωπίζει κάποια δυσκολία στο να ακούσει ό,τι λέγεται σε συνομιλία με άλλα άτομα. Όσον αφορά την κινητικότητα, φάνηκε ότι το 3% του πληθυσμού 15+ δεν μπορεί να βαδίσει σε απόσταση 500 μέτρων, το 3,9% δεν μπορεί να ανεβεί/κατεβεί σκαλιά, το 5% αδυνατεί να σκύψει ή να γονατίσει, το 3,9% δεν μπορεί καθόλου να μεταφέρει βάρος 5 κιλών και το 0,5% αδυνατεί να χρησιμοποιήσει τα δάκτυλά του για λήψη αντικειμένων.
25. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν από την Ειδική Ενότητα «Απασχόληση των ατόμων με αναπηρίες» στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2011⁴, ποσοστό 20,6% των απασχολούμενων ανέφερε ότι αντιμετωπίζει κάποιο σοβαρό μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή χρόνια πάθηση (άνδρες 22,4%, γυναίκες 18,6%). Το αντίστοιχο ποσοστό ανάμεσα στον πληθυσμό που δεν εργάζεται ανέρχεται στο 30,9% (άνδρες 30,2%, γυναίκες 31,3%).
26. Οι πίνακες στατιστικών στοιχείων των πιο πάνω Ερευνών της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου παρουσιάζονται στο Παράρτημα 3.

³ Ευρωπαϊκή Έρευνα Υγείας 2008, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου
[http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/C80AD38EAA44F2C3C22577DF00321134/\\$file/EU_HEALTH_SURVEY_2008-181110.pdf?OpenElement](http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/C80AD38EAA44F2C3C22577DF00321134/$file/EU_HEALTH_SURVEY_2008-181110.pdf?OpenElement)

⁴ Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2011
[http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/50A7DDCE5922065AC2257B6A002F6D38/\\$file/LFS-2011-060912.pdf?OpenElement](http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/50A7DDCE5922065AC2257B6A002F6D38/$file/LFS-2011-060912.pdf?OpenElement)

ΑΡΘΡΟ 5 – ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΗ-ΔΙΑΚΡΙΣΗ

27. Στην **Επίτροπο Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** ανατέθηκε, με τον περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμο⁵, μεταξύ άλλων, η καταπολέμηση και η εξάλειψη των έμμεσων και άμεσων διακρίσεων περιλαμβανομένων και των διακρίσεων λόγω αναπηρίας. Οι αρμοδιότητες της Επιτρόπου, βάσει των διατάξεων του Νόμου αυτού, (δηλαδή ως Αρχή Ισότητας και Αρχή κατά των Διακρίσεων), περιλαμβάνουν την προαγωγή ίσων ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρίες, τη λήψη μέτρων και την επιτήρηση/επιβολή της συμμόρφωσης, με μέτρα ή και με την επιβολή χρηματικών προστίμων, για την πρακτική εφαρμογή των εκάστοτε, σε ισχύ, νόμων και κανονισμών, σε περιπτώσεις παραβίασης ή διάκρισης. Οι εν λόγω αρμοδιότητες τυγχάνουν εφαρμογής σε σχέση με κάθε απαγορευμένη με νόμο διάκριση, μεταχείριση, συμπεριφορά, διάταξη, όρο, κριτήριο ή πρακτική που εντοπίζεται/καταγγέλλεται, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα. Απαγορευμένη με νόμο διάκριση μπορεί να αφορά την κοινωνική προστασία, την κοινωνική ασφάλιση ή την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες ή τη στέγαση, ενώ, σε ό,τι αφορά την απασχόληση και την εργασία, δύναται να καλύπτει τους όρους πρόσβασης, πρόσληψης και προαγωγής, τα κριτήρια επιλογής στην εργασία, τον επαγγελματικό προσανατολισμό ή την επαγγελματική κατάρτιση, τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχόλησης, απολύσεων και αμοιβών.
28. Διασφάλιση για την ίση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρίες προσφέρουν και οι περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμοι του 2000⁶, ο περί της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και περί Συναφών Θεμάτων (Κυρωτικός) Νόμος του 2011, ο περί Ίσης Μεταχείρισης στην Απασχόληση και την Εργασία Νόμος του 2004⁷, αλλά και οι περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμοι⁸ που διέπουν την λειτουργία του θεσμού.
29. Τα στατιστικά στοιχεία του Γραφείου της Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων⁹ δείχνουν τον αριθμό παραπόνων από άτομα με αναπηρίες στην τελευταία δεκαετία: 2004:4, 2005:14, 2006:21, 2007:42, 2008:19, 2009:17, 2010:28, 2011:25, 2012:25.
30. Σύμφωνα με το **Γραφείο της Επιτρόπου Διοικήσεως** οι αδυναμίες που παρατηρούνται στην τήρηση της αρχής της ισότητας και στην ορθή εφαρμογή της Σύμβασης είναι οι χρονοβόρες ή/και ανεπαρκείς κανονιστικές, διοικητικές και γραφειοκρατικές διαδικασίες, από πλευράς του κράτους, στην κατάρτιση, υλοποίηση και παρακολούθηση αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων πολιτικών και δράσεων (περιλαμβανομένων θετικών δράσεων), καθώς και η ανεπαρκής ανταπόκριση των εμπλεκόμενων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Επιτρόπου. Κατά την άποψη του Γραφείου της Επιτρόπου, η ανεπαρκής γνώση στα θέματα αναπηρίας, η περιορισμένη παιδεία ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και η απουσία κουλτούρας που να συνάδει με το κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας, καθιστούν δύσκολη τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες, ιδίως κάτω από τα δύσκολα, σήμερα, δημοσιοοικονομικά δεδομένα που εντείνουν τις ανισότητες και ενισχύουν την ήδη ευάλωτη θέση των ατόμων με αναπηρίες.

⁵ Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

[http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/341F06F0809843A6C22575B200444BBB/\\$file/Καταπολέμησης%20των%20Φυλετικών%20και%20Ορισμένων%20Άλλων%20Διακρίσεων%20\(Επίτροπος\)%20Νόμος%20του%202004.pdf?OpenElement](http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/341F06F0809843A6C22575B200444BBB/$file/Καταπολέμησης%20των%20Φυλετικών%20και%20Ορισμένων%20Άλλων%20Διακρίσεων%20(Επίτροπος)%20Νόμος%20του%202004.pdf?OpenElement)

⁶ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/93E0AC1BD61BE111C2257AA10047A3BF?OpenDocument>

⁷ Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

[http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/D31F3418AE7016D8C22575B200442BEE/\\$file/Ισης%20Μεταχείρισης%20στην%20Απασχόληση%20και%20την%20Εργασία%20Νόμοι%20του%202004%20έως%202009.pdf?OpenElement](http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/D31F3418AE7016D8C22575B200442BEE/$file/Ισης%20Μεταχείρισης%20στην%20Απασχόληση%20και%20την%20Εργασία%20Νόμοι%20του%202004%20έως%202009.pdf?OpenElement)

⁸ Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

[http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/4C8D8386F1767914C22575B200438176/\\$file/%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%20%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82%20%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CE%B9%20%CF%84%CE%BF%CF%85%201991%20%CE%AD%CF%89%CF%82%202011.pdf?OpenElement](http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/4C8D8386F1767914C22575B200438176/$file/%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%20%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82%20%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CE%B9%20%CF%84%CE%BF%CF%85%201991%20%CE%AD%CF%89%CF%82%202011.pdf?OpenElement)

⁹ Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/ombudsman.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

31. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως έχει άμεση σχέση με την ισότητα και την καταπολέμηση των διακρίσεων και ανάμεσα στις αρμοδιότητές του περιλαμβάνονται η παρακολούθηση και ο εκσυγχρονισμός των κλάδων του δικαίου που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του και, ειδικότερα, των νομοθεσιών γύρω από την απονομή της δικαιοσύνης, του δικονομικού δικαίου, του ποινικού δικαίου, των νομοθετημάτων για τη μεταχείριση αδικοπραγούντων, των κλάδων του αστικού δικαίου, του διοικητικού δικαίου και των νομοθεσιών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη μελέτη και την προώθηση νομοθετικών και διοικητικών μέτρων για την απρόσκοπτη απονομή της δικαιοσύνης και την ομαλή λειτουργία των δικαστηρίων, τη μελέτη της προσχώρησης της Κύπρου σε πολυμερείς συμβάσεις, τη μελέτη και την προώθηση θεμάτων, που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την εποπτεία και τον έλεγχο της λειτουργίας των Φυλακών.

ΑΡΘΡΟ 6 – ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

32. Στην Κύπρο καταβάλλονται συνεχώς προσπάθειες ενσωμάτωσης της διάστασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε όλες τις πολιτικές. Το Άρθρο 28 του Συντάγματος θεμελιώνει την αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου, της διοίκησης και της δικαιοσύνης, και το δικαίωμα ίσης προστασίας και μεταχείρισης, ώστε ο καθένας να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα και ελευθερίες χωρίς καμία δυσμενή διάκριση άμεση ή έμμεση εις βάρος οποιουδήποτε ατόμου λόγω, μεταξύ άλλων, φύλου¹⁰. Ανάμεσα στις νομοθεσίες που κατοχυρώνουν την αρχή της ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων, σε εθνικό επίπεδο, περιλαμβάνονται οι περί Ίσης Αμοιβής μεταξύ Ανδρών και Γυναικών για την Ίδια Εργασία ή για Εργασία Ίσης Αξίας Νόμους του 2002 έως 2009¹¹, ο περί Ίσης Μεταχείρισης Ανδρών και Γυναικών (Πρόσβαση σε Αγαθά και Υπηρεσίες και στην Παροχή Αυτών) Νόμο του 2008, οι περί Ίσης Μεταχείρισης Ανδρών και Γυναικών στην Απασχόληση και στην Επαγγελματική Εκπαίδευση Νόμους του 2002 έως 2009¹² και οι περί Προστασίας της Μητρότητας Νόμοι του 1997 έως 2011¹³. Την ευθύνη για την εφαρμογή και την εποπτεία των Νόμων αυτών έχει το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ενώ βάσει των διατάξεών τους, παρέχεται δυνατότητα δικαστικής προστασίας, από το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών και εξωδικαστικής προστασίας, από το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως. Οι γυναίκες με αναπηρίες λαμβάνονται υπόψη κατά την εφαρμογή όλων των νομοθεσιών περί Ίσης Μεταχείρισης.

ΑΡΘΡΟ 7 – ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

33. Η Κύπρος επικύρωσε τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού τον Δεκέμβριο του 1990, με την ψήφιση από τη Βουλή των Αντιπροσώπων του περί της Συμβάσεως περί των Δικαιωμάτων του Παιδιού (Κυρωτικός) Νόμου του 1990. Με βάση την εν λόγω Σύμβαση¹⁴, παιδί θεωρείται άτομο κάτω των 18 χρονών και τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να σέβονται και να εγγυούνται τα δικαιώματα που αναφέρονται στη Σύμβαση σε κάθε παιδί, ανεξάρτητα από τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πολιτικές και πολιτισμικές του πεποιθήσεις ή αυτές των γονέων του, την κρατική, την εθνική, ή την κοινωνική καταγωγή του, την περιουσιακή του κατάσταση, την ανικανότητα και τη γέννηση του ίδιου ή των γονέων του. Η Σύμβαση αποτελεί ένα κοινό πλαίσιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα του παιδιού, περιλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες. Η κυβέρνηση συνεχώς εργάζεται για την πλήρη εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

¹⁰ Υπουργείο Εξωτερικών - Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας
http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/constitution_gr/constitution_gr#2

¹¹ Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/ombudsman.nsf/legislation_gr/legislation_gr?OpenDocument

¹² Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/ombudsman.nsf/legislation_gr/legislation_gr?OpenDocument

¹³ Τμήμα Εργασίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dl/dl.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument

¹⁴ Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού
[http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/EC4B08A25498EE64C2257463002670A7/\\$file/CRC_greek.pdf](http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/EC4B08A25498EE64C2257463002670A7/$file/CRC_greek.pdf)

34. Η **Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού** καταρτίζει Τριετή Σχέδια Δράσης, τα οποία διαρθρώνονται γύρω από: (α) τον έλεγχο-παρακολούθηση νομοθεσιών, διαδικασιών και πρακτικών, (β) τη διαφώτιση και ευαισθητοποίηση των παιδιών και της κοινωνίας ευρύτερα σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού, (γ) την ενδυνάμωση και τη συμμετοχή των παιδιών, και (δ) την αντιπροσώπευση των παιδιών και των συμφερόντων τους σε διαδικασίες που τα επηρεάζουν¹⁵. Όλες οι δράσεις που αποφασίζονται και αφορούν όλους τους τομείς της ζωής του ατόμου, τόσο για την υλοποίηση της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού όσο και της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, λαμβάνουν υπόψη το ανάπηρο παιδί και την ηλικία.
35. Με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου συστάθηκε το 2001 η **Συντονιστική Υπηρεσία Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης υπό την εποπτεία της Επιτροπής Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων**, η οποία απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας (μέχρι 6 ετών) που παρουσιάζουν προβλήματα ή διαταραχές στην ανάπτυξη. Η Υπηρεσία στηρίζει και καθοδηγεί τις οικογένειες στη χρησιμοποίηση υπηρεσιών που ενισχύουν την ανάπτυξη του σώματος, του λόγου, της αντίληψης και της αυτομέριμνας του παιδιού.
36. Το **Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού** διασφαλίζει ότι όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα φοίτησης στο Δημόσιο Σχολείο της γειτονιάς τους, απολαμβάνοντας όλα τα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες όπως όλοι οι συνομήλικοί τους. Τα παιδιά με αναπηρίες/ειδικές ανάγκες έχουν το δικαίωμα και παροτρύνονται να εκφράσουν την άποψή τους ελεύθερα στους εκπαιδευτικούς, τους σχολικούς βοηθούς, τους εκπαιδευτικούς ψυχολόγους και τη διεύθυνση του σχολείου για θέματα που αφορούν το εκπαιδευτικό ή το προεπαγγελματικό τους πρόγραμμα.
37. Ο **Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου** αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Στα πλαίσια Διαχείρισης του Ευρωπαϊκού προγράμματος 'Νέα Γενιά σε Δράση', ενθαρρύνονται οι δράσεις ομάδων όπου συμμετέχουν άτομα με ειδικές ανάγκες, μέσω επιχορηγήσεων, για συμμετοχή στις δράσεις του προγράμματος, οι οποίες μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν τον εθελοντισμό, την ανταλλαγή νέων ανάμεσα σε χώρες της ΕΕ, τις πρωτοβουλίες νέων (οικονομική ενίσχυση εκπαιδευτικών, ψυχαγωγικών και άλλων δραστηριοτήτων μικρών ομάδων νέων) κ.ά.

ΑΡΘΡΟ 8 – ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

38. Στα **δημόσια σχολεία Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης** εφαρμόζονται Προγράμματα Αγωγής Υγείας που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση για τη διαφορετικότητα των ατόμων με αναπηρίες. Η εισαγωγή του γνωστικού αντικείμενου της «Αγωγής Υγείας» αποτελεί την πλέον ενδεδειγμένη προληπτική διαδικασία στον χώρο της εκπαίδευσης για θέματα που αφορούν τη διαφορετικότητα των ατόμων με αναπηρίες. Συγκεκριμένα, το Πρόγραμμα Σπουδών της Αγωγής Υγείας, ανάμεσα σε άλλα, στοχεύει στην ευαισθητοποίηση, την αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών, την καταπολέμηση των διακρίσεων, τη διαχείριση της διαφορετικότητας, τη δικαιοσύνη, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη συλλογική δραστηριοποίηση των μαθητών για στήριξη και παροχή διευκολύνσεων προς τα άτομα με αναπηρία με στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη, την πλήρη και ίση συμμετοχή τους στην εκπαίδευση, την πλήρη κοινωνική ενσωμάτωση.
39. Δράσεις διαφώτισης και ευαισθητοποίησης, μέσω ενημερωτικών εντύπων, ημερίδων και εργαστηρίων, υλοποιούν και οι μηχανισμοί εφαρμογής και παρακολούθησης της Σύμβασης, δηλαδή το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες** και το **Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Αρχής Ισότητας**, είτε από μόνοι τους είτε σε συνεργασία με την **Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Αναπήρων**. Μεγάλος αριθμός εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης για την αναπηρία, μάλιστα ως επίσηος θεσμός για την κάθε μια, πραγματοποιείται, επίσης, από τις **εθελοντικές οργανώσεις**.

¹⁵ Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού – Ετήσια Έκθεση 2011

[http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/4CD46B8B7C714012C2257AD800339COD/\\$file/ANNUAL%20REPORT%202011%20final.pdf](http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/4CD46B8B7C714012C2257AD800339COD/$file/ANNUAL%20REPORT%202011%20final.pdf)

ΑΡΘΡΟ 9 – ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

Προσβασιμότητα στο Φυσικό και Δομημένο Περιβάλλον

40. Παρά τη μεγάλη πρόοδο που έχει επιτευχθεί την τελευταία δεκαετία όσον αφορά την προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια, κυρίως, για τα άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία, λόγω ανεπαρκούς εφαρμογής της νομοθεσίας για την προσβασιμότητα από τις αρμόδιες τοπικές αρχές, αλλά και λόγω της ύπαρξης άγνοιας και έλλειψης σεβασμού από μεγάλο αριθμό πολιτών.
41. Οι **Τεχνικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών** αποτελούν τον αρμόδιο φορέα για τη διασφάλιση του νομοθετικού πλαισίου, με βάση το οποίο οι οικοδομές που ανεγείρονται, ανακαινίζονται ή τροποποιούνται είναι προσβάσιμες και ασφαλείς για χρήση από άτομα με αναπηρίες.
42. Το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, το οποίο διασφαλίζει την προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες σε κτήρια, είναι ο **περί Ρυθμίσεως Οδών και Οικοδομών Νόμος – Κεφ. 96 και Κανονισμοί (Κανονισμός 6 1.Η)¹⁶**.
43. Την περίοδο αυτή βρίσκεται σε εξέλιξη διαδικασία αναθεώρησης του Κανονισμού 6 1.Η, σύμφωνα με την οποία θα τεθεί σε εφαρμογή το **Εγκριμένο Έγγραφο για την Προσβασιμότητα και την Ασφάλεια στη Χρήση**. Το εν λόγω Έγγραφο αποτελεί τη βάση με την οποία ο μελετητής, όπως ορίζεται στον περί Ρυθμίσεων Οδών και Οικοδομών Νόμο, θα προβαίνει στον σχεδιασμό οδών και οικοδομών, ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση και η ασφαλής χρήση από όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρίες.
44. Η τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου που προτείνεται, έχει ως στόχο την αναβάθμιση των απαιτήσεων στον σχεδιασμό των κτηρίων. Επίσης, διευκολύνει τις οικοδομικές αρχές στην εφαρμογή του οικοδομικού ελέγχου. Αδυναμία παρουσιάζεται στην εφαρμογή των προνοιών του Κανονισμού 6 1.Η, σε κτήρια που έχουν ανεγερθεί πριν από το 1999, χρόνος που τέθηκε σε εφαρμογή ο Κανονισμός.
45. Το **νομοσχέδιο περί Κολυμβητικών Δεξαμενών** του Υπουργείου Εσωτερικών που βρίσκεται σε στάδιο νομοτεχνικής επεξεργασίας, περιέχει Κεφάλαιο διευκολύνσεων για άτομα με αναπηρία.
46. Το **Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως** του Υπουργείου Εσωτερικών είναι υπεύθυνο για την επιβολή όρων στις χορηγούμενες Πολεοδομικές Άδειες για ρύθμιση των απαιτούμενων για την ανάπτυξη χώρων στάθμευσης για άτομα με αναπηρίες. Επιπλέον, έχει την ευθύνη ώστε οι προσφυγικές κατοικίες να ικανοποιούν τις απαιτήσεις των περί Ρυθμίσεων και Οικοδομών Νόμων, για χρήση τους από ανάπηρα άτομα και τα πολεοδομικά έργα να είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρίες.
47. Κατά το στάδιο έκδοσης Άδειας Οικοδομής οι αρμόδιες τοπικές οικοδομικές αρχές διασφαλίζουν ότι τα έγγραφα που υποβλήθηκαν προς εξέταση για έκδοση της άδειας πληρούν τις πρόνοιες του Κανονισμού 6 1.Η. Κατά το στάδιο έκδοσης Πιστοποιητικού Έγκρισης οι αρμόδιες αρχές θεωρούν ότι η μη εφαρμογή των εν λόγω προνοιών θέτουν σε κίνδυνο τους χρήστες του κτηρίου και εκδίδουν πιστοποιητικό μη Εξουσιοδοτημένων Εργασιών.

¹⁶ Γραφείο Σχεδιασμού για τα Άτομα με Αναπηρία – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
<http://www.mcw.gov.cy/mcw/dbpd/disabledaccess.nsf/All/3BC82DF3DA86360BC22572A6004A620D>

48. Αναφορικά με τους αστικούς δρόμους, το **Τμήμα Δημόσιων Έργων** του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, έχει ετοιμάσει πρότυπα σχέδια για τη δημιουργία ραμπών πρόσβασης για άτομα με αναπηρίες τα οποία εφαρμόζονται σε όλους τους δημόσιους αστικούς δρόμους/πεζοδρόμια. Κατά μήκος των πεζοδρομίων δημιουργείται οδηγός όδευσης τυφλών και στις ελεγχόμενες διασταυρώσεις πεζών προνοούνται κατάλληλα πηκτικά σήματα για την ασφαλή διακίνηση/διασταύρωση πεζών με προβλήματα όρασης. Στους παρόδιους χώρους στάθμευσης (on-street parking) προνοούνται και θέσεις για αποκλειστική στάθμευση οχημάτων που ανήκουν σε άτομα με αναπηρίες. Τα πιο πάνω εφαρμόζονται σε όλα τα νέα έργα ενώ παράλληλα στους υφιστάμενους δρόμους γίνονται σταδιακά οι απαιτούμενες κατασκευαστικές εργασίες ώστε να γίνουν προσβάσιμοι για άτομα με αναπηρίες.
49. Επιπλέον, το Τμήμα Δημόσιων Έργων έχει στην αρμοδιότητά του τον σχεδιασμό/ανάθεση για σχεδιασμό κυβερνητικών κτηρίων καθώς και τη συντήρησή τους. Εκφέρει, επίσης, απόψεις για την ενοικίαση κτηρίων από κυβερνητικές Υπηρεσίες. Φροντίζει ώστε τα νέα κτήρια να πληρούν τη νομοθεσία για άτομα με αναπηρίες. Όσον αφορά τα υφιστάμενα κτήρια, γίνονται προσαρμογές ώστε να παρέχουν διευκολύνσεις για άτομα με αναπηρίες. Αναφορικά με τα ενοικιαζόμενα κτήρια, υποδεικνύεται στις ενδιαφερόμενες υπηρεσίες ότι πρέπει να παρέχουν διευκολύνσεις για άτομα με αναπηρίες και δίνονται εισηγήσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Στο πλαίσιο υλοποίησης του Άρθρου 9 της Σύμβασης, η Θεματική Τεχνική Επιτροπή Προσβασιμότητας διενεργεί έρευνα ικανοποίησης των προδιαγραφών προσβασιμότητας σε όλα τα κτήρια του ευρύτερου δημόσιου τομέα.
50. Σε σχέση με τα θαλάσσια έργα, το Τμήμα Δημόσιων Έργων, ως Τεχνικός Σύμβουλος του Τμήματος Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών για θέματα αλιευτικών καταφυγίων, μεριμνά ώστε στα νέα αλιευτικά καταφύγια, ή/και σε αναβαθμίσεις υφιστάμενων όπου υπάρχει η δυνατότητα, να δημιουργούνται προσβάσεις/διευκολύνσεις για τις ανάγκες ατόμων με αναπηρίες. Η δημιουργία προσβάσεων προς την παραλία δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Τμήματος Δημόσιων Έργων, αλλά του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικίσεως, στα πλαίσια του γενικού σχεδιασμού του παραλιακού μετώπου. Το Τμήμα Δημόσιων Έργων δίνει, όπου του ζητηθεί, τεχνικές συμβουλές για τον σχεδιασμό των πιο πάνω προσβάσεων.
51. Το **Γραφείο Σχεδιασμού για τα Άτομα με Αναπηρίες του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων**, έχει γενικά ρόλο συμβουλευτικό σε ότι αφορά τις αποφάσεις/παρεμβάσεις τόσο των Υπηρεσιών του κράτους όσο και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε θέματα προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες στα δημόσια κτήρια και πεζοδρόμια. Προσπαθεί να παρεμβαίνει άμεσα ώστε να υιοθετούνται/τηρούνται οι σωστές προδιαγραφές. Το Γραφείο λειτουργεί ακόμη ως συνδετικός κρίκος μεταξύ των ατόμων με αναπηρίες (οργανώσεων αλλά και ατομικών περιπτώσεων) και των Υπηρεσιών του Κράτους, ώστε η διεκπεραίωση των ζητημάτων προσβασιμότητας να είναι άμεση και αποτελεσματική.
52. Παρόλο που ο ρόλος του Γραφείου είναι συμβουλευτικός, η συνεχής συνεργασία τόσο με το Τμήμα Δημόσιων Έργων (κρατικά κτήρια, πεζοδρόμια), όσο και με τις Τεχνικές Υπηρεσίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει καταφέρει να αναγάγει την Αρχή της Προσβασιμότητας ως απαραίτητη προϋπόθεση τόσο κατά τη φάση του σχεδιασμού όσο και στη φάση του έλεγχου της εφαρμογής των προδιαγραφών. Το Γραφείο, επίσης, παρεμβαίνει στην Ένωση Δήμων για σωστή εφαρμογή του Κανονισμού 61.Η, ώστε στον έλεγχο των σχεδίων να περιλαμβάνονται όχι μόνο οι κύριες εισοδοί των κτηρίων αλλά και οι εισοδοί των καταστημάτων στο ισόγειο.
53. Επιπλέον, συντονίζει τη λειτουργία Επιτροπών, όπως είναι η Τεχνική Επιτροπή προσβασιμότητας του Υπουργείου Συγκοινωνιών για την έκδοση πιστοποιητικών προσβασιμότητας στα ευρωπαϊκά συγχρηματοδοτούμενα έργα, η Τεχνική Επιτροπή προσβασιμότητας πεζοδρομίων σε συνεργασία με το Τμήμα Δημοσίων Έργων και η Τεχνική Επιτροπή προσβασιμότητας παραλιών.
54. Η ενίσχυση της οργάνωσης και στελέχωσης του Γραφείου Σχεδιασμού είναι απαραίτητη.
55. Οι **Τεχνικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού** έχουν την ευθύνη της εξασφάλισης όλης της αναγκαίας υλικοτεχνικής υποδομής στα δημόσια σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στην υλικοτεχνική υποδομή περιλαμβάνονται κτήρια, η επίπλωση και ο εξοπλισμός και οι υπαίθριες εγκαταστάσεις που βρίσκονται μέσα στον σχολικό χώρο. Οι Τεχνικές Υπηρεσίες εφαρμόζουν **τους περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμούς του 2001**¹⁷ σε όλα τα Δημόσια Σχολικά Κτήρια. Στα δημόσια σχολεία περιλαμβάνονται τα νηπιαγωγεία, τα Δημοτικά σχολεία, τα Γυμνάσια, τα Λύκεια, οι Τεχνικές Σχολές και οι Ειδικές Σχολές.

56. Στην περίπτωση της ανέγερσης νέων σχολικών μονάδων οι Τεχνικές Υπηρεσίες εκτιμούν τις δαπάνες για έργα που αποτελούν συνήθως μέρος ενός μεγαλύτερου κατασκευαστικού έργου, για κάθε σχολική μονάδα σε περίπου €85.000 για έργα πρόσβασης ατόμων με αναπηρίες όπως ανελκυστήρας, χώροι υγιεινής, διάδρομοι, ράμπες κτλ.
57. Για την αντιμετώπιση τυχόν ελλείψεων που παρουσιάζουν τα υφιστάμενα σχολεία σε θέματα πρόσβασης ατόμων με αναπηρίες, οι εργασίες συμπεριλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, προμήθεια και εγκατάσταση ανελκυστήρων, κατασκευή ραμπών και τουαλέτων για άτομα με κινητικά προβλήματα, η ανακατασκευή εξωτερικών επιφανειών δαπέδων για χρήση από άτομα με κινητικά προβλήματα και η κατασκευή κατάλληλων χώρων στάθμευσης.
58. Σε όλες τις σχολικές μονάδες έχει γίνει η αναγκαία υποδομή πρόσβασης. Κατά τη δεκαετία 1990-2000 κατασκευάστηκε προσωρινή υποδομή για ικανοποίηση άμεσων αναγκών η οποία σταδιακά αναβαθμίζεται όταν εκτελούνται νέα έργα.
59. Όλα τα κρατικά Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες όλων των φοιτητών και φροντίζουν ώστε όλα τα κτήρια να είναι προσβάσιμα σε άτομα με αναπηρία.
60. Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, το **Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας** του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων επιθεωρεί τους χώρους εργασίας, στους οποίους εργάζονται ή τους οποίους επισκέπτονται άτομα με αναπηρία. Σύμφωνα με τις πρόνοιες των **Προδιαγραφών Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία Κανονισμών 2002 και 2004**¹⁸, ο κάθε Εργοδότης οφείλει να εφαρμόσει τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσει ότι οι χώροι εργασίας είναι διαρρυθμισμένοι έτσι, ώστε να λαμβάνονται υπόψη, κατά περίπτωση, οι ειδικές ανάγκες των μειονεκτούντων προσώπων στην εργασία. Η πρόνοια αυτή εφαρμόζεται, κυρίως, για τις θύρες, τους διαδρόμους επικοινωνίας, τα κλιμακοστάσια, τα λουτρά (ντους), τους νιπτήρες, τις τουαλέτες και τις θέσεις εργασίας που χρησιμοποιούνται ή καταλαμβάνονται απευθείας από τα μειονεκτούντα πρόσωπα.
61. Ο **Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ)**, νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, εγκρίνει αρχιτεκτονικά σχέδια Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων στα οποία υπάρχει πρόνοια δημιουργίας υποδομής για τα άτομα με αναπηρίες στο πλαίσιο των **περί Ξενοδοχείων και Τουριστικών Καταλυμάτων Κανονισμών 1985-2005 – Κανονισμός 47.Α – Διευκολύνσεις για αναπήρους**¹⁹. Επιπλέον, παρέχει επιδότηση ειδικών διαδρόμων για βελτίωση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες προς τη θάλασσα και διατηρεί κατάλογο με ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που παρέχουν διευκολύνσεις για άτομα με αναπηρίες. Επιπρόσθετα, έχει εκδώσει τον Τεχνικό Οδηγό²⁰ με τεχνικές προδιαγραφές, κριτήρια και καλές πρακτικές για υποστατικά τα οποία επιθυμούν να βελτιώσουν ή και να επεκτείνουν την προσβάσιμη υποδομή τους και το έντυπο “Accessible Cyprus” το οποίο παρέχει ένα ευρύ φάσμα πληροφόρησης για τα εμποδιζόμενα άτομα. Έχει δημιουργήσει τμήμα στην διαδικτυακή πύλη του Οργανισμού για τον προσβάσιμο τουρισμό www.visitcyprus.com.

¹⁷ Οι περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμοί του 2001 (Κ.Δ.Π. 186/2001 Μέρος ΙΧ ΚΤΗΡΙΑΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ) – Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.
http://www.moec.gov.cy/eidiki/nomothesia/Kanonismo_i_KDP_186_%202001.pdf

¹⁸ Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/452777F82089C055C2256E4D002551A9/\\$file/KDP%20174_2002.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/452777F82089C055C2256E4D002551A9/$file/KDP%20174_2002.pdf)
[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/D9CA728A82D3FD4FC2256F3C003D5117/\\$file/KDP%20494_2004.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/D9CA728A82D3FD4FC2256F3C003D5117/$file/KDP%20494_2004.pdf)

¹⁹ Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού
http://www.visitcyprus.com/media/b2b_gr/Tourism_Services/Accommodation/Oi_peri_Xenodoxeion_kai_Touristikon_Katalymaton_Genikoi_Kanonismo_i_tou_1985_kai_tou_2005.pdf

²⁰ Πρότυπα / Οδηγός για Άτομα με Αναπηρίες - Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού
http://www.visitcyprus.biz/wps/portal/b2b/!ut/p/c5/hc0xD4lwFATgn_S0trY41gBCDBBLUGQhHYipEXAw_n6rLjqA741f7o5a8j_ahzvbu5tGe6WGWtnFidZVJh i2O3CwpJl630cMgPftI4eF2oCtTcNSIIz590GdVezaHKuZQBxIqOrz3ZYeY0Pj7TH6plf8vecz_5EFFOg093YyGLruJ9ILCREI/dl3/d3/L2dJQSEvUUt3QS9ZQnZ3Lz ZfRUZBQVNVJNDIwT05GNDAYvFVQMjK5VjMwNjYl/?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/b2b_greek__el/b2b/generic/protypa_odigos_gia_atoma_me_anapiries?contentIDR=f56d910047276888a890b874f712794b&useDefaultText=1&useDefaultDesc=0

62. Ο ΚΟΤ συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ανάδειξης Ευρωπαϊκών Προορισμών Αριστείας “EDEN”, η θεματολογία του οποίου, το 2013, αφορά την ανάδειξη «Ευρωπαϊκών Προορισμών Αριστείας – Προσβάσιμος Τουρισμός» και έχει υποβάλει πρόταση για το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα – “European Excellence Award – For Accessible Tourism”. Επίσης, παρέχει υπηρεσίες προς τα άτομα με αναπηρίες, μέσω συμπερίληψης της δημιουργίας ξενοδοχειακών υποδομών ως υποχρεωτικές οικοδομικές δραστηριότητες, στο πλαίσιο της προκήρυξης του σχεδίου Κινήτρων για επενδύσεις αειφόρου εμπλουτισμού και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος²¹ και της δημιουργίας δωματίων για χρήση από άτομα με αναπηρίες, στον κατάλογο που αφορά έργα για την αναβάθμιση ξενοδοχειακών επιχειρήσεων για τα οποία θα μπορεί να παραχωρείται χαριστικός συντελεστής δόμησης.
63. Οι γενικότερες διευκολύνσεις που παρέχονται στις τουριστικές περιοχές για εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες χρήζουν σοβαρής βελτίωσης αφού εντοπίζονται ελλείψεις τόσο στις συγκοινωνίες – αστικά λεωφορεία, ταξί κτλ., όσο και στην ευρύτερη υποδομή – δημόσια κτήρια, χώροι στάθμευσης, δημόσιες τουαλέτες, πρόσβαση σε αρχαιολογικούς χώρους, στη θάλασσα, σε πλατείες, κατάλληλα πεζοδρόμια κτλ. Η μη ολοκληρωμένη αλυσίδα στην προσβασιμότητα και η έλλειψη ικανοποιητικής και ακριβούς πληροφόρησης δημιουργούν σοβαρά εμπόδια στην ικανοποίηση των δικαιωμάτων των τουριστών με αναπηρίες.

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Οδικές Μεταφορές

64. Στους περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμους 2000-2007, το Άρθρο 7 προβλέπει για τη διακίνηση και μεταφορά των ατόμων με αναπηρίες με δημόσια μεταφορικά μέσα. Τα δημόσια μέσα μεταφοράς επιβατών οφείλουν να πληρούν τις τεχνικές προδιαγραφές και τις τεχνικές απαιτήσεις που καθορίζονται στο περί των Λεωφορείων και Πούλμαν Διάταγμα του 2003, το οποίο εκδόθηκε δυνάμει των περί Έγκρισης Τύπου Οχημάτων Νόμων του 2000 και 2002²², όπως αυτοί έχουν αντικατασταθεί με τον περί Έγκρισης Τύπου Οχημάτων Νόμο του 2005²³, αναφορικά με την είσοδο και μεταφορά ατόμων με αναπηρίες.
65. Το **Τμήμα Οδικών Μεταφορών** παρέχει υπηρεσίες στα άτομα με αναπηρίες σε σχέση με την απόκτηση άδειας οδήγησης με βάση τον περί Άδειας Οδήγησης Νόμος του 2001 μέχρι 2012 (Ν.94(I)/2001²⁴), άρθρα 32-39 και την εγγραφή μηχανοκινήτων οχημάτων με βάση τον περί Μηχανοκινήτων Οχημάτων και Τροχαίας Κίνησης Νόμος του 1972 μέχρι 2012 (Ν. 86/1972), Παράρτημα Ι, Μέρος Ι, παράγραφος 7(1)²⁵. Απαλλάσσει από τα τέλη εγγραφής τούς δικαιούχους αναπηρικού αυτοκινήτου.
66. Επιπλέον οι περί της Πρόσβασης στο Επάγγελμα του Οδικού Μεταφορέα Νόμοι 2001 και 2011²⁶, αποτελεί τη βάση για τη σύναψη και επιτήρηση των Συμβάσεων Παραχώρησης Δημόσιας Υπηρεσίας Εσωτερικών Οδικών Επιβατικών Μεταφορών σε τακτικές γραμμές κατά γεωγραφική περιοχή, τις οποίες υπέγραψε το Τμήμα με έξι Ανάδοχες Εταιρείες. Οι Συμβάσεις προνοούν για την προσφορά στο κοινό σε συνεχή βάση και χωρίς διακρίσεις δημόσιας υπηρεσίας εσωτερικών οδικών επιβατικών μεταφορών σε τακτικές γραμμές με κόμιστρο κατά επιβάτη, σε προκαθορισμένη συχνότητα, διαδρομή και στάσεις.

²¹ Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού
http://www.visitcyprus.com/media/b2b_gr/Incentives/Sxedio_Kinitron_Enimerotiko_Gr.pdf

²² Τμήμα Οδικών Μεταφορών – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
[http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/8BA7EA48D9943F0AC225788D001CF960/\\$file/CY_SVA_Regulations_as_Published_PI_773_2003.pdf?OpenElement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/8BA7EA48D9943F0AC225788D001CF960/$file/CY_SVA_Regulations_as_Published_PI_773_2003.pdf?OpenElement)

²³ Τμήμα Οδικών Μεταφορών – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
[http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/278CDA2CD3A85808C225788D001EDC5F/\\$file/Type_Approval_N61_I_2005_160605.pdf?OpenElement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/278CDA2CD3A85808C225788D001EDC5F/$file/Type_Approval_N61_I_2005_160605.pdf?OpenElement)

²⁴ Τμήμα Οδικών Μεταφορών – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
[http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/48440FE4678BEBABC22578C50035CC8D/\\$file/N94\(I\)2001.pdf?OpenElement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/48440FE4678BEBABC22578C50035CC8D/$file/N94(I)2001.pdf?OpenElement)

²⁵ Τμήμα Οδικών Μεταφορών – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
[http://www.mcw.gov.cy/mcw/rtd/rtd.nsf/All/3E86D96E9921981DC2257824004BEB7B/\\$file/ΠΕΡΙ%20ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ%20ΟΧΗΜΑΤΩΝ%20ΚΑΙ%20ΤΡΟΧΑΙΑΣ%20ΚΙΝΗΣΗΣ%20ΝΟΜΟΣ%20ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ%202012.pdf?OpenElement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/rtd/rtd.nsf/All/3E86D96E9921981DC2257824004BEB7B/$file/ΠΕΡΙ%20ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ%20ΟΧΗΜΑΤΩΝ%20ΚΑΙ%20ΤΡΟΧΑΙΑΣ%20ΚΙΝΗΣΗΣ%20ΝΟΜΟΣ%20ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ%202012.pdf?OpenElement)

²⁶ Τμήμα Οδικών Μεταφορών – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
http://www.mcw.gov.cy/mcw/rtd/rtd.nsf/rtd61_gr/rtd61_gr?OpenDocument

67. Στις αστικές διαδρομές, η Λευκωσία διαθέτει 80 χαμηλοδάπεδα και πλήρως προσβάσιμα λεωφορεία, η Λεμεσός 70, η Πάφος 40 και η Αμμόχωστος 30. Η Λάρνακα διαθέτει προσβάσιμα λεωφορεία στην κύρια διαδρομή της με αρ. 30 (Δεκέλεια, Φοινικούδες) και 2 προσβάσιμα λεωφορεία, που δρομολογούνται μετά από τηλεφωνικό αίτημα του επιβάτη. Τα υπεραστικά λεωφορεία δεν διαθέτουν προσβάσιμα λεωφορεία. Εντούτοις, έχουν δεσμευτεί για την εφαρμογή της υπηρεσίας εξατομικευμένης μεταφοράς (customized service).
68. Στις αγροτικές περιοχές, σύμφωνα με τις πρόνοιες της Σύμβασης, τα λεωφορεία όφειλαν μέχρι την 31/12/2011 να διαθέτουν χειροκίνητη/αυτόματη ράμπα. Στις περιπτώσεις όπου δεν έγινε δυνατή η εφαρμογή της πρόνοιας αυτής, οι Ανάδοχοι Εταιρείες, εφάρμοσαν την υπηρεσία εξατομικευμένης μεταφοράς (customized service). Η υπηρεσία αυτή, προσφέρει στον επιβάτη με αναπηρία, τη δυνατότητα να εξυπηρετηθεί με πλήρως προσβάσιμα λεωφορεία, κατόπιν τηλεφωνικού αιτήματος. Η υπηρεσία αυτή εφαρμόζεται με αποτελεσματικότητα στη Λευκωσία, τη Λεμεσό και τη Λάρνακα. Επειδή, διαφάνηκε η έλλειψη πληροφόρησης για την εν λόγω υπηρεσία, το Τμήμα Οδικών Μεταφορών, θα επικοινωνήσει με τις Ανάδοχοι Εταιρείες, ώστε να διαφημίσουν την υπηρεσία τους στους ενδιαφερομένους.
69. Τα λεωφορεία των Ανάδοχων Εταιρειών, διαθέτουν οπτική πληροφόρηση αναφορικά με τη διαδρομή και τις στάσεις του λεωφορείου. Η Σύμβαση, προνοεί ακουστική πληροφόρηση μέχρι την 31/12/2013. Ο Ανάδοχος, όταν του ζητηθεί, είναι υποχρεωμένος να πληροφορήσει τους επιβάτες μέσα σε 72 ώρες στη γραφή μπράιγ (Braille). Στα λεωφορεία υπάρχει σήμανση «Παρακαλώ δώστε προτεραιότητα σε επιβάτες μειωμένης κινητικότητας». Ο οδηγός είναι υποχρεωμένος να παρέχει κάθε δυνατή βοήθεια στους επιβάτες. Οι Ανάδοχοι εφαρμόζουν εκπαιδευτικά προγράμματα για το προσωπικό τους σχετικά με τον Κώδικα Ορθής Πρακτικής και Δεοντολογίας και διατηρούν Σύστημα Διαχείρισης Παραπόνων.
70. Σχετικά με την μέγιστη ηλικία των οχημάτων, στις Συμβάσεις, υπάρχουν συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα όσον αφορά την ανανέωση του στόλου οχημάτων των Αναδόχων και κάθε όχημα που εντάσσεται στον στόλο του Ανάδοχου, από την 1/1/2011 και μετά, πρέπει να είναι καινούργιο. Το Τμήμα Οδικών Μεταφορών καταβάλλει προσπάθειες για υλοποίηση των συμφωνηθέντων χρονοδιαγραμμάτων. Ωστόσο, εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης του Κράτους, δεν είναι δυνατή η αυστηρή υλοποίηση των χρονοδιαγραμμάτων.
71. Σχετικά με τα προσβάσιμα ταξί, το Τμήμα Οδικών Μεταφορών έχει παραχωρήσει 10 άδειες σε αστικά ταξί και 1 άδεια σε αγροτικό ταξί.
72. Στον Οδηγό για τα Προσβάσιμα λεωφορεία – Οδηγίες προς οδηγούς και επιβάτες άτομα με αναπηρίες – Έκδοση του Γραφείου Σχεδιασμού για τα Άτομα με Αναπηρία του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων²⁷, υπάρχει εκτεταμένο κεφάλαιο με κώδικα συμπεριφοράς για τη σωστή εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες, ώστε οι οδηγοί των χαμηλοδάπεδων λεωφορείων να γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες της νέας κατηγορίας επιβατών και πώς η δική τους συμπεριφορά, οδική αλλά και ανθρωπινή, είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες στην καθημερινή ζωή.

²⁷ Γραφείο Σχεδιασμού για Άτομα με Αναπηρία – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
<http://www.mcw.gov.cy/mcw/dbpd/disabledaccess.nsf/index/index?opendocument>

Ιδιωτικά οχήματα

73. Παρά τη βελτίωση στα δημόσια μέσα μαζικής οδικής μεταφοράς, πολλά άτομα με αναπηρίες στην Κύπρο, όπως και άτομα χωρίς αναπηρίες, προτιμούν τη διακίνηση με ιδιωτικό αυτοκίνητο. Για διευκόλυνση της απόκτησης ιδιωτικού αυτοκινήτου λειτουργεί, από το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες**, το Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας για την Αγορά Αναπηρικού Αυτοκινήτου²⁸, το οποίο μέχρι το 2011 διαχειριζόταν η **Υπηρεσία Χορηγιών και Επιδομάτων του Υπουργείου Οικονομικών**. Σύμφωνα με το Σχέδιο, δικαιούχοι θεωρούνται τα άτομα ηλικίας 18-70 ετών που παρουσιάζουν σοβαρή αναπηρία στα άνω ή/και κάτω άκρα, ή σοβαρή οπτική αναπηρία. Κατά το 2011, η δαπάνη για τη λειτουργία του Σχεδίου αυτού ανήλθε σε €1.609.347 για 186 εγκριθέντες. Μέχρι τα τέλη 2012, η οικονομική βοήθεια ανέρχόταν σε ποσό μέχρι €15.378 ή €18.795 και η χρηματική βοήθεια αφορούσε τους δασμούς, τους φόρους κατανάλωσης και τον φόρο προστιθέμενης αξίας. Κατά το 2013, ξεκίνησε διαδικασία τροποποίησης και απλοποίησης του Σχεδίου, λόγω περιορισμού των διαθέσιμων πιστώσεων λειτουργίας του.
74. Για τη διευκόλυνση της στάθμευσης ατόμων με αναπηρίες λειτουργεί στην Κύπρο ο θεσμός της Μπλε Ευρωπαϊκής Κάρτας Στάθμευσης. Το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες** εκδίδει την Κάρτα Στάθμευσης²⁹ σε δικαιούχους που ικανοποιούν τα κριτήρια των περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμων 2000-2007. Μέχρι σήμερα έχει εκδοθεί Κάρτα Στάθμευσης σε περίπου 3.500 άτομα, παγκύπρια.
75. Κατά το 2012, έγιναν 1452 καταγγελίες από την **Αστυνομία** για παράνομη στάθμευση οχημάτων σε χώρους στάθμευσης αναπήρων και 2460 καταγγελίες σχετικά με την παράνομη στάθμευση οχημάτων σε πεζοδρόμια, παγκύπρια.
76. Βρίσκεται σε διαδικασία νομοτεχνικής επεξεργασίας, νομοσχέδιο περί προστασίας των χώρων στάθμευσης ατόμων με αναπηρίες (δημόσιων και ιδιωτικών) από την παράνομη στάθμευση μη δικαιούχων σε αυτούς.

Αερομεταφορές

77. Το **Τμήμα Πολιτικής Αεροπορίας (ΤΠΑ)** του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων είναι ο Εθνικός Φορέας Εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Κανονισμού ΕΚ 1107/2006³⁰, σχετικά με τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα όταν ταξιδεύουν αεροπορικώς.
78. Το εν λόγω Τμήμα ενημερώνει για την εφαρμογή του Κανονισμού ΕΚ 1107/2006 σχετικά με τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα όταν ταξιδεύουν αεροπορικώς, και είναι υπεύθυνο για τον χειρισμό παραπόνων που υποβάλλονται από άτομα με μειωμένη κινητικότητα ή από οργανώσεις αναπήρων, εκ μέρους τους. Επιπλέον, ενημερώνει και συνεργάζεται με τις Κυπριακές Αερογραμμές και τον Διαχειριστή των αερολιμένων Λάρνακας και Πάφου, Hermes Airports Ltd, για παράπονα επιβατών ή για θέματα που αφορούν την πρακτική εφαρμογή του Κανονισμού σύμφωνα με τους Κανονισμούς 287/2008³¹ (Καθορισμός Μέτρων Εφαρμογής για τον Κανονισμό (ΕΚ) 1107/2006.

²⁸ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd15_gr/dsipd15_gr?OpenDocument

²⁹ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd18_gr/dsipd18_gr?OpenDocument

³⁰ Τμήμα Πολιτικής Αεροπορίας – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
[http://www.mcw.gov.cy/mcw/DCA/DCA.nsf/All/FB3414EF20F4E448C2257A77004C8EE7/\\$file/KANONISMOS%20\(EK\)%2011072006.pdf?OpenElement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/DCA/DCA.nsf/All/FB3414EF20F4E448C2257A77004C8EE7/$file/KANONISMOS%20(EK)%2011072006.pdf?OpenElement)

³¹ Τμήμα Πολιτικής Αεροπορίας
http://www.mcw.gov.cy/mcw/dca/dca.nsf/DMLconsumer_gr/DMLconsumer_gr?OpenDocument

79. Άτομο με Μειωμένη Κινητικότητα έχει το δικαίωμα να απευθυνθεί στο ΤΠΑ εάν θεωρεί ότι ο αερομεταφορέας ή ο φορέας διαχείρισης αερολιμένα δεν έχει ικανοποιήσει τα δικαιώματά του βάσει του Κανονισμού. Η γραπτή καταγγελία εξετάζεται και εάν χρειαστεί, θα ζητηθεί γραπτώς η θέση του καταγγελλόμενου. Ενημερώνονται όλοι οι εμπλεκόμενοι για το πόρισμα του ΤΠΑ. Σε περίπτωση παραβίασης του Κανονισμού και του άρθρου 243 (διοικητικές παραβάσεις) του Ν.213/2002 του περί Πολιτικής Αεροπορίας Νόμου³², το ΤΠΑ μπορεί βάσει του άρθρου 245 (διοικητικές κυρώσεις) να επιβάλει βάσει του άρθρου 246, διοικητικό πρόστιμο που δεν υπερβαίνει το αντίστοιχο σε ευρώ των 5 χιλιάδων λιρών ή ποσοστό 10% του ετήσιου κύκλου εργασιών της επιχείρησης.

Θαλάσσιες Μεταφορές

80. Το Κεφάλαιο II του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1177/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Νοεμβρίου 2010 για τα δικαιώματα των επιβατών στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 αναφέρεται στα «δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και των Ατόμων με Μειωμένη Κινητικότητα». Συγκεκριμένα, θεσπίζει κανόνες στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές σχετικά με την αποφυγή διακρίσεων και την παροχή συνδρομής σε άτομα με αναπηρία και σε άτομα με μειωμένη κινητικότητα.
81. Στο **Τμήμα Εμπορικής Ναυτιλίας** αναμένεται να ανατεθεί η υλοποίηση των υποχρεώσεων του εν λόγω Κανονισμού σε σχέση, μεταξύ άλλων, με τον εθνικό φορέα που δέχεται τα παράπονα των επιβατών αναφορικά με τους φορείς εκμετάλλευσης τερματικών σταθμών.
82. Η **Αρχή Λιμένων Κύπρου**, ως φορέας εκμετάλλευσης τερματικών σταθμών, έχει ήδη υλοποιήσει τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2010. Συγκεκριμένα, παρέχονται διευκολύνσεις για τα άτομα με αναπηρίες ή με μειωμένη κινητικότητα, σε σχέση με τους χώρους στάθμευσης ατόμων με αναπηρίες, αναπηρικά τροχοκαθίσματα, ράμπες για πρόσβαση με τροχοκάθισμα, τουαλέτες ατόμων με αναπηρίες, και μετάδοση ακουστικών μηνυμάτων εντός της αίθουσας επιβατών. Επίσης, Λειτουργοί που είναι υπεύθυνοι για τη διακίνηση των ατόμων στην αίθουσα επιβατών έχουν λάβει εκπαίδευση σε θέματα χειρισμού αναπήρων και πρώτων βοηθειών.
83. Οι περί Ακτοπλοϊκών και άλλων Επιβατηγών Σκαφών Κανονισμοί του 2012 (Κ.Δ.Π. 278/2012)³³, εφαρμόζονται σε κυπριακά ακτοπλοϊκά επιβατικά σκάφη και ακτοπλοϊκά επιβατηγά σκάφη, υπό σημαία άλλου κράτους μέλους ή άλλης τρίτης χώρας, εφόσον αυτά βρίσκονται στην επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σύμφωνα με τον Κανονισμό 11, τα σκάφη πρέπει να έχουν διατάξεις ασφαλούς επιβίβασης και αποβίβασης ατόμων με αναπηρίες, σύμφωνα με τις προδιαγραφές που καθορίζονται στο παράρτημα του Κανονισμού. Επίσης, ο Κανονισμός 24(11) προνοεί όπως οι χώροι επιβατών, περιλαμβανομένων των χώρων υγιεινής, θα είναι διαμορφωμένοι με τρόπο που να διευκολύνει τη διακίνηση ατόμων με αναπηρίες σύμφωνα με τις προδιαγραφές που καθορίζονται στο παράρτημα του Κανονισμού. Σε περιπτώσεις σκαφών όπου αυτό είναι πρακτικά ανεφάρμοστο θα χορηγείται σχετικό πιστοποιητικό απαλλαγής. Στα σκάφη αυτά θα υπάρχει σε εμφανές σημείο πινακίδα όπου θα αναγράφεται «ΤΟ ΣΚΑΦΟΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΕΙ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΕΧΕΙ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ/ THIS VESSEL IS NOT CONSTRUCTED TO PROVIDE FACILITIES TO PEOPLE WITH DISABILITIES» (Κανονισμός 17(1)(ο). Από την υποχρέωση παροχής διευκολύνσεων σε άτομα με αναπηρίες δεν απαλλάσσονται νέα σκάφη μήκους 24 μέτρων και άνω και σκάφη μήκους 20 μέτρων και άνω τα οποία ναυπηγούνται κατά ή μετά από την έναρξη ισχύος των Κανονισμών αυτών (Ιούλιος 2012).

³² Τμήμα Πολιτικής Αεροπορίας – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων

[http://www.mcw.gov.cy/mcw/DCA/DCA.nsf/All/27826EE6254E25ACC225737C002C8306/\\$file/1_%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%20%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%20%CE%91%CE%95%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%91%CE%A3%20%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20-%20N.213%28%292002.pdf?OpenElement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/DCA/DCA.nsf/All/27826EE6254E25ACC225737C002C8306/$file/1_%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%20%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%20%CE%91%CE%95%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%91%CE%A3%20%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20-%20N.213%28%292002.pdf?OpenElement)

³³ Τμήμα Εμπορικής Ναυτιλίας – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων

<http://www.mcw.gov.cy/mcw/dms/dms.nsf/3acf710d541a3e29c2257500004c21df/622f384d97b7d79dc2257a4b0032edb7?OpenDocument>

84. Το Τμήμα Εμπορικής Ναυτιλίας έχει οριστεί ως η Αρμόδια Αρχή για την υλοποίηση, εφαρμογή και παρακολούθηση συμμόρφωσης των Κανονισμών Κ.Δ.Π. 278 του 2010 από τους εμπλεκόμενους. Τα σκάφη υπόκεινται σε αρχική επιθεώρηση (προτού τεθεί το σκάφος για πρώτη φορά σε υπηρεσία), σε περιοδικές και σε έκτακτες επιθεωρήσεις (χωρίς προειδοποίηση) για να κριθεί ότι ικανοποιούνται οι απαιτήσεις των Κανονισμών και εκδίδεται σχετικό Πιστοποιητικό Ασφαλείας. Το Πιστοποιητικό Ασφαλείας ισχύει για περίοδο ενός έτους και δύναται να ανανεώνεται, πριν από τη λήξη του, κατόπιν περιοδικής επιθεώρησης που θα διενεργείται με σκοπό την εξακρίβωση συνέχισης της συμμόρφωσης του σκάφους με τους εν λόγω Κανονισμούς. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης απαιτείται η λήψη διορθωτικών μέτρων. Σε περίπτωση που κατά την έκτακτη επιθεώρηση του σκάφους αποδειχθεί αναξιόπλοιο, ο Επιθεωρητής Πλοίων έχει την εξουσία να αναστέλλει την ισχύ του Πιστοποιητικού Ασφαλείας ή να το ακυρώνει και να απαγορεύει τον απόπλοο.

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

85. Το **Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής (ΤΥΠ)** του Υπουργείου Οικονομικών είναι ο αρμόδιος Κυβερνητικός Φορέας για θέματα σχετικά με την προώθηση και την εφαρμογή της Πληροφορικής και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στον Δημόσιο Τομέα, καθώς, επίσης, και για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των Διαδικτυακών Τόπων (ΔΤ) της Δημόσιας Υπηρεσίας (Υπουργεία/Τμήματα/Υπηρεσίες) συμπεριλαμβανομένης και της Διαδικτυακής Πύλης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το ΤΥΠ παρέχει μέσω των Διαδικτυακών Τόπων και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών, πρόσβαση σε πληροφόρηση στα άτομα με αναπηρίες.
86. Με στόχο την πρόσβαση στην Κοινωνία της Πληροφορίας από όλες τις ομάδες πληθυσμού, το ΤΥΠ έχει ήδη ξεκινήσει τη διαδικασία μετατροπής των ΔΤ και Διαδικτυακών Συστημάτων με βάση τις Οδηγίες Προσβασιμότητας Περιεχομένων Διαδικτύου 2.0, σε επίπεδο AA (WCAG 2.0 Level AA), μειώνοντας έτσι στο ελάχιστο τον «ψηφιακό αποκλεισμό», κυρίως των ατόμων με αναπηρίες.
87. Σήμερα υπάρχουν 185 ΔΤ της Δημόσιας Υπηρεσίας στο διαδίκτυο, περίπου το 30% έχει ήδη μετατραπεί, έτσι ώστε να τηρούν τις Οδηγίες Προσβασιμότητας Περιεχομένων Διαδικτύου 2.0, σε επίπεδο AA (WCAG 2.0 Level AA), ενώ οι υπόλοιποι βρίσκονται στη διαδικασία μετατροπής. Το Τμήμα συνεργάζεται κυρίως με άτομα με οπτική αναπηρία (μέλη της Παγκύπριας Οργάνωσης Τυφλών). Ο εν λόγω φορέας έχει συμβάλει στον ποιοτικό έλεγχο της νέας Διαδικτυακής Πύλης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στόχος του Τμήματος είναι να δημιουργήσει ένα κανάλι επικοινωνίας και συνεργασίας με Οργανώσεις (μέλη της ΚΥΣΟΑ), ούτως ώστε να υπάρξει εμπλοκή τους στη διαδικασία σχεδιασμού και ελέγχου ενός ΔΤ, (Διαδικτυακών) Πληροφοριακών Συστημάτων και Εφαρμογών.
88. Το Σχέδιο Δράσης για την η-διακυβέρνηση 2011-2015 (*e-Government Action Plan*)³⁴ θα συμβάλει ώστε οι δημόσιες αρχές να χρησιμοποιούν Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) για παροχή καλύτερων υπηρεσιών με χαμηλότερο κόστος, διευκολύνοντας και βελτιώνοντας τη ζωή των πολιτών και των επιχειρήσεων.
89. Ωστόσο, το **Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής** παρατηρεί αδυναμία σε νομικά θέματα και στη μη ύπαρξη συγκεκριμένης νομοθεσίας που να ρυθμίζει την ηλεκτρονική προσβασιμότητα.

³⁴ Τμήμα Υπερώων Πληροφορικής – Υπουργείο Οικονομικών
http://www.mof.gov.cy/mof/dits/dits.nsf/page08_gr/page08_gr?OpenDocument

90. Το **Τμήμα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών** του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, έχει οριστεί ως ο εκτελεστικός βραχίονας για τη διαμόρφωση και εφαρμογή ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής για την Κοινωνία της Πληροφορίας, στην οποία έχουν ενσωματωθεί στις οριζόντιες δράσεις που θα υλοποιηθούν και οι ανάγκες των ευάλωτων ομάδων πληθυσμού. Στο πλαίσιο της Ψηφιακής Στρατηγικής της Κύπρου³⁵, έχει ενσωματώσει στις οριζόντιες δράσεις που θα υλοποιηθούν και τις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων πληθυσμού, όπως π.χ. προσβασιμότητα στις ιστοσελίδες, ηλεκτρονικές υπηρεσίες που βοηθούν την εξυπηρέτηση των ευάλωτων ομάδων κτλ. Επίσης, το Τμήμα έχει αρμοδιότητα να ορίζει με διάταγμα τα χαρακτηριστικά ραδιοεξοπλισμού για σκοπούς διευκόλυνσης της χρήσης από άτομα με ειδικές ανάγκες σύμφωνα με τον περί Ραδιοεπικοινωνιών Νόμο του 2002, Ν. 146(I)/2002³⁶.
91. Το **Γραφείο Επιτρόπου Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων** είναι αρμόδιο για τον *περί Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομικών Υπηρεσιών Νόμο του 2004 (Ν. 112(I)/2004)*³⁷. Η περί Καθορισμού του πεδίου της Τηλεπικοινωνιακής Καθολικής Υπηρεσίας Απόφαση του 2005³⁸, προβλέπει ότι η Καθολική Τηλεπικοινωνιακή Υπηρεσία περιλαμβάνει την παροχή υπηρεσιών ή ευκολιών για άτομα με ειδικές ανάγκες, χαμηλού εισοδήματος ή/και με ειδικές κοινωνικές ανάγκες, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται ειδικότερα στο Παράρτημα IV της εν λόγω Απόφασης.
92. Ο **Ψηφιακός Πρωταθλητής (Digital Champion)** που ορίστηκε με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, τον Οκτώβριο 2012, έχει αναλάβει τη δράση «Ηλεκτρονική Ενσωμάτωση Αναπήρων» με σκοπό να παρασχεθεί βοήθεια σε άτομα με αναπηρίες, ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις Τεχνολογίες των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) τόσο στην καθημερινή τους ζωή όσο και στην εργασία τους.
93. Η πρωτοβουλία της ΕΕ για ορισμό Ψηφιακών Πρωταθλητών, αποσκοπεί στην προώθηση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών, ώστε να καταστούν οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρήστες της ψηφιακής τεχνολογίας και γνώστες των θετικών αποτελεσμάτων από τη χρήση τους. Ο Ψηφιακός Πρωταθλητής κάθε χώρας είναι ο πρεσβευτής της Κοινωνίας της Πληροφορίας στη χώρα του. Έχει ως αποστολή του την προώθηση της ψηφιακής στρατηγικής με έμφαση στον τομέα εργασίας, την ανάπτυξη, την ψηφιακή ενσωμάτωση και τις ψηφιακές δεξιότητες, καθώς και την ενεργοποίηση νέων φορέων και της βιομηχανίας, με σκοπό την υλοποίηση της ψηφιακής στρατηγικής.
94. Το **Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών** του Υπουργείου Εσωτερικών είναι ο εκδοτικός φορέας των εκδόσεων των Υπηρεσιών που ασχολούνται με θέματα αναπηρίας. Οι αρμοδιότητες της Υπηρεσίας αφορούν την προβολή του έργου της Κυπριακής Δημοκρατίας σε θέματα αναπήρων μέσω της έκδοσης ανακοινωθέντων και εντύπων. Το Γραφείο όμως δεν εκδίδει έντυπα σε μορφή μπράιγ για τα άτομα με οπτική αναπηρία.
95. Το **Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ)** διασφαλίζει την πρόσβαση των παιδιών με αναπηρίες σε πληροφορίες από έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα. Οι πληροφορίες και το περιεχόμενο όλων των γνωστικών αντικείμενων που διδάσκονται στα δημόσια σχολεία (στη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση) γίνονται προσβάσιμες μέσω ειδικού τεχνολογικού εξοπλισμού που παρέχεται στα παιδιά με ειδικές ανάγκες, μετά από αξιολόγησή τους από τις Επαρχιακές Επιτροπές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Στα παιδιά αυτά παρέχονται συσκευές επικοινωνίας, τηλεοράσεις κλειστού κυκλώματος και άλλος εξοπλισμός για μεγέθυνση γραμμάτων, ειδικά πληκτρολόγια, ειδικά λογισμικά προγράμματα και άλλα τεχνολογικά βοηθήματα.

³⁵ Τμήμα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
[http://www.mcw.gov.cy/MCW/DEC/Digital_Cyprus/ict.nsf/3700071379D1C658C2257A6F00376A80/\\$file/Main%20document%20digital%20strategy.pdf](http://www.mcw.gov.cy/MCW/DEC/Digital_Cyprus/ict.nsf/3700071379D1C658C2257A6F00376A80/$file/Main%20document%20digital%20strategy.pdf)

³⁶ Τμήμα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών – Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων
http://www.mcw.gov.cy/mcw/dec/dec.nsf/DMLLaws_gr/DMLLaws_gr

³⁷ Επίτροπος Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων
http://www.oecpr.org.cy/media/documents/Legislation/EC_FinalDecision_Market18_GR_27-03-2013_PH.pdf

³⁸ Επίτροπος Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομείων
http://www.oecpr.org.cy/nqcontent.cfm?a_id=437&tt=oecpr&lang=gr

96. Επιπλέον, εφαρμόζεται και χρησιμοποιείται η νοηματική γλώσσα για παιδιά με ακουστική απώλεια και ταυτόχρονα διδάσκεται η γραφή μπράιγ στα παιδιά με προβλήματα όρασης. Γίνεται μετάφραση των σχολικών εγχειριδίων σε γραφή μπράιγ για χρήση τους από παιδιά με οπτική αναπηρία.
97. Το ΥΠΠ αποδέχεται και αναγνωρίζει τη νοηματική γλώσσα ακολουθώντας τον περί της Αναγνώρισης της Κυπριακής Νοηματικής Γλώσσας Νόμο Ν. 66(Ι)2006³⁹. Σε επιμορφωτικά σεμινάρια που διοργανώνει η Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης και γενικότερα το ΥΠΠ παρέχεται, όπου και εάν υπάρχει ανάγκη, διερμηνεία νοηματικής γλώσσας. Ταυτόχρονα στη Σχολή Κωφών εργοδοτείται διερμηνέας νοηματική γλώσσας για εξυπηρέτηση των αναγκών των παιδιών που φοιτούν εκεί.
98. Το ΥΠΠ αποδέχεται και παρέχει τη διευκόλυνση της χρήσης της γραφής μπράιγ σε παιδιά με οπτική αναπηρία. Η Σχολή Τυφλών ετοιμάζει κείμενα στη συγκεκριμένη γραφή και αυτά παρέχονται σε όλα τα παιδιά με οπτική αναπηρία που φοιτούν στα δημόσια σχολεία. Ταυτόχρονα στη Σχολή προσφέρονται μαθήματα για εκμάθηση της γραφής μπράιγ σε παιδιά αλλά και ενήλικες με οπτική αναπηρία. Παράλληλα στη Σχολή εργοδοτούνται άτομα της Δημόσιας Υπηρεσίας για την μεταγραφή τυπωμένων κειμένων στο συγκεκριμένο σύστημα. Για τον ίδιο σκοπό χρησιμοποιούνται και εξωτερικοί συνεργάτες. Οι άνθρωποι αυτοί ασχολούνται, κυρίως, με τη μεταγραφή σε μπράιγ σχολικών βιβλίων, κειμένων και εργασιών για τα παιδιά με οπτική αναπηρία που είναι ενταγμένα σε συνηθισμένα σχολεία και εκπαιδευτήρια όλων των βαθμίδων. Στη Σχολή Τυφλών στεγάζεται, επίσης, μικρή βιβλιοθήκη με βιβλία σε προφορική μορφή. Παράλληλα, η Σχολή Τυφλών εκπαιδεύει παιδιά και άτομα με οπτική αναπηρία σε οποιαδήποτε εξειδικευμένη συσκευή ή ηλεκτρονικό μέσο που μπορεί να προσφέρει πρόσβαση σε πληροφορίες. Για παράδειγμα παρέχονται τηλεοράσεις κλειστού κυκλώματος, γίνεται χρήση της υπηρεσίας μέσω διαδικτύου “Robobraille” ή του εξοπλισμού “Sara” ή “Pearl”. Οι συγκεκριμένες συσκευές ή ηλεκτρονικά μέσα δίνουν τη δυνατότητα άμεσης μετατροπής τυπωμένου κειμένου σε προφορικό κείμενο δίνοντας πρόσβαση σε ευρύ φάσμα βιβλίων, περιοδικών και εφημερίδων.
99. Η **Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου** είναι ανεξάρτητη Αρχή και έχει ως βασική αρμοδιότητα τη ρύθμιση και εποπτεία του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου, με βάση τους *περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Νόμους 1998-2011*⁴⁰:
- (1) Οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που υπόκεινται στη δικαιοδοσία της Δημοκρατίας μεριμνούν ώστε οι υπηρεσίες τους να καθίστανται σταδιακά προσβάσιμες σε ανθρώπους με οπτική ή ακουστική αναπηρία.
  - (2) Κάθε τηλεοπτικός οργανισμός έχει υποχρέωση να μεταδίδει μεταξύ των ωρών 18.00 και 22.00 ειδικό δελτίο ειδήσεων καταληπτό από κωφά άτομα, διάρκειας τουλάχιστον πέντε λεπτών της ώρας:
Νοείται ότι, η προβολή του πιο πάνω αναφερόμενου ειδικού δελτίου ειδήσεων γίνεται τουλάχιστον στο ήμισυ της τηλεοπτικής οθόνης.
  - (3) Οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, μετά από διαβουλεύσεις με την Αρχή, υποβάλουν σε αυτή χρονοδιάγραμμα σε διάστημα ενός έτους από την έναρξη της ισχύος του παρόντος άρθρου, που να καθορίζει συγκεκριμένους τρόπους για σταδιακή αύξηση των ποσοστών των προγραμμάτων τους, τουλάχιστον κατά 5% πέραν των δελτίων ειδήσεων, που θα καθίσταται προσβάσιμο σε άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία.
100. Επίσης, η εν λόγω νομοθεσία απαγορεύει οι εμπορικές ανακοινώσεις να εισάγουν ή να προάγουν διακρίσεις, μεταξύ άλλων, και βάσει αναπηρίας.

³⁹ Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού

http://www.moec.gov.cy/eidiki/kypriaki_noimatiki_glossa/documents/nomos_anagnorisi_noimatikis.pdf

⁴⁰ Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου

[http://www.crta.org.cy/images/users/1/CRTA-LAW7\(1\)98%20FINAL%202011.pdf](http://www.crta.org.cy/images/users/1/CRTA-LAW7(1)98%20FINAL%202011.pdf)

101. Το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες** λειτουργεί το Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας στα Άτομα με Αναπηρίες για την Προμήθεια Τεχνικών Μέσων, Οργάνων και άλλων Βοηθημάτων, στα πλαίσια του οποίου έχουν την ευκαιρία τα άτομα με αναπηρίες να προμηθευτούν εξοπλισμό ΤΠΕ που θα διευκολύνει τη ζωή τους όπως ηλεκτρονικούς υπολογιστές, λογισμικά προγράμματα, κινητά τηλέφωνα, συσκευές επικοινωνίας, τηλεοράσεις κλειστού κυκλώματος κ.ά. Πρόσθετα στοιχεία για το Σχέδιο αναφέρονται κάτω από το Άρθρο 19.
102. Το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες** μέσω του Σχεδίου Παροχής Χορηγίας σε Οργανώσεις Ατόμων με Αναπηρίες παρέχει ετήσια χορηγία ύψους €9.000 προς την Ομοσπονδία Κωφών Κύπρου για την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας νοηματικής γλώσσας σε κωφά άτομα.

ΑΡΘΡΟ 10 – ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ

103. Το δικαίωμα στη ζωή κάθε ανθρώπου, με αναπηρία και μη, προστατεύεται από το Άρθρο 7 του Συντάγματος⁴¹, σύμφωνα με το οποίο έκαστος έχει το δικαίωμα ζωής και σωματικής ακεραιότητας. Η θανατική ποινή έχει καταργηθεί στην Κύπρο με Νόμο που ψηφίστηκε το 1983. Η ευθανασία απαγορεύεται για όλα τα άτομα περιλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρίες.

ΑΡΘΡΟ 11 – ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΚΑΙ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

104. Η αντιμετώπιση καταστάσεων κινδύνου, καταστάσεων ένοπλης σύγκρουσης, φυσικών καταστροφών και έκτακτων ανθρωπιστικών αναγκών στην Κύπρο αποτελεί αρμοδιότητα διαφόρων Υπηρεσιών: **της Υπηρεσίας Πολιτικής Άμυνας του Υπουργείου Εσωτερικών, της Αστυνομίας και της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης και του Κυπριακού Στρατού του Υπουργείου Άμυνας**, ανάλογα με την περίπτωση και τη σοβαρότητα της κατάστασης.

ΑΡΘΡΟ 12 – ΙΣΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΕΝΩΠΙΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

105. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας και το Άρθρο 28 όλοι οι πολίτες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, θρησκείας, γλώσσας, φύλου, πεποιθήσεων, καταγωγής, γεννήσεως, πλούτου, κοινωνικής τάξης ή οποιασδήποτε άλλης διάκρισης.
106. Ο περί Διαχείρισης της Περιουσίας Ανίκανων Προσώπων Νόμος⁴² του 1996, αφορά όλα τα άτομα τα οποία είτε λόγω αναπηρίας είτε λόγω άλλων παραγόντων, μετά από αξιολόγηση ιατρού, κρίνεται ότι δεν είναι σε θέση να ασκήσουν κρίση και βούληση και δεν μπορούν να διαχειριστούν οικονομικά θέματα και άλλες υποθέσεις. Το αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο είναι το επαρχιακό δικαστήριο εντός των ορίων της αρμοδιότητας του οποίου διαμένει το άτομο, έχει εξουσία με διάταγμά του να ορίσει διαχειριστή των έννομων και οικονομικών υποθέσεων του ατόμου. Ο διαχειριστής είναι υπεύθυνος εντός τριάντα ημερών από τον διορισμό του να παρουσιάσει γραπτώς στο δικαστήριο όλα τα περιουσιακά στοιχεία του ατόμου με αναπηρία. Μέσα σε δώδεκα (12) μήνες από τον διορισμό του, αλλά και κάθε δώδεκα (12) μήνες, είναι υπεύθυνος να παρουσιάζει αναλυτικά στοιχεία των ενεργειών του έναντι του ατόμου με αναπηρία, όσον αφορά οικονομικά και άλλα έννομα ζητήματα. Οι ενέργειες στις οποίες προβαίνει ο διαχειριστής πρέπει να είναι προς το όφελος και το γενικό συμφέρον του ατόμου με αναπηρίες. Αν το δικαστήριο κρίνει ότι αυτό παραβιάζεται έχει την εξουσία να παύσει τα καθήκοντα του εν λόγω διαχειριστή και να ορίσει άλλο άτομο.

⁴¹ Υπουργείο Εξωτερικών - Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας
http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/constitution_gr/constitution_gr#2

⁴² Κατάλογος νομοθεσιών από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο
http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/1996_1_23.html

107. Αναγνωρίζοντας αδυναμίες τού εν λόγω νόμου σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα άσκησης δικαιοπρακτικής ικανότητας από τα άτομα με νοητική αναπηρία, στα πλαίσια εκσυγχρονισμού του περί Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμου, Ν117/89⁴³, έχουν περιληφθεί σε τροποποιητικό νομοσχέδιο διατάξεις που να ρυθμίζουν τον θεσμό της συνηγορίας και την ενδυνάμωση και στήριξη του ατόμου με νοητική αναπηρία στην εκδήλωση των προτιμήσεών του, λήψη των αποφάσεών του, διεκδίκηση των δικαιωμάτων του και άσκηση της δικαιοπρακτικής του ικανότητας στον μέγιστο δυνατό βαθμό.

ΑΡΘΡΟ 13 – ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

108. Σύμφωνα με το Άρθρο 30 του Συντάγματος όλα τα άτομα έχουν δικαίωμα να προσφύγουν στο δικαστήριο. Οι διαδικασίες του δικαστηρίου πρέπει να ακολουθηθούν για όλα τα άτομα που θα προσφύγουν, ισότιμα και χωρίς οποιαδήποτε διάκριση.
109. Στον Νόμο περί των Δικαιωμάτων Προσώπων που Συλλαμβάνονται και Τελούν υπό Κράτηση του 2005⁴⁴, υπάρχουν ειδικές πρόνοιες (Άρθρο 3(4), Άρθρο 4, Άρθρο 5 (2), Άρθρο 7 (4), Άρθρο 12 (4), Άρθρο 23) για τα άτομα με αναπηρίες και αναφέρουν ότι οποιοδήποτε άτομο συλληφθεί και δεν μπορεί λόγω οποιασδήποτε πνευματικής ανεπάρκειας ή σωματικής ανικανότητας να ασκήσει και να κατανοήσει τα βασικά δικαιώματά του, τότε τίθενται στη διάθεσή του Λειτουργοί των Ιατρικών ή/και Κοινωνικών Υπηρεσιών του κράτους για στήριξή του. Επίσης, το άτομο οφείλει να πληροφορηθεί για τα δικαιώματά του και αν αυτό δεν είναι εφικτό λόγω των περιορισμών της αναπηρίας του, τότε άτομα από το οικογενειακό και συγγενικό του περιβάλλον πρέπει να κληθούν. Στο Άρθρο 5(2) καλύπτονται και αλλοδαποί με αναπηρίες που παρουσιάζουν περιορισμό στην επικοινωνία και η αστυνομία υποχρεούται να καλέσει άτομα από το Γραφείο της Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το Άρθρο 12 (4) προβλέπει την παροχή διερμηνεία στα άτομα με αναπηρίες τα οποία δεν μπορούν να επικοινωνήσουν ικανοποιητικά με τον δικηγόρο τους.

ΑΡΘΡΟ 14 – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

110. Το Άρθρο 11 του Συντάγματος καθορίζει ότι όλα τα άτομα έχουν το δικαίωμα στην ελευθερία και την προσωπική ασφάλεια. Οι μόνοι λόγοι που μπορεί να αφορούν τη στέρηση ελευθερίας σχετίζονται με ποινικά αδικήματα, τα οποία μετά από επεξεργασία δικαστηρίου βρίσκουν το άτομο ένοχο και ορίζουν ποινή φυλάκισης. Οποιοδήποτε άτομο έχει στερηθεί την ελευθερία του λόγω διάκρισης και αυθαίρετα, έχει δικαίωμα να προσφύγει στο δικαστήριο.

ΑΡΘΡΟ 15 – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΠΟ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ, ΣΚΛΗΡΗ, ΑΠΑΝΘΡΩΠΗ Ή ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΤΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ Ή ΤΙΜΩΡΙΑ

111. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω του Άρθρου 8 καθορίζει ότι κανένα άτομο δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη, ταπεινωτική τιμωρία ή μεταχείριση. Το Άρθρο 10 συμπληρώνει ότι κανένα άτομο δεν μπορεί να υποστεί δουλεία ή να εξαναγκαστεί σε υποχρεωτική κράτηση ή εργασία.

⁴³ Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων
<http://www.cpmental.com.cy/epnka/page.php?pagelD=16>

⁴⁴ Κατάλογος των νομοθεσιών από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο
http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2005_1_163.html

112. Η Κύπρος έχει κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση των Βασανιστηρίων⁴⁵ με διάφορους Νόμους μαζί και με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο. Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, στο οποίο έχει προσχωρήσει η Κύπρος, προνοεί τα ακόλουθα:
- (α) Τη σύσταση δεκαμελούς Υποεπιτροπής για την Πρόληψη, ως διεθνές σώμα, στο οποίο τα κράτη-μέρη θα πρέπει να εξασφαλίζουν πρόσβαση σε τόπους στέρσης της ελευθερίας, για τη διενέργεια επισκέψεων και να παρέχουν κάθε απαραίτητη πληροφορία. Από την πλευρά της, η Υποεπιτροπή έχει το καθήκον να συμβουλεύει και να υποστηρίζει με οποιοδήποτε τρόπο της ζητηθεί ή κρίνει σκόπιμο τους εθνικούς μηχανισμούς πρόληψης, που ιδρύονται βάσει του Πρωτοκόλλου.
  - (β) Την εγκαθίδρυση εθνικού μηχανισμού για την πρόληψη των βασανιστηρίων. Ως τέτοιος μηχανισμός πρόληψης καθορίστηκε με τον παραπάνω κυρωτικό Νόμο ο Επίτροπος Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
113. Σύμφωνα και με τον περί Δικαιωμάτων Προσώπων που συλλαμβάνονται και τελούν υπό κράτηση Νόμο⁴⁶ στο Άρθρο 19, γίνεται σαφές ότι κάθε κρατούμενος, συμπεριλαμβανομένων και ατόμων με αναπηρία, έχει δικαίωμα:
- (α) σεβασμού του δικαιώματός του να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή ταπεινωτική τιμωρία ή μεταχείριση ή σε οποιασδήποτε σωματική ή ψυχολογική ή διανοητική βία,
  - (β) αξιοπρεπούς μεταχείρισης, συμπεριφοράς, και διαβίωσης,
  - (γ) να διαβίει σε κελί λογικού μεγέθους, στο οποίο παρέχονται οι στοιχειώδεις ανέσεις και συνθήκες υγιεινής, επαρκής φωτισμός και εξαερισμός και κατάλληλος εξοπλισμός ξεκούρασης.

ΑΡΘΡΟ 16 – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΠΟ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ, ΒΙΑ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

114. Ο περί Βίας στην Οικογένεια Νόμος που ψηφίστηκε το 1994⁴⁷, επισημαίνει ότι «βία» ορίζεται ως οποιαδήποτε παράνομη πράξη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται άμεσα πραγματική σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος, καθώς, επίσης, και τον περιορισμό της ελευθερίας του. Οποιοσδήποτε άτομο ασκήσει βία με βάση τον Νόμο αυτό, διαπράττει αδίκημα δυνάμει του Νόμου αυτού, που τιμωρείται, εκτός από την περίπτωση που σε άλλον ή στον παρόντα Νόμο προβλέπεται αυστηρότερη ποινή, με ποινή φυλάκισης πέντε χρόνων ή με χρηματική ποινή, ή και με τις δύο ποινές, χωρίς να επηρεάζεται η εξουσία του Δικαστηρίου να επιβάλει δυνάμει του Νόμου αυτού ή άλλου νόμου, οποιαδήποτε άλλη ποινή η οποία να είναι πρόσθετη ή να αντικαθιστά τις πιο πάνω ποινές.
115. Σύμφωνα με τον εν λόγω Νόμο το άτομο που έχει υποστεί βία μπορεί να απομακρυνθεί από το σπίτι του και να μεταφερθεί σε ασφαλές περιβάλλον, όπου δεν θα κινδυνεύει. Επίσης, ορίζεται ένας οικογενειακός σύμβουλος της οικογένειας, ο οποίος είναι υπεύθυνος, ανάμεσα σε άλλα, να συμβουλεύει, να καθοδηγεί και να μεσολαβεί για την απάμβλυση προβλημάτων της οικογένειας που οδήγησαν ή δυνατόν να οδηγήσουν στην άσκηση βίας, και να προβαίνει σε διευθετήσεις για την άμεση ιατρική εξέταση του παραπονουμένου.
116. Ο Νόμος αυτός προνοεί και τη σύσταση Συμβουλευτικής Επιτροπής η οποία έχει ως στόχο την έρευνα και την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας στην οικογένεια στην Κύπρο.

⁴⁵ Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/ombudsman.nsf/cases_gr/cases_gr?OpenDocument

⁴⁶ Κατάλογος των νομοθεσιών από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο
http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2005_1_163.html

⁴⁷ Συμβουλευτική Επιτροπή για τη Βία στην Οικογένεια
http://www.familyviolence.gov.cy/cgibin/hweb?-V=legislationgr&_FSECTION=10040&-dlegislationgr.html&-Sr&_

ΑΡΘΡΟ 17 – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

117. Τα Άρθρα 7 και 11 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας καθορίζουν ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα σεβασμού της σωματικής και πνευματικής του ακεραιότητας σε ίση βάση με τους άλλους.

ΑΡΘΡΟ 18 – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

118. Σύμφωνα με το Άρθρο 13 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρίες, έχουν το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης, εντός του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας και το δικαίωμα διαμονής τους σε οποιοδήποτε κομμάτι του νησιού. Κάθε άτομο έχει, επίσης, το δικαίωμα, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο να αποχωρήσει από το έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας και να εγκατασταθεί σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της επιθυμίας του. Το Άρθρο 14 του Συντάγματος συμπληρώνει ότι σε όλους τους πολίτες επιτρέπεται η είσοδος στην Κύπρο και δεν γίνονται οποιεσδήποτε διακρίσεις.

ΑΡΘΡΟ 19 – ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

119. Το Σύνταγμα με το Άρθρο 9 καθορίζει ότι το κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ανεξάρτητη διαβίωση και στην κοινωνική ασφάλιση.
120. Η Κυπριακή Δημοκρατία λαμβάνει διάφορα μέτρα για να διευκολύνει το δικαίωμα στα άτομα με αναπηρίες για ανεξάρτητη διαβίωση και ενσωμάτωση και συμμετοχή στην κοινότητα.
121. Οι τρεις κύριες κρατικές υπηρεσίες που λαμβάνουν τέτοια μέτρα μέσω κοινωνικών παροχών ή/και υπηρεσιών είναι το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας και οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας.
122. Το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες (ΤΚΕΑΑ)** λειτουργεί μια σειρά από σχέδια κοινωνικών παροχών και υπηρεσιών, ανεξαρτήτως εισοδηματικών κριτηρίων, τα οποία στοχεύουν να αντισταθμίσουν το κόστος της αναπηρίας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες και, ιδιαίτερα, τα άτομα με σοβαρές αναπηρίες.
123. Σε όσα άτομα ικανοποιούν τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις των σχετικών νόμων ή σχεδίων το Τμήμα παρέχει πέντε μηνιαία επιδόματα ως εξής:
- (α) επίδομα βαριάς κινητικής αναπηρίας⁴⁸ ύψους €337,66
  - (β) επίδομα φροντίδας για άτομα με παραπληγία⁴⁹ ύψους €350
  - (γ) επίδομα φροντίδας για άτομα με τετραπληγία⁵⁰ ύψους €854,30
  - (δ) χορηγία σε τυφλούς⁵¹ ύψους €316,37
  - (ε) επίδομα διακίνησης⁵² ύψους €51 ή €102 ανάλογα με το είδος της αναπηρίας.

⁴⁸ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd10_gr/dsipd10_gr?OpenDocument

⁴⁹ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd12_gr/dsipd12_gr?OpenDocument

⁵⁰ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd11_gr/dsipd11_gr?OpenDocument

⁵¹ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων [http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/06F37D2067C298D4C2257A7C002CFE84/\\$file/N.11\(I\)2011_.pdf.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/06F37D2067C298D4C2257A7C002CFE84/$file/N.11(I)2011_.pdf.pdf)

⁵² Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/57271588CBA96B6CC2257AA10047BBAA?OpenDocument>

124. Επιπρόσθετα, το Τμήμα παρέχει οικονομική βοήθεια σε άτομα που ικανοποιούν τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις των πιο κάτω σχεδίων:
- (στ) οικονομική βοήθεια για την αγορά τροχοκαθισμάτων⁵³
  - (ζ) οικονομική βοήθεια για την αγορά τεχνικών μέσων, οργάνων και βοηθημάτων⁵⁴
  - (η) οικονομική βοήθεια για την αγορά αναπηρικού αυτοκινήτου⁵⁵
  - (θ) έκτακτη βοήθεια από το Ταμείο Λαχείου Πρόνοιας⁵⁶
125. Περαιτέρω, το Τμήμα παραχωρεί:
- (ι) κάρτα στάθμευσης για την προνομιακή στάθμευση ατόμων με αναπηρίες
  - (ια) τροχοκαθίσματα και τεχνικά μέσα με δανεισμό
  - (ιβ) επιχορήγηση σε Οργανώσεις για απασχόληση Κοινωνικών Συνοδών⁵⁷
126. Στη λειτουργία των διαφόρων σχεδίων κοινωνικών παροχών του ΤΚΕΑΑ παρουσιάζονται σε ορισμένα σχέδια καθυστερήσεις λόγω της ανάγκης σύγκλησης ιατροσυμβουλιών για την αξιολόγηση των αιτητών ή λόγω χρονοβόρων διαδικασιών για την εξέταση αποδεικτικών στοιχείων από τους αιτητές.
127. Μέσω της αγοράς υπηρεσιών ιδιωτών ιατρών και άλλων επαγγελματιών υγείας και αποκατάστασης τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί μια μεγάλη βελτίωση στις διαδικασίες των ιατροσυμβουλιών και έχει επισπευσθεί, εν μέρει, η εξέταση αιτήσεων. Όμως, ο εκσυγχρονισμός και η δραστική επίσπευση του χρόνου εξέτασης μιας αίτησης αναμένεται να επέλθει με το προωθούμενο έργο του νέου Συστήματος Αξιολόγησης της Αναπηρίας και Λειτουργικότητας.
128. Επιπλέον, καθυστέρηση παρουσιάζεται και σε περιπτώσεις, όπου οι αιτήσεις εξετάζονται και από διάφορες συμβουλευτικές επιτροπές, ή όπου απαιτείται σειρά εγγράφων και αποδεικτικών στοιχείων για προσκόμιση από τον αιτητή όπως προσφορές αγαθών, υπεύθυνες δηλώσεις παραλαβής, κ.ά. Αρκετά Σχέδια βρίσκονται ήδη σε διαδικασία εκσυγχρονισμού.
129. Τα στοιχεία του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες για το 2011, σε σχέση με τα Σχέδια Κοινωνικών Παροχών που λειτουργεί φαίνονται πιο κάτω:

⁵³ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd16_gr/dsipd16_gr?OpenDocument

⁵⁴ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd19_gr/dsipd19_gr?OpenDocument

⁵⁵ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd15_gr/dsipd15_gr?OpenDocument

⁵⁶ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/6A88404BEC1C790DC2257B44003249FC/\\$file/N%2079%281%29%201992_.pdf.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/6A88404BEC1C790DC2257B44003249FC/$file/N%2079%281%29%201992_.pdf.pdf)

⁵⁷ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsipd23_gr/dsipd23_gr?OpenDocument

Σχέδιο/Πρόγραμμα/Υπηρεσία	Πραγματικές δαπάνες 2011 €	Αριθμός επωφελομενών 2011
1. Σχέδιο Παροχής Φροντίδας σε Άτομα με Τετραπληγία	6.102.398	557
2. Σχέδιο Παροχής Φροντίδας σε Άτομα με Παραπληγία	2.432.651	475
3. Χορηγία Τυφλών	11.341.813	2.804
4. Σχέδιο Βαριάς Κινητικής Αναπηρίας	6.483.125	1.602
5. Επίδομα Διακίνησης σε Ανάπηρους	301.506	454
6. Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας για Απόκτηση Τεχνικών Μέσων, Οργάνων και Άλλων Βοηθημάτων σε Άτομα με Αναπηρίες	743.572	449
7. Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας για την Παροχή Τροχοκαθισμάτων σε Άτομα με Βαριά Κινητική Αναπηρία	522.156	205
8. Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας σε Άτομα με Αναπηρίες για την Αγορά Αυτοκινήτου	1.585.800	183
9. Σχέδιο Επιχορήγησης Διακοπών για Άτομα με Αναπηρίες	269.162	1.404
10. Έκτακτη Βοήθεια από το Ταμείο Λαχείου Πρόνοιας	106.955	31
11. Σχέδιο Παροχής Χορηγίας σε Οργανώσεις	149.000	19
12. Σχέδιο Επιχορήγησης Κοινωνικών Συνοδών για Ενήλικα Άτομα με πολύ σοβαρές Αναπηρίες	34.701	6
13. Έκδοση Ευρωπαϊκής Κάρτας Στάθμευσης	-	716
	30.072.839	

130. Σε κάθε άτομο που διαμένει νόμιμα στη Δημοκρατία και το οποίο δεν έχει τους αναγκαίους πόρους για την κάλυψη των βασικών και ειδικών του αναγκών, όπως αυτές καθορίζονται από τους περί Δημοσίων Βοηθημάτων και Υπηρεσιών Νόμους 2006-2012⁵⁸, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ) παρέχουν δημόσιο βοήθημα και υπηρεσίες φροντίδας. Σε ανήλικα άτομα με αναπηρίες παρέχεται δημόσιο βοήθημα χωρίς εισοδηματικά κριτήρια ενώ σε ενήλικα άτομα η παροχή δημόσιου βοηθήματος ελέγχεται με εισοδηματικά κριτήρια. Το μηνιαίο δημόσιο βοήθημα καλύπτει βασικές ανάγκες μέχρι ποσού €452, αναπηρικό επίδομα μέχρι ποσού €226 (δηλαδή 1/2 των βασικών αναγκών) και μέτρα κοινωνικής συνοχής μέχρι ποσού €142,38. Επιπρόσθετο βοήθημα για την απασχόληση οικιακής βοηθού-φροντίστριας, παρέχεται σε άτομα που χρήζουν φροντίδας στο σπίτι τους.
131. Πέρα από την οικονομική βοήθεια, οι ΥΚΕ παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες και διευκολύνσεις για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ατόμων με αναπηρίες στο δικό τους κοινωνικό περιβάλλον. Τέτοιες υπηρεσίες είναι:
- κατ' οίκον φροντίδα (ατομική καθαριότητα, καθαριότητα σπιτιού, πλύσιμο ρούχων, συνοδεία στο νοσοκομείο, εξωτερικές εργασίες, π.χ. πληρωμή λογαριασμού, ψώνια, κ.ά., καθώς και ενίσχυση και εκμάθηση των μελών της οικογένειας σε βασικές οικιακές και οικογενειακές εργασίες),
  - διημερεύουσα φροντίδα (δίνει την ευκαιρία στα ανάπηρα άτομα να εξυπηρετούνται από τις Στέγες Ηλικιωμένων⁵⁹ ή από τα Κέντρα Ενηλίκων⁶⁰ κατά τη διάρκεια της ημέρας, π.χ. φαγητό, πλύσιμο ρούχων, απασχόληση, ψυχαγωγία, κ.ά.), και
  - ιδρυματική φροντίδα (παρέχεται σε άτομα που χρειάζονται συνεχή φροντίδα και των οποίων οι ανάγκες δεν μπορούν να ικανοποιηθούν από την οικογένειά τους, αλλά ούτε από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες που προσφέρονται στο περιβάλλον στο οποίο ζουν).

⁵⁸ Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument&Start=1&Count=1000&Expand=1

⁵⁹ Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument&Start=1&Count=1000&Expand=1

⁶⁰ Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument&Start=1&Count=1000&Expand=1

132. Ακόμη, παρέχεται συμβουλευτική στήριξη για, α) ενίσχυση και υποστήριξη της οικογένειας ώστε να κρατήσει κοντά της τα ανάπηρα μέλη της, και β) ενίσχυση και στήριξη ατόμων με αναπηρίες για ομαλή λειτουργία της οικογένειας.
133. Περαιτέρω, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας λειτουργούν το Σχέδια Επιχορήγησης Εθελοντικών Οργανώσεων καθώς και το Σχέδιο Επιχορήγησης Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Συμπράξεων με Εθελοντικές Οργανώσεις⁶¹. Η επιχορήγηση αφορά προγράμματα κοινωνικής φροντίδας, καθώς και κάποια προγράμματα ψυχοκοινωνικής στήριξης που απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες αναπήρων, π.χ. τυφλούς, παραπληγικούς, και στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών, προσφέρονται ευκαιρίες ψυχαγωγίας και απασχόλησης.
134. Στην υφιστάμενη επιδοματική πολιτική στην Κύπρο για τα άτομα με αναπηρίες, δεν προνοείται ένα ενιαίο μοντέλο παροχών, αλλά υπάρχει κάλυψη συγκεκριμένων κατηγοριών παθήσεων και αναπηριών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα κάποιες κατηγορίες να λαμβάνουν χαμηλότερα ή καθόλου επιδόματα από άλλες κατηγορίες, παρά το γεγονός ότι μπορεί να έχουν τις ίδιες ανάγκες. Επίσης, δεν υπάρχει ενιαίο σύστημα επιστημονικής αξιολόγησης και τεκμηρίωσης της αναπηρίας και λειτουργικότητας των ατόμων με αναπηρίες.
135. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας έχουν ετοιμάσει τροποποιητικό νομοσχέδιο για τον περί Δημοσίων Βοηθημάτων Νόμο, καθώς και Σχέδιο Οικονομικής Ενίσχυσης Ατόμων με Αναπηρίες, ώστε τα άτομα με αναπηρίες να τυγχάνουν χειρισμού μέσα από ειδικό Σχέδιο με σκοπό την κοινωνική προστασία της αναπηρίας, την επιδοματική πολιτική και την κάλυψη των αναγκών φροντίδας τους.
136. Πιο κάτω παρουσιάζονται τα στοιχεία των υπηρεσιών των ΥΚΕ για το 2011:

Σχέδιο/Πρόγραμμα/Υπηρεσία	Πραγματικές δαπάνες 2011 €	Αριθμός επωφελουμένων 2011
1. Δημόσιο Βοήθημα	94.585.934	8714 νοικοκυριά
2. Νέα Ελεούσα	574.529	
3. Σπιτάκια στην Κοινότητα	3.129.253	
4. Σχέδιο Επιχορήγησης Εθελοντικών Οργανώσεων	2.851.500	43 προγράμματα
5. Σχέδιο Επιχορήγησης Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Συμπράξεων με Εθελοντικές Οργανώσεις	61.000	2 προγράμματα
	101.202.216	

137. Στα Κέντρα Ημέρας των **Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας** λειτουργούν προγράμματα σε καθημερινή βάση με κύριο στόχο την προαγωγή της ψυχοκοινωνικής επανένταξης ατόμων με χρόνια προβλήματα ψυχικής υγείας. Βοηθούν σημαντικά στην ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών δεξιοτήτων, δεξιοτήτων αυτοφροντίδας και ανεξάρτητης διαβίωσης.
138. Όλες οι πιο πάνω κοινωνικές παροχές που αναφέρονται είναι αρκετά σημαντικές και συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων με αναπηρίες, αφού όπως φάνηκε μέσα από την Ευρωπαϊκή Έρευνα Υγείας 2008 της Στατιστικής Υπηρεσίας, σε ό,τι αφορά τις ανάγκες φροντίδας των ατόμων άνω των 15 ετών, φάνηκε ότι 0,3% αδυνατούν ή με μεγάλη δυσκολία τρέφονται μόνοι τους, 1,3% αδυνατούν ή με μεγάλη δυσκολία κάθονται και σηκώνονται από το κρεβάτι, 1,4% αδυνατούν ή με μεγάλη δυσκολία ντύνονται και ξεντύνονται, 0,9% αδυνατούν ή με μεγάλη δυσκολία χρησιμοποιούν τουαλέτα, 1,6% αδυνατούν ή με μεγάλη δυσκολία χρησιμοποιούν μπάνιο. Ποσοστό 2,8% των ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στις δραστηριότητές τους δέχονται βοήθεια από άλλο άτομο, 0,5% υποστηρίζονται από μηχανική βοήθεια από κάποια συσκευή ή εξάρτημα και 0,1% διαθέτουν κατοικία προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους. Περισσότερες πληροφορίες που αφορούν τον τομέα της ανεξάρτητης διαβίωσης παρουσιάζονται στους στατιστικούς πίνακες στο Παράρτημα 3.

⁶¹ Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmlcommunity_gr/dmlcommunity_gr?OpenDocument

ΑΡΘΡΟ 20 – ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

139. Για την ενίσχυση της κινητικότητας των ατόμων με αναπηρίες, όπως αναφέρθηκε και στο Άρθρο 19 πιο πάνω, το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες** παρέχει επίδομα διακίνησης, παραχωρεί οικονομική βοήθεια για την αγορά τροχοκαθισμάτων, τεχνικών μέσων, οργάνων και βοηθημάτων και αναπηρικού αυτοκινήτου, δανείζει τροχοκαθίσματα και τεχνικά μέσα, εκδίδει κάρτα στάθμευσης και επιχορηγεί οργανώσεις για την απασχόληση κοινωνικών συνοδών.
140. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού λαμβάνει μέτρα ώστε να διασφαλίζει την κινητικότητα με τη μεγαλύτερη δυνατή ανεξαρτησία στα παιδιά με αναπηρίες, όπως περιγράφεται στην Έκθεση κάτω από το Άρθρο 24.

ΑΡΘΡΟ 21 – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

141. Μέσα από τα Άρθρα 18 και 19, το Σύνταγμα προνοεί ότι όλα τα άτομα έχουν δικαίωμα στην ελεύθερη σκέψη, συνείδηση και θρησκεία. Το κάθε άτομο μπορεί να εκφράζει ελεύθερα την άποψή του με οποιονδήποτε τρόπο επιθυμεί. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει τη λήψη και μετάδοση πληροφοριών προς και από όλα τα άτομα και τις αρμόδιες υπηρεσίες. Αναφορικά με την προσβασιμότητα στην πληροφόρηση γίνεται περιγραφή στην Έκθεση κάτω από το Άρθρο 9.

ΑΡΘΡΟ 22 – ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

142. Τα Άρθρα 15 και 17 του Συντάγματος προνοούν ότι το κάθε άτομο έχει το δικαίωμα σε ιδιωτική προσωπική και οικογενειακή ζωή. Το κάθε άτομο έχει το δικαίωμα του απόρρητου της αλληλογραφίας και οποιασδήποτε άλλης μορφής επικοινωνίας, εκτός των ατόμων που εκτίουν ποινή φυλάκισης.
143. Σύμφωνα και με τον Νόμο περί Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα που ψηφίστηκε το 2001⁶², διασφαλίζεται ποια άτομα θα έχουν εξουσιοδότηση ως προς την επεξεργασία προσωπικών πληροφοριών και κάτω από ποιες προϋποθέσεις, για όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρίες. Σύμφωνα, επίσης, με τον Νόμο αυτό τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να πληροφορηθούν για το είδος και την σκοπιμότητα των στοιχείων που υπάρχουν για το άτομό τους, καθώς και να έχουν πρόσβαση στα στοιχεία αυτά και να παρεμποδίσουν την οποιαδήποτε κοινοποίησή τους. Ο Νόμος αυτός εποπτεύεται από τον Επίτροπο Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

ΑΡΘΡΟ 23 – ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

144. Το Άρθρο 16 του Συντάγματος αναφέρει ότι η κατοικία κάθε ατόμου είναι απαραβίαστη και κανείς δεν μπορεί να εισέλθει εκτός και αν υπάρχουν οποιαδήποτε εντάλματα δικαστηρίου. Σύμφωνα και με το Άρθρο 23 κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να κατέχει προσωπική κατοικία.
145. Σύμφωνα και με το Άρθρο 22 του Συντάγματος, κάθε άτομο έχει δικαίωμα να συνάψει γάμο όταν έχει συμπληρώσει την ηλικία των 18 ετών και πληροί προϋποθέσεις μακρινής συγγένειας και μη πολυγαμίας. Όσον αφορά τον πολιτικό γάμο, στην Κύπρο ο Νόμος περί Πολιτικού Γάμου⁶³ αναφέρει ότι άτομα που δεν έχουν την δικαιοπρακτική ικανότητα δεν μπορούν να τελέσουν πολιτικό γάμο.

⁶² Επίτροπος Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/legislation_gr?legislation_gr?OpenDocument

146. Οι Νόμος περί Γονικής Άδειας και Άδειας για Λόγους Ανωτέρας Βίας⁶⁴ αφορά όλα τα εργοδοτούμενα άτομα, άντρες και γυναίκες τα οποία εργάζονται σε συνεχή απασχόληση για έξι μήνες στον ίδιο εργοδότη και δικαιούνται να λαμβάνουν συνολική γονική άδεια άνευ αποδοχών η διάρκεια της οποίας δύνανται να διαρκέσει μέχρι δεκαοκτώ (18) εβδομάδες, λόγω γέννησης ή υιοθεσίας παιδιού, με σκοπό τη φροντίδα και ανατροφή του παιδιού. Ο περί Προστασίας της Μητρότητας Νόμος⁶⁵ που ψηφίστηκε το 1997 αναφέρει ότι καμία γυναίκα, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικών με αναπηρίες δεν μπορεί να απολυθεί από την εργασία της λόγω της εγκυμοσύνης της. Ο Νόμος αυτός ισχύει καθ' όλη τη διάρκεια της εγκυμοσύνης καθώς και τρεις μήνες μετά το πέρας της άδειας μητρότητας.
147. Ο περί Υιοθεσίας Νόμος του 1995⁶⁶ αναφέρει ότι όλα τα άτομα έχουν δικαίωμα να υιοθετήσουν και να υιοθετηθούν, δεδομένου ότι οι απαιτούμενες διαδικασίες διενεργηθούν από το Κράτος και το Δικαστήριο καταλήξει ότι η πράξη υιοθεσίας είναι προς το συμφέρον του υιοθετούμενου. Δεν αναφέρεται στον Νόμο οποιαδήποτε διάκριση όσον αφορά τα άτομα με αναπηρίες, στον ρόλο του ατόμου που επιθυμεί να υιοθετήσει, με εξαίρεση τα άτομα με νοητική και ψυχική αναπηρία. Όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες έχουν δικαίωμα στην υιοθεσία.

ΑΡΘΡΟ 24 - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

148. Η διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής όλων των παιδιών στην εκπαίδευση αποτελεί βασική αρχή του **Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού**. Κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να αποκτήσει όλα εκείνα τα αγαθά που χαρακτηρίζουν τον «μορφωμένο» άνθρωπο του 21ου αιώνα. Η συνταγματική «υποχρέωση στην εκπαίδευση» υποδηλώνει την απόφαση της κοινωνίας να μην επιτρέψει την εξαίρεση κανενός παιδιού από την επιτυχή άσκηση του δικαιώματος στη μόρφωση.
149. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού εξυπηρετεί τις ανάγκες των παιδιών με αναπηρίες όπως προβλέπεται στους περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου 1999-2001⁶⁷ και τους περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμούς του 2001⁶⁸. Η εν λόγω Νομοθεσία παρέχει στα παιδιά με αναπηρίες όλες τις ευκαιρίες για ισότιμη εκπαίδευση, προκειμένου να αναπτύξουν τις ικανότητές τους στον ανώτατο βαθμό. Ταυτόχρονα, η εκπαίδευση των παιδιών αυτών διασφαλίζεται και ενισχύεται μέσα από τα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα, τα οποία εφαρμόζονται στα δημόσια σχολεία από τη σχολική χρονιά 2010-2011.
150. Με βάση τη Νομοθεσία «Παιδί με Ειδικές Ανάγκες», έννοια ευρύτερη από το «παιδί με αναπηρίες», σημαίνει παιδί που έχει σοβαρή μαθησιακή ή ειδική μαθησιακή λειτουργική ή προσαρμοστική δυσκολία, που οφείλεται σε σωματικές (συμπεριλαμβανομένων των αισθητηριακών), διανοητικές ή άλλες γνωστικές ή ψυχικές ανεπάρκειες και παρίσταται ανάγκη να του παρασχεθεί ειδική αγωγή και εκπαίδευση. Παιδί έχει μαθησιακή, ειδική μαθησιακή, λειτουργική ή προσαρμοστική δυσκολία αν –
- (i) έχει σημαντικά μεγαλύτερη δυσκολία μάθησης ή προσαρμογής σε σύγκριση με την πλειονότητα των παιδιών της ηλικίας του, ή
  - (ii) έχει ανικανότητα που του αποκλείει τη δυνατότητα ή το παρεμποδίζει να χρησιμοποιεί τις εκπαιδευτικές διευκολύνσεις τού είδους που γενικά διαθέτουν τα σχολεία για παιδιά της ηλικίας του.

⁶³ Κατάλογος των νομοθεσιών από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο
http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/1990_21.html

⁶⁴ Κατάλογος νομοθεσιών από το Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο
http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2012_1_47.html

⁶⁵ Τμήμα Εργασίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dl/dl.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument

⁶⁶ Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument&Start=1&Count=1000&Expand=1

⁶⁷ Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
[http://www.moec.gov.cy/eidiki/nomothesia/Nomothesia_N%20_13\(I\)_99.pdf](http://www.moec.gov.cy/eidiki/nomothesia/Nomothesia_N%20_13(I)_99.pdf)

⁶⁸ Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
http://www.moec.gov.cy/eidiki/nomothesia/Kanonismoi_KDP_186_%202001.pdf

151. «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση» σημαίνει την παροχή της αναγκαίας βοήθειας στο παιδί με ειδικές ανάγκες για τη συνολική ανάπτυξή του σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στον ψυχολογικό, στον κοινωνικό, στον εκπαιδευτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (Προδημοτικής, Δημοτικής, Μέσης, Ανώτερης και Ανώτατης) και στην προεπαγγελματική και επαγγελματική κατάρτιση στα σχολεία, όπου αυτό είναι δυνατό, και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων τη διδασκαλία καθημερινών δεξιοτήτων αυτομέριμνας, ατομικής υγιεινής, διακίνησης, γλωσσικής ανάπτυξης και επικοινωνίας, τη συναισθηματική καλλιέργεια και, γενικά, την εξασφάλιση όλων των μέσων, εφοδίων και του ανθρώπινου δυναμικού με σκοπό τη σχολική και κοινωνική ένταξή του και ανεξάρτητη ζωή.
152. Σύμφωνα με τις βασικές πρόνοιες του πιο πάνω Νόμου, το Κράτος προβαίνει στην πλήρη αξιολόγηση των αναγκών των παιδιών από πολυθεματική ομάδα αξιολόγησης και στην παροχή ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης από την ηλικία των τριών ετών μέχρι και την αποπεράτωση των σπουδών τους. Η αξιολόγηση των αναγκών κάθε παιδιού, που κρίνεται ότι πιθανόν να έχει ειδικές ανάγκες, γίνεται από την **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** της κάθε επαρχίας, με πολυθεματική σύνθεση ειδικοτήτων.
153. Οι Επαρχιακές Επιτροπές έχουν καθήκον επαρκούς αξιολόγησης των αναγκών κάθε παιδιού που κρίνουν ότι πιθανόν να έχει ειδικές ανάγκες, το οποίο εντοπίζουν οι ίδιες ή για το οποίο πληροφορούνται, οπουδήποτε και αν αυτό φοιτά ή βρίσκεται. Η Επαρχιακή Επιτροπή αποφασίζει, ανάλογα με την αξιολόγηση, την παροχή ή όχι στο παιδί, ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και σε περίπτωση που αποφασίζεται η παροχή τέτοιας εκπαίδευσης, τον προσδιορισμό των λεπτομερειών της ειδικής εκπαίδευσης, την παροχή διευκολύνσεων ή απαλλαγών, την παροχή τεχνολογικών μέσων, την παροχή ειδικού εξοπλισμού ειδικών καθισμάτων/τροχοκαθισμάτων και την παροχή βοηθητικού προσωπικού. Ταυτόχρονα, η Επαρχιακή Επιτροπή διαπιστώνει τις ανάγκες και εισηγείται τη λειτουργία μονάδων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, καθώς και την ίδρυση σχολείων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης.
154. Ο γονέας του παιδιού διατηρεί το δικαίωμα για υποβολή γραπτών παραστάσεων σε σχέση με τις αποφάσεις της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης για τις οποίες διαφωνεί, ή για υποβολή προτάσεων για υπαλλακτικές διευθετήσεις ή για διακοπή της εκπαίδευσης. Ο γονέας μπορεί, εξάλλου, να πληροφορήσει την Επαρχιακή Επιτροπή ότι προτίθεται να προβεί, με δικές του δαπάνες, σε υπαλλακτικές διευθετήσεις για παροχή στο παιδί της προσδιορισθείσας ειδικής αγωγής σε ιδιωτικό σχολείο ή αλλού, ανάλογα με την περίπτωση. Μπορεί, επίσης, να προτείνει τη διακοπή της περαιτέρω εκπαίδευσης του παιδιού, παραθέτοντας τους λόγους γι' αυτή την απόφαση, σε περίπτωση που το παιδί φοιτά σε συνηθισμένο σχολείο και που έχει συμπληρώσει τις βαθμίδες υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
155. Παιδί με ειδικές ανάγκες για το οποίο προσδιορίστηκε Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση μπορεί να φοιτήσει:
1. σε τάξη συνηθισμένου σχολείου,
  2. σε Ειδική Μονάδα ενός συνηθισμένου σχολείου,
  3. σε Ειδικό Σχολείο εφοδιασμένο με τις κατάλληλες υποδομές.
156. Αν, για λόγους που εξειδικεύονται, δεν είναι δυνατή η φοίτηση σε σχολείο της περιοχής στην οποία διαμένει το παιδί, η Επαρχιακή Επιτροπή μεριμνά για τη δωρεάν μεταφορά του προς και από το σχολείο στο οποίο φοιτά το παιδί.

Τάξη συνηθισμένου σχολείου

157. Παιδιά με ειδικές ανάγκες, για τα οποία προσδιορίστηκε ειδική αγωγή και εκπαίδευση, δικαιούνται δωρεάν φοίτηση σε δημόσιο σχολείο για την παροχή της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, σε τάξη συνηθισμένου σχολείου εφοδιασμένου με τις κατάλληλες υποδομές, σύμφωνα με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Υπουργείου, προσαρμοσμένο στις ειδικές ανάγκες των παιδιών και στο εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσής τους.

158. Σε περίπτωση που η Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση παρέχεται, εν όλω ή εν μέρει, σε τάξη συνηθισμένου σχολείου, καθορίζονται από την Επαρχιακή Επιτροπή το δημόσιο σχολείο και η τάξη, οι εξαιρέσεις, απαλλαγές, τροποποιήσεις ή προσαρμογές στο αναλυτικό πρόγραμμα, η παροχή μέσων ή διευκολύνσεων και το είδος της στήριξης που θα παρασχεθεί στο παιδί, οι αναγκαίες οικοδομικές και περιβαλλοντικές αλλαγές στο σχολείο και ο/η συνδεδειγμένος λειτουργός που θα έχει την άμεση ευθύνη για το παιδί.

Ειδική Μονάδα

159. Η φοίτηση παιδιού με ειδικές ανάγκες, για το οποίο προσδιορίστηκε ειδική αγωγή και εκπαίδευση, μπορεί να γίνει σε Ειδική Μονάδα που λειτουργεί σε συνηθισμένο σχολείο. Οι Ειδικές Μονάδες είναι εντεταγμένες και ενσωματωμένες σε συνηθισμένα σχολεία και λειτουργούν σε χώρους άνετους και προσπελάσιμους για παιδιά με ειδικές ανάγκες. Ο διευθυντής του συνηθισμένου σχολείου στο οποίο στεγάζεται η Ειδική Μονάδα έχει την ευθύνη για τη λειτουργία της.
160. Τα παιδιά της Ειδικής Μονάδας εγγράφονται κανονικά στο μητρώο του σχολείου και στο μαθητολόγιο της ανάλογης, κατά το δυνατόν, με την ηλικία τους τάξης.
161. Ο συνολικός αριθμός των παιδιών σε κάθε Ειδική Μονάδα καθορίζεται με βάση την ηλικία, τις ειδικές ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και την εύρυθμη λειτουργία της ειδικής μονάδας. Αρμόδια για να αποφασίσει τον συνολικό αριθμό των μαθητών στην Ειδική Μονάδα είναι η Επαρχιακή Επιτροπή, αφού ακούσει τις απόψεις του διευθυντή του σχολείου, του/της συνδεδειγμένου λειτουργού, του οικείου επιθεωρητή Ειδικής Εκπαίδευσης και του δασκάλου της μονάδας.

Δημόσιο Σχολείο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

162. Δημόσιο Σχολείο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης ιδρύεται και λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου για παροχή ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης σε παιδιά με ειδικές ανάγκες. Τα σχολεία αυτά στελεχώνονται με το αναγκαίο διδακτικό και άλλο επιστημονικό (ψυχολόγοι, λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές και άλλοι) και βοηθητικό προσωπικό, και εφοδιάζονται με σύγχρονα μέσα που είναι απαραίτητα για την εκπλήρωση της αποστολής τους.
163. Τα παιδιά που φοιτούν σε σχολεία Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης εντάσσονται σε ομάδες, οι οποίες συγκροτούνται λαμβανομένων υπόψη της ηλικίας και των ιδιαιτεροτήτων του κάθε παιδιού. Ο αριθμός των μαθητών στις ομάδες καθορίζεται, με βάση τις αξιολογημένες ανάγκες κάθε παιδιού, από ομάδα που αποτελείται από έναν επιθεωρητή Ειδικής Εκπαίδευσης, έναν εκπαιδευτικό ψυχολόγο, έναν εκπαιδευτικό Ειδικής Εκπαίδευσης, όλοι από τον δημόσιο τομέα, και τον διευθυντή του σχολείου.
164. Η εκπαιδευτική πολιτική των σχολείων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης περιλαμβάνει σύστημα συνεχούς επαφής των σχολείων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης με τα συνηθισμένα σχολεία της περιοχής τους και διοργάνωσης κοινών δραστηριοτήτων, ανάλογα με την περίπτωση.
165. Άτομα με ειδικές ανάγκες που φοιτούν σε ειδικά σχολεία δικαιούνται παράταση φοίτησης μέχρι το 21ο έτος της ηλικίας τους, αν αυτό θεωρηθεί εκπαιδευτικά αναγκαίο.

Παροχή ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης σε Άλλους Χώρους

166. Στα παιδιά με ειδικές ανάγκες της Δημοτικής και της Μέσης Εκπαίδευσης, τα οποία για λόγους υγείας δεν μπορούν, για μακρύ χρονικό διάστημα, να παρακολουθούν το κανονικό πρόγραμμα μαθημάτων στο σχολείο, δυνατόν να εξασφαλίζεται εκπαίδευση με άλλον τρόπο (κατ'οίκον ή σε νοσηλευτήρια). Η παρακολούθηση μαθημάτων εκτός του σχολείου θεωρείται μέρος του κανονικού προγράμματος μαθημάτων στις κανονικές τάξεις που είναι εγγεγραμμένα τα παιδιά.

Ατομικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης

167. Ο περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο του 1999 (113(I)/1999) προνοεί εκτός από τον εντοπισμό και την αξιολόγηση παιδιών με ειδικές ανάγκες, την ανάπτυξη εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος, για κάθε παιδί με ειδικές ανάγκες. Με βάση το ατομικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα παρέχεται η αναγκαία βοήθεια για τη συνολική ανάπτυξη του παιδιού σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στον ψυχολογικό, στον κοινωνικό, στον εκπαιδευτικό και στο συναισθηματικό τομέα, με στόχο τη σχολική και κοινωνική ένταξή του και ανεξάρτητη ζωή.

Συνδεδειγμένοι Λειτουργοί

168. Ο Υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται ανά επαρχία, ορίζει λειτουργούς οι οποίοι ασκούν τα καθήκοντα του/της Συνδεδειγμένου Λειτουργού. Τα καθήκοντα των Συνδεδειγμένων Λειτουργών όπως αυτά καθορίζονται από τον περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων: τον καταρτισμό, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς του παιδιού, εξατομικευμένου προγράμματος εκπαίδευσης, την παρακολούθηση της εξέλιξης του παιδιού με βάση τις αξιολογημένες του ανάγκες, την παροχή στήριξης και καθοδήγησης στους γονείς, τη συνεργασία με τη διεύθυνση του σχολείου, το διδακτικό προσωπικό και κάθε άλλο εμπλεκόμενο, με στόχο την αποτελεσματική παροχή της προσδιορισθείσας Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, επίλυση προβλημάτων που αναφέρονται και παροχή κάθε βοήθειας στα πλαίσια της έννοιας της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης κ.ά.
169. Οι πληροφορίες και το περιεχόμενο όλων των γνωστικών αντικειμένων που διδάσκονται στα δημόσια σχολεία (στη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση) γίνονται προσβάσιμες μέσω ειδικού τεχνολογικού εξοπλισμού που παρέχεται στα παιδιά με ειδικές ανάγκες, μετά από αξιολόγησή τους από τις Επαρχιακές Επιτροπές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Στα παιδιά αυτά παρέχονται συσκευές επικοινωνίας, τηλεοράσεις κλειστού κυκλώματος και άλλος εξοπλισμός για μεγέθυνση γραμμάτων, ειδικά πληκτρολόγια, ειδικά λογισμικά προγράμματα και άλλα τεχνολογικά βοηθήματα.
170. Όπως αναφέρθηκε και κάτω από το Άρθρο 9 – Προσβασιμότητα στην πληροφόρηση, το ΥΠΠ αποδέχεται και αναγνωρίζει τη νοηματική γλώσσα και αποδέχεται και παρέχει τη διευκόλυνση της χρήσης της γραφής μπράιγ σε παιδιά με οπτική αναπηρία.
171. Η **Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας** είναι διατμηματική και οι υπηρεσίες των Εκπαιδευτικών Ψυχολόγων απευθύνονται σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης, δηλαδή την Προδημοτική, Δημοτική, Μέση και Τεχνική.
172. Η αποστολή της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας είναι η προστασία και η προαγωγή της ψυχικής υγείας, καθώς και η διευκόλυνση της μάθησης και της ολόπλευρης ανάπτυξης του κάθε ατόμου που μετέχει στο εκπαιδευτικό σύστημα, από την Προσχολική μέχρι και τη Μέση εκπαίδευση.
173. Στους Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους μπορούν να αποταθούν εκπαιδευτικοί, γονείς/κηδεμόνες και μεγαλύτερα παιδιά για παροχή εξειδικευμένης βοήθειας για αντιμετώπιση μεγάλου φάσματος δυσκολιών, όπως μαθησιακές, συναισθηματικές, δυσκολίες συμπεριφοράς και προσαρμογής, σωματικές και άλλες αναπηρίες. Παράλληλα, οι Επαρχιακές Επιτροπές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης παραπέμπουν στην Υπηρεσία για αξιολόγηση, παιδιά που φοιτούν σε δημόσια ή και ιδιωτικά σχολεία με σκοπό την υποβολή εισηγήσεων, για την παροχή της αναγκαίας ειδικής εκπαίδευσης ή και υπηρεσιών.
174. Οι Εκπαιδευτικοί Ψυχολόγοι προβαίνουν σε αναγκαίες παρεμβάσεις στο σχολικό σύστημα, και ειδικά στις τάξεις όπου φοιτούν παιδιά με ειδικές ανάγκες, με στόχο να γίνουν αποδεκτά και να αποφευχθεί μακροπρόθεσμα η περιθωριοποίησή τους. Οι παρεμβάσεις αυτές συμπεριλαμβάνουν τους εκπαιδευτικούς, τους υπόλοιπους μαθητές (συμμαθητές/τριες) και, εάν χρειαστεί, και τους γονείς των παιδιών αυτών.

175. Κατά τη σχολική χρονιά 2011-2012, οι Εκπαιδευτικοί Ψυχολόγοι της ΥΕΨ χειρίστηκαν σε όλα τα σχολεία (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια, Τεχνικές και Ειδικά σχολεία) 4996 παιδιά. Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, 2010-2011, υπήρξε αύξηση 5%. Οι περισσότερες περιπτώσεις παιδιών, τις οποίες που κλήθηκαν οι Εκπαιδευτικοί Ψυχολόγοι να χειριστούν, προέρχονταν από το δημοτικό και από το νηπιαγωγείο (58,4%).
176. Το **Παιδαγωγικό Ινστιτούτο** προσφέρει σεμινάρια επιμόρφωσης, σε εν ενεργεία εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης, για θέματα γενικής παιδαγωγικής κατάρτισης, γενικής διδακτικής και διδακτικής θεμάτων του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος και θεμάτων ψυχολογίας και Ειδικής Εκπαίδευσης.
177. Τα σεμινάρια, συνέδρια και δράσεις σχετικά με τα άτομα με ειδικές ανάγκες-αναπηρίες αφορούν στην παροχή και τον εμπλουτισμό των γνώσεων των εκπαιδευτικών, καθώς και στην ευαισθητοποίηση και κινητοποίησή τους σχετικά με ενέργειες ένταξης μαθητών με ειδικές ανάγκες στο σχολικό και εν γένει στο κοινωνικό περιβάλλον. Εξειδικευμένη επιμόρφωση για θέματα Ειδικής Εκπαίδευσης γίνεται στα πλαίσια των προαιρετικών σεμιναρίων.
178. Γενικότερα, μέσα από τις επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών, τα σεμινάρια σε σχολική βάση, τα προαιρετικά σεμινάρια, τη στήριξη σε σχολική βάση και τη διοργάνωση συνεδρίων, οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς ενημερώνονται και ευαισθητοποιούνται σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης, διαφορετικότητας, ισότητας και μη διάκρισης.
179. Οι Σύμβουλοι Ειδικής Εκπαίδευσης και οι Συνδεδειγμένοι Λειτουργοί επισκέπτονται τα σχολεία, διοργανώνουν σεμινάρια, ημερίδες και άλλα επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε να ενημερώσουν και να ευαισθητοποιήσουν τους εκπαιδευτικούς σε θέματα Ειδικής Εκπαίδευσης.
180. Το ΥΠΠ σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κύπρου, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Ίδρυμα Fulbright, το British Council, διοργανώνει ενδοϋπηρεσιακά σεμινάρια και συναντήσεις, καλώντας εμπειρογνώμονες από την Κύπρο και το εξωτερικό με απώτερο σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σε θέματα αναπηρίας. Παράλληλα, μέσα από τη συνεργασία του ΥΠΠ με τη Σχολή Γονέων, προωθούνται προγράμματα επιμόρφωσης και ενημέρωσης γονέων σε τέτοια θέματα.
181. Με αφετηρία αξιολογήσεις που αφορούν το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου (π.χ. Έκθεση UNESCO), οι οποίες επεσήμαναν την ανάγκη για εκσυγχρονισμό των Αναλυτικών Προγραμμάτων, αλλά και την Έκθεση για την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση⁶⁹ όπου καταγράφηκε η ανάγκη αυτή, ξεκίνησε, το 2008, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (Αρ. Απόφασης 67.339, ημερ. 11/6/2008) η διαδικασία «αναθεώρησης των αναλυτικών προγραμμάτων της προδημοτικής, δημοτικής, γυμνασιακής και λυκειακής εκπαίδευσης». Η διαδικασία αυτή ολοκληρώθηκε και τα **νέα αναλυτικά προγράμματα** εφαρμόζονται στο σχολεία από το σχολικό έτος 2010-2011.
182. Το νέο αναλυτικό πρόγραμμα οργανώνεται και εφαρμόζεται με επίκεντρο την πρόνοια αποτελεσματικής πρόληψης και εξάλειψης των αρνητικών συνεπειών που συχνά συνοδεύουν τα παιδιά με αναπηρία, δύσκολο οικογενειακό περιβάλλον, οικονομική δυσπραγία και διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Αφετηρία αυτής της προσέγγισης αποτελούν ο σεβασμός τού προσώπου κάθε παιδιού και η αφοσίωση στα ανθρώπινα δικαιώματα. Τους παραπάνω στόχους έρχεται να πραγματοποιήσει το εγχείρημα της διαμόρφωσης στην Κύπρο ενός δημοκρατικού και ανθρώπινου σχολείου.

⁶⁹ Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

http://www.moec.gov.cy/ekpaideftiki_ekthesi/

183. Μέσα από στατιστικά στοιχεία που υπάρχουν στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού φάνηκε ότι σε δημόσια δημοτικά και νηπιαγωγεία υπάρχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες στο ποσοστό του 5,96% του μαθητικού πληθυσμού, στα δημόσια γυμνάσια 7,7%, στα δημόσια λύκεια 3,75% και στις τεχνικές σχολές 17,2%. Σε ειδικές μονάδες δημόσιων νηπιαγωγείων και δημοτικών φοιτούν 445 παιδιά, ενώ σε ειδικά σχολεία φοιτούν 343 παιδιά. Σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης φάνηκε ότι τα παιδιά που έχουν αξιολογηθεί από την Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης και έχουν κριθεί ως παιδιά με ειδικές ανάγκες, ανά επαρχία, είναι 683 κορίτσια και 846 αγόρια στη Λευκωσία, 333 κορίτσια και 456 αγόρια στη Λεμεσό, 267 κορίτσια και 494 αγόρια στη Λάρνακα και 93 κορίτσια και 193 αγόρια στην Πάφο. Περισσότερες πληροφορίες για τον τομέα της Εκπαίδευσης υπάρχουν στο Παράρτημα 4 των Στατιστικών Στοιχείων.
184. Στους Προϋπολογισμούς της Ειδικής Εκπαίδευσης περιλαμβάνονται κονδύλια για:
- Εργοδότηση 533 ειδικών εκπαιδευτικών/θεραπευτών για την εξυπηρέτηση 3.184 παιδιών με ειδικές ανάγκες που φοιτούσαν σε δημόσια δημοτικά σχολεία τον Σεπτέμβριο 2011.
  - Παροχή εξειδικευμένου ατομικού εξοπλισμού σε παιδιά με ειδικές ανάγκες (ειδικών καθισμάτων/τροχοκαθισμάτων, ειδικών τεχνολογικών μέσων, ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επικοινωνίας) και τον εξοπλισμό των Ειδικών Σχολείων, Ειδικών Μονάδων και των αιθουσών αναφοράς με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και λογισμικά προγράμματα με δαπάνη €51.2580 στη Δημοτική και €66.400 στη Μέση Εκπαίδευση, το 2011.
  - Αναπροσαρμογές των σχολικών κτηρίων με την κατασκευή ειδικών τουαλέτων, ραμπών και ειδικών αιθουσών τύπου με εκτιμώμενη δαπάνη €85.000 ανά σχολείο.
  - Προσλήψεις βοηθητικού προσωπικού (Σχολικών Βοηθών/Συνοδών για παιδιά με ειδικές ανάγκες με δαπάνη € 5.664.945 για τη Δημοτική και €1.725.805 για τη Μέση Εκπαίδευση κατά το 2011.
  - Δωρεάν μεταφορά των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα ειδικά σχολεία.
  - Επιχορήγηση των οικογενειών των παιδιών με ειδικές ανάγκες για μεταφορά τού παιδιού τους σε περίπτωση που το παιδί αναγκάζεται, με βάση απόφαση της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, να φοιτήσει σε σχολείο, το οποίο δεν βρίσκεται στην περιοχή του.
  - Επιχορήγηση των Συνδέσμων Γονέων των Ειδικών Σχολείων για εφαρμογή προγραμμάτων απασχόλησης των παιδιών κατά τον μη εργάσιμο χρόνο των σχολείων.
  - Λειτουργία των εννέα Ειδικών Σχολείων με δαπάνη €2,5 εκ. το 2011.
185. Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού συνεργάζεται με την Παγκύπρια Ομοσπονδία Γονέων Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες (ΠΟΣΥΓΟΠΕΑ). Εκπρόσωποι αναπηρικών οργανώσεων, μελών της ΠΟΣΥΓΟΠΕΑ μετέχουν στο Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Αρμοδιότητες του Συμβουλίου είναι η παρακολούθηση εφαρμογής τού περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο, καθώς, επίσης, και η διατύπωση εισηγήσεων για σχέδια ανάπτυξης της Ειδικής Αγωγής και διεξαγωγή ερευνών σχετικά με την Ειδική Εκπαίδευση. Μπορεί, επίσης, να διορίσει υποεπιτροπές για μελέτη διάφορων θεμάτων ή να προσκαλέσει ειδικούς εμπειρογνώμονες για συζήτηση διάφορων θεμάτων.
186. Οι Διευθύνσεις Δημοτικής, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης, θεωρούν ότι μια από τις αδυναμίες τού συστήματος είναι ο μεγάλος αριθμός παραπομπών που γίνεται από τα σχολεία προς τις Επαρχιακές Επιτροπές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΕΕΑΕ) για αξιολόγηση των αναγκών των παιδιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση στην αξιολόγηση των παιδιών και τη μη έγκαιρη και άμεση παροχή ειδικής βοήθειας στα παιδιά που την χρειάζονται. Παρατηρείται το φαινόμενο να παραπέμπονται για αξιολόγηση στις ΕΕΕΑΕ παιδιά που θα έπρεπε να στηρίζονται από το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου για να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στον μαθησιακό τομέα και όχι από εξειδικευμένο προσωπικό.
187. Σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρείται μειωμένη εμπλοκή της σχολικής μονάδας (δάσκαλοι/καθηγητές/διευθυντές) στη διαδικασία της ένταξης των παιδιών με αναπηρία. Η ένταξη ταυτίζεται με την παροχή Ειδικής Αγωγής, χωρίς το σχολικό σύστημα να αναλαμβάνει τον δικό του ρόλο και τη δική του πολύ σημαντική εμπλοκή στη διαδικασία αυτή. Η σχολική ένταξη σε πολλές περιπτώσεις, αποτελεί ευθύνη μόνο συγκεκριμένων ατόμων (των ειδικών εκπαιδευτικών/διδασκόντων στο πρόγραμμα στήριξης/Συνδεδειγμένων Λειτουργιών κτλ.).

188. Με την εφαρμογή των Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων (ΝΑΠ) αναμένεται ότι το εκπαιδευτικό σύστημα θα μπορεί να ανταπεξέλθει στις ανάγκες όλων των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων αυτών με ειδικές ανάγκες. Οι νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις των γνωστικών αντικειμένων, οι αλλαγές στα ωρολόγια προγράμματα, όπου παρέχεται επιπρόσθετη ώρα εμπέδωσης με σκοπό τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας και την αντιμετώπιση των δυσκολιών που πιθανόν να παρουσιάζουν τα παιδιά από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό της τάξης, αναμένεται ότι θα μειώσουν τις άσκοπες παραπομπές για αξιολόγηση προς τις ΕΕΕΑΕ.
189. Ταυτόχρονα με την εντατική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της γενικής τάξης για υλοποίηση των στόχων των ΝΑΠ (για διαμόρφωση ενός Ανθρώπινου και Δημοκρατικού Σχολείου) αναμένεται να διαμορφωθεί η εμπλοκή της σχολικής μονάδας στην εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία και το εκπαιδευτικό σύστημα θα μπορεί να ανταπεξέλθει στις ανάγκες όλων των παιδιών συμπεριλαμβανομένων αυτών με ειδικές ανάγκες.

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

190. Σύμφωνα με τον περί Διεξαγωγής των Παγκύπριων Εξετάσεων Τροποποιητικό Νόμο 51(I) του 2007⁷⁰, οι υποψήφιοι που είναι άτομα με ειδικές ανάγκες υποβάλλουν, μαζί με την αίτηση για συμμετοχή στις Παγκύπριες Εξετάσεις και αίτημα προς την «Ειδική Επιτροπή για παροχή Διευκολύνσεων», με τα αναγκαία δικαιολογητικά, για παροχή διευκολύνσεων κατά τη διάρκεια των Παγκύπριων Εξετάσεων. Η Ειδική Επιτροπή εξετάζει την αίτηση που υποβάλλεται από τον υποψήφιο και είναι δυνατόν να παρέχει, ανάλογα με την περίπτωση, τα ακόλουθα:
- Παράταση χρόνου μέχρι 30 λεπτά σε κάθε εξεταζόμενο μάθημα.
  - Απλοποίηση της γλωσσικής διατύπωσης του εξεταστικού δοκιμίου.
  - Απαλλαγή από ορθογραφία, στίξη, γραμματική.
  - Παροχή μεταγραφέα σε όλα τα μαθήματα.
  - Μεγέθυνση των εξεταστικών δοκιμίων.
191. Επίσης, σύμφωνα με τους Κανονισμούς του 2009 περί Υπεράριθμων Θέσεων σε Ειδικές Κατηγορίες στα Δημόσια Πανεπιστήμια Κύπρου⁷¹, καθορισμένος αριθμός υπεράριθμων θέσεων σε ποσοστό μέχρι 14%, κατανέμεται σε υποψηφίους που ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες. Τα άτομα με αναπηρίες εμπίπτουν στους υποψηφίους που ανήκουν σε «ειδικές κατηγορίες» στις Παγκύπριες Εξετάσεις. Στον σχετικό κανονισμό (Κ.Δ.Π 266/2009) υποκατηγορία των «ειδικών κατηγοριών» αναφέρεται χαρακτηριστικά στα άτομα με αναπηρίες ως εξής: «Κύπριοι υποψήφιοι με σοβαρά προβλήματα υγείας ή άλλα σοβαρά προβλήματα, σε ποσοστό 6%».
192. Τα Δημόσια και Ιδιωτικά Πανεπιστήμια της Κύπρου διαθέτουν μηχανισμούς στήριξης των φοιτητών με αναπηρίες. Μέσω της αρμόδιας Υπηρεσίας Σπουδών και Φοιτητικής Μέριμνας λειτουργούν Γραφεία Κοινωνικής και Συμβουλευτικής Στήριξης⁷² για τους φοιτητές με αναπηρίες.
193. Οι ακαδημαϊκές διευκολύνσεις που μπορούν να παραχωρηθούν σε κάποιο φοιτητή, μετά από αξιολόγηση είναι: χρήση κασετοφώνου, προφορική εξέταση, παράταση χρόνου στις εξετάσεις, απλοποίηση εξεταστικού δοκιμίου, επιείκεια στα συντακτικά και ορθογραφικά λάθη, ηλεκτρονική μορφή κειμένων και μορφή μπράιγ, μεγεθύνσεις εξεταστικού δοκιμίου και σημειώσεων, σημειώσεις μαθημάτων σε ηλεκτρονική μορφή, φροντιστηριακή στήριξη με την απασχόληση μεταπτυχιακών ή/και προπτυχιακών φοιτητών, μεταγραφέας στις εξετάσεις, διερμηνεία νοηματικής γλώσσας, απαλλαγή από το ακουστικό μέρος της εξέτασης.

⁷⁰ Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
<http://www.moec.gov.cy/ypexams/pdf/nomothesia/nomos2006.pdf>

⁷¹ Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
[http://www.mof.gov.cy/mof/gpo/gpo.nsf/AII/18FFAC3CF19B1617C22575E800352429/\\$file/4372%203.7.2009%20PARARTIMA%203o%20MERO5%20I.pdf](http://www.mof.gov.cy/mof/gpo/gpo.nsf/AII/18FFAC3CF19B1617C22575E800352429/$file/4372%203.7.2009%20PARARTIMA%203o%20MERO5%20I.pdf)

⁷² Πανεπιστήμιο Κύπρου
<http://www.ucy.ac.cy/goto/acafsw/el-GR/SocialSupportOffice.aspx>

194. Κατά το 2011, με επιχορήγηση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, στηρίχθηκαν στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, 269 φοιτητές με αναπηρίες, με δαπάνη €341.600. Τα ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε κάποιες περιπτώσεις, αδυνατούν να αντεπεξέλθουν οικονομικά στην παραχώρηση του κατάλληλου εξοπλισμού στους φοιτητές με αναπηρίες.

Δια Βίου Μάθηση

195. Στα **Επιμορφωτικά Κέντρα** τα άτομα με αναπηρία 75% και άνω παρακολουθούν δωρεάν μαθήματα στα θέματα που επιθυμούν. Επίσης, λειτουργούν δωρεάν ομάδες αποκλειστικά για άτομα με αναπηρίες σε ειδικά κέντρα ή ιδρύματα, π.χ. Κρατική Στέγη Ηλικιωμένων και Αναπήρων στα Λατσιά, Κέντρο Επαγγελματικής Αποκατάστασης Αναπήρων (Κ.Ε.Α.Α), Παγκύπρια Οργάνωση Αποκατάστασης Αναπήρων Λεμεσού (Π.Ο.Α.Α.), Ίδρυμα Μαργαρίτας Λιασιδου στην Πάφο, κτλ. Είκοσι ομάδες με μέσο όρο 12 άτομα (συνολικά περίπου 240 άτομα) επωφελούνται παρακολουθώντας μαθήματα που τους ενδιαφέρουν στους δικούς τους χώρους (Ιδρύματα, Συνδέσμοι, Οργανώσεις για άτομα με αναπηρίες) με δαπάνη, κατά το 2011, περίπου €35.000.

ΑΡΘΡΟ 25 – ΥΓΕΙΑ

196. Οι **Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας** παρέχουν υπηρεσίες για την προαγωγή και διαφύλαξη της υγείας του κυπριακού πληθυσμού και για την αντιμετώπιση των ασθενειών με βάση τις αρχές που έχουν τεθεί από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) και μέσα στα πλαίσια της ευρωπαϊκής προοπτικής της υγείας στην Κύπρο. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται ισότιμα σε όλους τους πολίτες χωρίς διάκριση φύλου, ηλικίας ή με βάση την αναπηρία:
- Στα πέντε (5) Δημόσια Γενικά Νοσοκομεία των πόλεων Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου και Αμμοχώστου.
  - Στο ειδικό νοσοκομείο για τη Μάνα και το Παιδί Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ' (NAM III).
  - Στα δύο περιφερειακά νοσοκομεία Κυπερούντας και Πόλεως Χρυσοχούς.
  - Στα 35 Ιατρικά Κέντρα Υγείας Πρωτοβάθμιας Φροντίδας (Λευκωσία 18, Λεμεσός 7, Λάρνακα 4, Πάφος 4, Αμμόχωστος 2).
197. Οι περί Ιατρικών Ιδρυμάτων και Υπηρεσιών Γενικοί Κανονισμοί 2000-2007⁷³ ρυθμίζουν, γενικά, την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από τις Δημόσιες Υπηρεσίες Υγείας και καθορίζει τους δικαιούχους δωρεάν ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Τα άτομα με αναπηρίες δικαιούνται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Η παρεχόμενη ιατρική περίθαλψη περιλαμβάνει ιατρική αποκατάσταση, περιλαμβανομένων της προμήθειας, συντήρησης και ανανέωσης προσθετικών και ορθοπεδικών ειδών, κατ' οίκον ιατρικές επισκέψεις σε εξαιρετικές περιπτώσεις για διάσωση ζωής ή για αποτροπή σοβαρής αναπηρίας.
198. Λειτουργούν τα πιο κάτω Σχέδια:
- Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Αρωγής για Υπηρεσίες Υγείας⁷⁴ που δεν προσφέρονται στον Δημόσιο Τομέα ή που δεν προσφέρονται μέσα στα χρονικά όρια που από ιατρικής άποψης επιβάλλει η κατάσταση της υγείας του ασθενούς.
  - Σχέδιο επιχορήγησης για αγορά ακουστικών βαρηκοΐας, σε εκ γενετής κωφούς και στα άτομα τρίτης ηλικίας.
  - Σχέδιο δωρεάν Παροχής Προσθετικών και Ορθοτικών Μελών σε δικαιούχους από το Κέντρο Προσθετικών και Ορθοτικών Μελών στη Λευκωσία.

⁷³ Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας – Υπουργείο Υγείας
http://www.moh.gov.cy/moh/moh.nsf/legislation_gr/legislation_gr?OpenDocument

⁷⁴ Υπουργείο Υγείας
<http://www.moh.gov.cy/MOH/MOH.nsf/0/0EBEB2C390440DD34225798800332685?OpenDocument>

199. Ως πρόσφατες εξελίξεις που προωθούνται σε σχέση με την αναπηρία αναφέρονται:

Η Εθνική Στρατηγική για τα Ρευματικά Νοσήματα⁷⁵, η Εθνική Στρατηγική για τα Σπάνια Νοσήματα⁷⁶, η Εθνική Στρατηγική για τη Νόσο Alzheimer's, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης Φροντίδας Υγείας Ηλικιωμένων⁷⁷, η σύσταση Επιτροπής Σύνταξης/Εγκρισης των προδιαγραφών της προσφοράς για αγορά υπηρεσιών αποκατάστασης ασθενών με νευρολογικές παθήσεις μέσω της διαδικασίας της διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση, η απόφαση για αγορά υπηρεσιών εντός των Κρατικών Νοσηλευτηρίων, από ξένους ειδικούς ιατρούς με την εξασφάλιση της δυνατότητας εξειδίκευσης ή εκπαίδευσης των κύπριων ιατρών και άλλων επαγγελματιών αποκατάστασης, το Πρόγραμμα ελέγχου προσβασιμότητας νοσοκομείων και εξοπλισμού διευκόλυνσης μεταφοράς μετακίνησης ατόμων με αναπηρίες και ενέργειες για βελτίωση σε συνεργασία με την Οργάνωση Παραπληγικών Κύπρου.

200. Στις **Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας**, το Νοσοκομείο Αθαλάσσης και η Ψυχιατρική Κλινική Λευκωσίας και Λεμεσού δέχονται για νοσηλεία άτομα με ψυχικές διαταραχές. Προσφέρουν προγράμματα αξιολόγησης και θεραπευτικών προσεγγίσεων με κύριο στόχο τη θεραπεία και αποκατάσταση των ψυχικά ασθενών. Είναι χώροι κατάλληλα εξοπλισμένοι για να εξυπηρετούν και άτομα με κινητικές αναπηρίες, όπου αυτές συνυπάρχουν. Ο περί Ψυχιατρικής Νοσηλείας Νόμος⁷⁸ προνοεί για την ίδρυση και τη λειτουργία ψυχιατρικών κέντρων για τη νοσηλεία ψυχικά ασθενών προσώπων, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών και τον καθορισμό των καθηκόντων και ευθυνών των συγγενών.

201. Οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας έχουν ως άξονα πολιτικής τη μεταφορά των Υπηρεσιών από το ψυχιατρικό ίδρυμα στην κοινότητα. Έτσι, προωθείται σταθερά και υλοποιείται η αποκέντρωση και η προσβασιμότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών μέσα στην κοινότητα. Στα πλαίσια αυτά βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο νομικής επεξεργασίας, νομοσχέδιο για τη ρύθμιση των Κοινοτικών Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας.

202. Οι Κοινοτικές Υπηρεσίες των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας⁷⁹ στοχεύουν στην άμεση ανταπόκριση σε αιτήματα και ανάγκες που σχετίζονται με θέματα ψυχικής υγείας μέσα στη κοινότητα. Προσανατολίζονται στην πρόληψη και στην έγκαιρη επισήμανση ψυχικών διαταραχών, ώστε να αποφεύγεται η χρονιότητα της νόσου με όλα τα επακόλουθα.

203. Οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων⁸⁰ απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους μέχρι 17 ετών με διάφορες ψυχοκοινωνικές δυσκολίες. Προσφέρουν υπηρεσίες στον τομέα της πρόληψης, της διάγνωσης και θεραπείας καθώς και της εκπαίδευσης.

⁷⁵ Υπουργείο Υγείας

http://www.moh.gov.cy/moh/moh.nsf/page75_gr/page75_gr?OpenDocument

⁷⁶ Υπουργείο Υγείας

http://www.moh.gov.cy/moh/moh.nsf/page75_gr/page75_gr?OpenDocument

⁷⁷ Υπουργείο Υγείας

<http://www.moh.gov.cy/moh/moh.nsf/All/80DAB27B1B417CDEC225786E004A3429?OpenDocument&highlight=%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CF%89%CE%BD>

⁷⁸ Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας – Υπουργείο Υγείας

http://www.moh.gov.cy/moh/mhs/mhs.nsf/page37_gr/page37_gr?OpenDocument

⁷⁹ Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας – Υπουργείο Υγείας

<http://www.moh.gov.cy/MOH/MHS/mhs.nsf/All/03AA0EC17284C095C2257AEE004722B7?OpenDocument>

⁸⁰ Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας – Υπουργείο Υγείας

<http://www.moh.gov.cy/MOH/MHS/mhs.nsf/All/543CCA738E107FDDC2257AEE00471509?OpenDocument>

204. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Νοσηλευτικής των **Νοσηλευτικών Υπηρεσιών**⁸¹, καλύπτουν κυρίως τις ανάγκες των ατόμων που λόγω αναπηρίας (σωματικής ή ψυχολογικής) έχουν δυσκολία στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

I. Κατ' Οίκον Νοσηλεία: Καλύπτει τις ανάγκες των ατόμων που λόγω σωματικής αναπηρίας δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας με τις πιο κάτω δράσεις:

- Παρεμβάσεις σε τομεοποιημένη περιοχική ευθύνης για διασφάλιση της θεραπευτικής συνέχειας με κατ' οίκον επισκέψεις.
- Εφαρμογή νοσηλευτικών διεργασιών με βάση τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για πιο ποιοτικές παρεμβάσεις που αφορούν στη νοσηλευτική διάγνωση και πρακτική.
- Συμβουλευτική Εργασία: Συμβουλευτική Υγείας, Συμβουλευτική Διαβήτη, Αγωγή Υγείας, Παρεμβάσεις σε Κοινωνικές Στέγες Ηλικιωμένων, Κέντρα Ημέρας, Διασυνδετική/Συμβουλευτική Υπηρεσία κ.ά.
- Οι δράσεις είναι ανθρωποκεντρικές με στόχο την κινητοποίηση των ατόμων, κοινοτήτων με παρεμβάσεις όχι μόνο για θεραπεία, αλλά και για πρόληψη επιπλοκών με εκπαίδευση, καθοδήγηση και ενδυνάμωση των ατόμων ώστε να γίνουν ικανά:
  - Να αντιμετωπίζουν και να διαχειρίζονται τα προβλήματά τους.
  - Να υπερπηδούν τα εμπόδια για βελτίωση των συνθηκών ζωής τους.
  - Να μεγιστοποιήσουν τα επίπεδα της λειτουργικής τους αυτονομίας.

II. Διασυνδετική/Συμβουλευτική Υπηρεσία στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας και στο Γενικό Νοσοκομείο Λεμεσού που λειτουργεί ως ζωτική γέφυρα σύνδεσης του Νοσοκομείου με την κοινότητα. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται στα ΑμεΑ είναι:

- Αξιολόγηση των αναγκών των ασθενών με αναπηρία βάσει κριτηρίων που εστιάζονται στο οικογενειακό και κοινοτικό πλαίσιο.
- Συνεργασία με το προσωπικό των νοσοκομείων για το Σχέδιο Απόλυσης (discharge planning).
- Συντονισμός παραπομπών στην Υπηρεσία Κατ' Οίκον Νοσηλείας.
- Συμβουλευτική/καθοδήγηση των ασθενών για αξιοποίηση άλλων υπηρεσιών και διευκόλυνση ώστε να εξασφαλίσουν τους αναγκαίους πόρους (π.χ. απαραίτητο εξοπλισμό, αναλώσιμα, σύνδεση με τις απαραίτητες υπηρεσίες όπως Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, αξιολόγηση και οργάνωση, κ.ά.).
- Συμβουλευτική/καθοδήγηση των οικογενειών σε περιοχές που δεν καλύπτονται από την Υπηρεσία Κατ' Οίκον Νοσηλείας.
- Τηλεφωνική συμβουλευτική/καθοδήγηση ατόμων και οικογενειών που δεν καλύπτονται από την Υπηρεσία Κατ' Οίκον Νοσηλείας.

⁸¹ Διεύθυνση Νοσηλευτικών Υπηρεσιών – Υπουργείο Υγείας

[http://www.moh.gov.cy/MOH/MOH.nsf/All/F584360C65871FE2C2257A1E00273631/\\$file/%CE%9D%CE%BF%CF%83%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A8%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%A5%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82%20090412.pdf?OpenElement](http://www.moh.gov.cy/MOH/MOH.nsf/All/F584360C65871FE2C2257A1E00273631/$file/%CE%9D%CE%BF%CF%83%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A8%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%A5%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%82%20090412.pdf?OpenElement)

III. Κατ' Οίκον Νοσηλεία Ατόμων με Μηχανική Υποστήριξη Αναπνοής: Προσφέρεται στις επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού με τις πιο κάτω παρεμβάσεις:

- Για καλύτερη εξυπηρέτηση των ασθενών, οι Κοινωνικές Νοσηλεύτριες έχουν συνεχή συνεργασία με τη Θεραπευτική Ομάδα των Μονάδων Εντατικής Θεραπείας (ΜΕΘ) των Γενικών Νοσοκομείων Λευκωσίας και Λεμεσού, αλλά και με όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες των νοσοκομείων (φαρμακείο, ΗΜΥ, αποθήκη, λογιστήριο, διοίκηση).
- Ολιστική νοσηλευτική φροντίδα.
- Παρακολούθηση/αξιολόγηση ασθενών που πρόκειται να πάρουν εξιτήριο από τη ΜΕΘ.
- Αξιολόγηση, εκπαίδευση των φροντιστών για την καθημερινή φροντίδα των ασθενών και τη χρήση του τεχνολογικού εξοπλισμού προτού δοθεί εξιτήριο στον ασθενή.
- Συνεχής εκπαίδευση των φροντιστών στο σπίτι.
- Θεραπευτική συνέχεια με κατ' οίκον επισκέψεις, υποστήριξη στα εξωτερικά ιατρεία, ΤΑΕΠ κ.ά.
- Ψυχολογική στήριξη των ασθενών, εκπαίδευση και ψυχολογική στήριξη της οικογένειας.
- Εξασφάλιση απαραίτητου εξοπλισμού και αναλώσιμων υλικών για τις ανάγκες στο σπίτι.
- Οργάνωση και στήριξη της εργασίας των εξωτερικών ιατρείων ΜΕΘ.

205. Οι Κοινωνικοί Νοσηλευτές Ψυχικής Υγείας⁸² οικοδομούν δίκτυα συνεργασίας με όλους τους αρμόδιους κοινοτικούς φορείς για την ολοκλήρωση σχεδίων φροντίδας υγείας με παρεμβάσεις για πρωτοβάθμια πρόληψη μέχρι την αποκατάσταση, αλλά και τη συνεχή υποστήριξη των ατόμων με σοβαρές ψυχικές αναπηρίες, για όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητη διαβίωση και αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού, με ένα μεγάλο φάσμα υπηρεσιών και δραστηριοτήτων:

- Κατ' οίκον επισκέψεις.
- Καθημερινή διαχείριση σχεδίων φροντίδας και άλλων εξειδικευμένων προγραμμάτων στην κοινότητα.
- Συμμετοχή σε συνεταιριστικά προγράμματα.
- Παρεμβάσεις σε κρίσεις.
- Εξειδικευμένες παρεμβάσεις σε εξωτερικά ιατρεία, συμβουλευτικά κέντρα, ΑΥΚ και Στέγες.
- Συνεργασία με Ομάδες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.
- Συνεργασία με κυβερνητικές και μη κυβερνητικές υπηρεσίες.
- Συνεργασία με ομάδες ενδονοσοκομειακών δομών.
- Διασυνδεδετική/Συμβουλευτική εργασία.
- Αγωγή ψυχικής υγείας.

206. Στις **Φαρμακευτικές Υπηρεσίες**⁸³, σύμφωνα με τους σχετικούς κανονισμούς, ομάδες ατόμων με αναπηρίες είναι δικαιούχοι δωρεάν φαρμακευτικής αγωγής ανεξάρτητα από εισοδηματικά κριτήρια.

⁸² Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας – Υπουργείο Υγείας
<http://www.moh.gov.cy/MOH/MHS/mhs.nsf/All/03AA0EC17284C095C2257AEE004722B7?OpenDocument>

⁸³ Φαρμακευτικές Υπηρεσίες – Υπουργείο Υγείας
http://www.moh.gov.cy/moh/phs/phs.nsf/dmlindex_gr/dmlindex_gr?OpenDocument

ΑΡΘΡΟ 26 – ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

207. Υπηρεσίες θεραπευτικής αποκατάστασης παρέχονται από τις **Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας:**

1. Στα Τμήματα Φυσιοθεραπείας όλων των Δημόσιων Νοσοκομείων, σε ενήλικες με μυοσκελετικές και νευρολογικές παθήσεις, σύνδρομα και άλλες καταστάσεις που προκαλούν αναπηρία.
2. Στο Νοσοκομείο Μακάριος Γ΄ και στα παιδιατρικά τμήματα όλων των δημόσιων νοσοκομείων σε νεογνά και παιδιά με γενετικά ή επίκτητα μυοσκελετικά προβλήματα και άλλες καταστάσεις που προκαλούν αναπηρία.

Οι υπηρεσίες στα πιο πάνω Τμήματα περιλαμβάνουν:

- Φυσιοθεραπεία με στόχο τη διόρθωση ή ελαχιστοποίηση της δυσμορφίας, την αύξηση της μυϊκής ισχύος, της αντοχής και του εύρους κίνησης, την καταπράυνση του πόνου, τη βελτίωση της φυσικής κατάστασης και την αποκατάσταση της λειτουργικής ικανότητας του πάσχοντα.
- Αξιολόγηση των ατόμων που χρήζουν τροχοκαθίσματος ή άλλων βοηθημάτων σύμφωνα με τα σχέδια του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης ΑμεΑ, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- Κατ' οίκον επισκέψεις για εργονομικές συμβουλές και εισηγήσεις μετατροπών με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης και εξυπηρέτησης των ατόμων με αναπηρία.

Στο NAM III και στα Γενικά Νοσοκομεία προσφέρονται, επίσης, περιορισμένες υπηρεσίες λογοθεραπείας και Κοινωνικής Ευημερίας.

3. Στο κέντρο αποκατάστασης Νωτιαιομυελικών Βλαβών του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας όπου προσφέρονται:
  - Φυσική αποκατάσταση και σε μικρότερο βαθμό ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη από εξειδικευμένη φυσιοθεραπευτική και νοσηλευτική ομάδα, καθώς και από εργοθεραπευτή για άτομα με βλάβες Νωτιαίου Μυελού, τραυματικής ή παθολογικής αιτιολογίας.
  - Αξιολόγηση των ατόμων που χρήζουν τροχοκαθίσματος ή άλλων βοηθημάτων σύμφωνα με τα σχέδια του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης ΑμεΑ του Υπουργείου Εργασίας.
  - Κατ' οίκον επισκέψεις, για παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, σε σχέση με τον χώρο και τη διευκόλυνση των συνθηκών διαβίωσης.
  - Λειτουργία Εξωτερικού Ιατρείου για εξυπηρέτηση παραπληγικών/τετραπληγικών ασθενών από όλη την Κύπρο με παθολογικά, χειρουργικά, ουρολογικά και άλλα προβλήματα υγείας.
  - Λειτουργία παραθύρου εξυπηρέτησης παραπληγικών/τετραπληγικών για προμήθεια αναλώσιμων ειδών και εξειδικευμένων μαξιλαριών.
4. Στη Στέγη «Νέα Ελεούσα» για άτομα με σοβαρή νοητική υστέρηση και σωματικές αναπηρίες με εργοδότηση ενός φυσιοθεραπευτή για ενίσχυση των υπηρεσιών φυσιοθεραπείας που προσφέρονται.
5. Στα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με Alzheimer's Καϊμακλίου και Λυθροδόνα, με εργοδότηση εργοθεραπευτή για ενίσχυση των υπηρεσιών που προσφέρονται και παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από το Τμήμα Φυσιοθεραπείας στα πλαίσια της Εθνικής Πολιτικής για το Alzheimer's.
6. Στο Μέγαθρο Αγωνιστών και σε Κέντρα του Εξωτερικού σε περιπτώσεις που δεν προσφέρονται τέτοιες υπηρεσίες ΑμεΑ στην Κύπρο, μέσω του Σχεδίου Αγοράς Υπηρεσιών.
7. Πρόγραμμα Κατ' Οίκον Νοσηλείας ατόμων με μηχανική υποστήριξη αναπνοής σε συνεργασία με τις Νοσηλευτικές Υπηρεσίες.

208. Στα παιδιά με σοβαρή κινητική αναπηρία που φοιτούν σε Ειδικά Σχολεία παρέχονται θεραπευτικές παρεμβάσεις από φυσιοθεραπευτές, εργοθεραπευτές και ειδικούς γυμναστές για απόκτηση κινητικών δεξιοτήτων.
209. Ως μερικές από τις αδυναμίες που παρατηρούνται στον τομέα της θεραπευτικής αποκατάστασης αναφέρονται οι πιο κάτω:
- Παρατηρείται έλλειψη κέντρων περιεκτικής και ολοκληρωμένης αποκατάστασης γενετικών και επίκτητων βλαβών εγκεφάλου (ΚΕΚ, εγκεφαλική παράλυση κ.ά.) και μυοσκελετικών παθήσεων (ρευματικές παθήσεις, ακρωτηριασμοί κ.ά) για ενήλικες και παιδιά με ειδικές ανάγκες.
  - Υπάρχει κατακερματισμός υπηρεσιών αποκατάστασης, έλλειψη πολυθεματικής αντιμετώπισης, περιορισμένες υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας, έλλειψη συντονισμού και συνέχειας στη φροντίδα των ατόμων με αναπηρίες.
  - Υπάρχει ανάγκη για εξειδίκευση των επαγγελματιών υγείας στην αποκατάσταση των διαφόρων κατηγοριών αναπηρίας.
  - Δεν παρέχονται εξειδικευμένες υπηρεσίες αποκατάστασης ατόμων με αυτισμό και άλλες πολύ εξειδικευμένες καταστάσεις αναπήρων.
  - Δεν παρέχονται ικανοποιητικές υπηρεσίες σε ΑμεΑ στην κοινότητα και κατ' οίκον.
  - Δεν υπάρχει μεγάλο εύρος παραγωγής ειδικών βοηθημάτων και εξοπλισμού για ΑμεΑ στην Κύπρο, ενώ παρατηρούνται καθυστερήσεις στην εισαγωγή τους.

ΑΡΘΡΟ 27 – ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

210. Στον περί Ίσης Μεταχείρισης στην Απασχόληση και την Εργασία Νόμο του 2004 και στους περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμους του 2000 έχει ενσωματωθεί η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2000/78/ΕΚ, με βάση την οποία καθορίζονται τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες στην απασχόληση. Σε κάθε άτομο που θεωρεί ότι θίγεται από παράβαση των Νόμων αυτών, σε σχέση με διακριτική μεταχείριση στην απασχόληση, παρέχεται η δυνατότητα υποβολής παραπόνου στην Αρχή Ισότητας του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως, η οποία ασκεί τις αρμοδιότητες που της παρέχονται, δυνάμει του περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων Άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμος του 2004 (Ν. 42(Ι)/ 2004) και των νομοθεσιών που αναφέρονται και κάτω από το Άρθρο 5.
211. Επίσης, η Σύμβαση αρ. 159 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (Ι.Λ.Ο.) για την Επαγγελματική Αποκατάσταση και Απασχόληση Αναπήρων Προσώπων επικυρώθηκε με τον κυρωτικό Νόμο 42/1987⁸⁴. Τα άρθρα 2-5 της Σύμβασης επιβάλλουν τη λήψη ειδικών μέτρων για τον επαγγελματικό προσανατολισμό και την απασχόληση των ατόμων με αναπηρίες. Ειδικότερα, το άρθρο 4 διευκρινίζει ότι ειδικά θετικά μέτρα, που αποβλέπουν σε αποτελεσματική ισότητα ευκαιριών και μεταχείριση στην εργασία μεταξύ των ανάπηρων εργαζομένων και των άλλων εργαζομένων δεν πρέπει να θεωρούνται ότι δημιουργούν διάκριση έναντι άλλων εργαζομένων.

⁸⁴ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
<http://www.mlsl.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/A47315E7980A3E4DC2257AA10048852B?OpenDocument>

212. Το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες** παρέχει τις πιο κάτω υπηρεσίες επαγγελματικής αποκατάστασης προς τα άτομα με αναπηρίες:

(α) Λειτουργία Σχεδίων Επαγγελματικής Αποκατάστασης των Ατόμων με Αναπηρίες⁸⁵:

- Παροχή οικονομικής βοήθειας σε άτομα με αναπηρίες για σκοπούς δημιουργίας μικρών μονάδων/επιχειρήσεων στα πλαίσια του περί Ειδικού Ταμείου του Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Αναπήρων Νόμου, Ν.103 (Ι)/2000⁸⁶. Το Σχέδιο παρέχει χορηγία ύψους μέχρι €8.543 σε άτομα με αναπηρίες, τα οποία δεν έχουν τα οικονομικά μέσα για αυτοεργοδότηση. Το ποσό της χορηγίας που εγκρίνεται καλύπτει, κατά κύριο λόγο, την αγορά μηχανικού και άλλου εξοπλισμού, πρώτων υλών, καθώς και κεφάλαιο κινήσεως, το οποίο δεν πρέπει να ξεπερνά το 30% της χορηγίας. Κατά το 2011 δημιουργήθηκαν 3 Μονάδες με επιχορήγηση €20.536.
- Παροχή χορηγίας σε οργανώσεις ατόμων με αναπηρίες για τη λειτουργία προγραμμάτων απασχόλησης με στήριξη. Το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες παρέχει, με βάση το Σχέδιο Απασχόλησης με Στήριξη⁸⁷ που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο από το 1994, στις οργανώσεις για άτομα με αναπηρίες, χορηγία ύψους €13.500 ετησίως, ανά πρόγραμμα απασχόλησης με στήριξη. Η χορηγία αφορά τις δαπάνες μισθοδοσίας του καθοδηγητή εργασίας. Στο Σχέδιο συμμετέχουν οργανώσεις ατόμων με αναπηρίες, οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της επαγγελματικής αποκατάστασης. Νοείται ότι, βασική προϋπόθεση για την παροχή της χορηγίας, είναι η δέσμευση των οργανώσεων ότι, όταν τα δεδομένα του προγράμματος το επιτρέπουν, θα εντάσσονται στα προγράμματα και άτομα με αναπηρίες που δεν ανήκουν στην οργάνωση. Κατά το 2011 λειτούργησαν 22 προγράμματα με 246 απασχολούμενα άτομα με αναπηρίες και δαπάνη για τους μισθούς των καθοδηγητών εργασίας ύψους €297.000.

(β) Εφαρμογή του περί Πρόσληψης Ατόμων με Αναπηρίες στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα (Ειδικές Διατάξεις) Νόμου του 2009, Ν.146(Ι)/2009⁸⁸. Με τον Νόμο αυτό ρυθμίζεται η πρόσληψη ατόμων με αναπηρίες που ικανοποιούν καθορισμένα αντικειμενικά κριτήρια, σε ποσοστό 10% των εκάστοτε υπό πλήρωση θέσεων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Σκοπός του Νόμου είναι να προάγει τις ευκαιρίες απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες, αντισταθμίζοντας τις μειωμένες ευκαιρίες που έχουν λόγω της αναπηρίας τους. Κατά το 2011 προσλήφθηκαν, στα πλαίσια του Νόμου, 54 άτομα με αναπηρίες στην εκπαιδευτική υπηρεσία και 4 άτομα στη δημόσια υπηρεσία. Η εφαρμογή του περί Πρόσληψης Ατόμων με Αναπηρίες στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα (Ειδικές Διατάξεις) Νόμου, έχει επηρεαστεί έμμεσα από την οικονομική κρίση, λόγω του παγώματος των προσλήψεων στον δημόσιο τομέα.

(γ) Λειτουργία προστατευόμενων εργαστηρίων στο Κέντρο Επαγγελματικής Αποκατάστασης Αναπήρων (Κ.Ε.Α.Α.). Κατά το 2012 έγιναν σημαντικά βήματα εκσυγχρονισμού του Κέντρου, μέσω της ένταξης των απασχολούμενων σε εργασίες στην ανοικτή αγορά εργασίας ή μεταφοράς τους σε άλλα πιο σύγχρονα εργαστήρια, καθώς και αποϊδρυματοποίησης των τροφίμων του οικοτροφείου σε δικά τους σπίτια με υποστήριξη. Ως αποτέλεσμα παραμένει μόνο ένα εργαστήριο προστατευόμενης απασχόλησης στο Κ.Ε.Α.Α., με ομάδα 5 ατόμων που δεν δύνανται να ενταχθούν σε άλλα προγράμματα, για απασχόληση στους κήπους.

213. Οι Υπηρεσίες Απασχόλησης του **Τμήματος Εργασίας**⁸⁹ προσφέρουν δωρεάν υπηρεσίες σε άτομα που αναζητούν εργασία μέσω των Επαρχιακών και Τοπικών Γραφείων Εργασίας. Συγκεκριμένα, προσφέρονται υπηρεσίες για εξεύρεση και τοποθέτηση σε κατάλληλη εργασία, συμβουλές και πληροφορίες για τα επαγγέλματα, πληροφορίες για τις ευκαιρίες επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης και πληροφορίες για τους όρους απασχόλησης και την εργατική νομοθεσία. Οι Σύμβουλοι Απασχόλησης του Τμήματος έχουν εκπαιδευτεί ειδικά για την εξυπηρέτηση ευάλωτων ομάδων, περιλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες.

⁸⁵ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlssi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsispd26_gr/dsispd26_gr?OpenDocument

⁸⁶ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
<http://www.mlssi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/F36D497467D94AD6C2257B44003E8CEF?OpenDocument>

⁸⁷ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες
http://www.mlssi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsispd26_gr/dsispd26_gr?OpenDocument

⁸⁸ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
<http://www.mlssi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/5E5F3AD92A3FA954C2257AA100466BA1?OpenDocument>

⁸⁹ Τμήμα Εργασίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlssi.gov.cy/mlsi/dl/dl.nsf/dmlindex_gr/dmlindex_gr?OpenDocument#

214. Το Τμήμα Εργασίας εκτελεί, επίσης, καθήκοντα Ενδιάμεσου Φορέα Κατηγορίας II για συγχρηματοδοτούμενα από την ΕΕ έργα και είναι αρμόδιο για Σχέδια χορηγιών επιδότησης της απασχόλησης για άτομα με αναπηρίες, στα πλαίσια του Άξονα «Διεύρυνση της Αγοράς Εργασίας και Κοινωνική Συνοχή» της Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013. Κατά την περίοδο αυτή λειτουργήσε με επιτυχία το Σχέδιο Κινήτρων για την Εργοδότηση Ατόμων με Αναπηρίες στον Ιδιωτικό Τομέα, προσφέροντας την ευκαιρία για εργοδότηση 73 ατόμων με αναπηρίες το 2011, με δαπάνη €450.042.
215. Η **Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας (ΕΔΥ)** και η **Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας (ΕΕΥ)** έχουν την αρμοδιότητα πρόσληψης ατόμων με αναπηρίες στη δημόσια υπηρεσία και την εκπαιδευτική υπηρεσία, σύμφωνα με τον Νόμο 146(I)/2009.
216. Με τον περί Προσλήψεως Εκπαιδευμένων Τυφλών Τηλεφωνητών στη θέση Τηλεφωνητή στη Δημόσια και Εκπαιδευτική Υπηρεσία και στα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου Νόμο (Ν17/1998)⁹⁰ παρέχεται από το **Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού**, ένα σημαντικό δικαίωμα επαγγελματικής αποκατάστασης ειδικά στα άτομα με οπτική αναπηρία κατά προτεραιότητα, σε θέσεις τηλεφωνητών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Ο Νόμος παρέχει αποκλειστική προτεραιότητα στα άτομα αυτά που κατέχουν το δίπλωμα εκπαίδευσης ως τηλεφωνητών της Σχολής Τυφλών. Αν δεν υπάρχουν τυφλοί εκπαιδευμένοι τηλεφωνητές, μέσα στην έννοια του Νόμου, τότε έχουν προτεραιότητα τα άλλα άτομα με αναπηρία.
217. Οι Μονάδες Εργασιακής Αποκατάστασης⁹¹ των **Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας – Υπουργείο Υγείας** έχουν κύριο στόχο την πολύπλευρη στήριξη ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, ώστε να πετύχουν μια ικανοποιητική και αποδοτική επανένταξη στην αγορά εργασίας. Μπορεί να βοηθήσει τόσο τα άτομα που αναζητούν εργασία, μέσα από συμβουλευτική σε εργασιακά θέματα, όσο και τα άτομα που βρίσκονται ήδη σε επαγγελματικό περιβάλλον και αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Ο παραπάνω στόχος επιτυγχάνεται μέσω της αξιολόγησης, της προετοιμασίας του ατόμου μέσα από ατομικά και ομαδικά προγράμματα, της συνεχούς στήριξης και καθοδήγησης των εργαζομένων στους χώρους εργασίας, της ευαισθητοποίησης κρατικών και κοινοτικών υπηρεσιών και φορέων για μείωση του στίγματος και της προκατάληψης σε ό,τι αφορά την Εργασιακή Αποκατάσταση Ατόμων με προβλήματα ψυχικής Υγείας. Κατά το 2011 εξυπηρετήθηκαν 130 άτομα μέσω των Μονάδων.
218. Οι **Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας** στα πλαίσια των Νόμων περί Δημόσιων Βοηθημάτων και Υπηρεσιών 2006 και 2012, δεν λαμβάνουν υπόψη, στις περιπτώσεις αναπήρων ληπτών δημόσιου βοηθήματος που εργάζονται, ποσό μέχρι €500 από εισόδημα εργασίας για σκοπούς παροχής δημόσιου βοηθήματος.
219. Στα **Ειδικά Σχολεία Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** προσφέρονται προγράμματα προ-επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα προγράμματα αυτά έχουν ως στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων, ώστε τα παιδιά να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του εργασιακού περιβάλλοντος, ενώ, παράλληλα, τούς παρέχονται γνώσεις με στόχο να μπορούν να ασκήσουν κάποιο επάγγελμα.
220. Προγράμματα προ-επαγγελματικής κατάρτισης προσφέρονται, επίσης, σε Ειδικές Μονάδες στα Λύκεια και στις Τεχνικές Σχολές. Στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι να καταστήσει ικανά τα άτομα με αναπηρίες να επιτύχουν και να διατηρήσουν μέγιστη ανεξαρτησία, πλήρη σωματική, πνευματική, κοινωνική και επαγγελματική ικανότητα και ενσωμάτωση και συμμετοχή σε όλες τις πτυχές της ζωής. Στόχος αυτής της εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής είναι η ομαλή μετάβαση των εν λόγω μαθητών από τον σχολικό στον επαγγελματικό χώρο.

⁹⁰ Κατάλογος νομοθεσιών Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου
http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1988_1_17/index.html

⁹¹ Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας – Υπουργείο Υγείας
<http://www.moh.gov.cy/MOH/MHS/mhs.nsf/All/F9B096B5D1C7B217C2257AEE0044B9D3?OpenDocument>

221. Για την παροχή ασφαλών και υγιεινών συνθηκών εργασίας, περιλαμβανομένης της προστασίας από τυχόν παρενόχληση και διερεύνηση τυχόν παραπόνων τους, οι περί Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία Νόμοι 1996-2011⁹² που εφαρμόζει το **Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας**, επιβάλλουν όπως ο κάθε εργοδότης ετοιμάζει γραπτή εκτίμηση των κινδύνων για τα εργοδοτούμενα πρόσωπα, καθώς και για τυχόν τρίτα πρόσωπα στον κάθε χώρο εργασίας που βρίσκεται υπό την ευθύνη του. Με βάση τη νομοθεσία, η εκτίμηση αυτή μπορεί να γίνεται από τον ίδιο τον εργοδότη ή τους εργοδοτούμενους του, ή σε περίπτωση που αυτοί δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα, μέσω Εξωτερικών Υπηρεσιών Προστασίας και Πρόληψης των κινδύνων, οι οποίες έχουν τύχει έγκρισης του Αρχιεπιθεωρητή, δηλαδή του Διευθυντή του Τμήματος Επιθεώρησης Εργασίας. Με βάση τα ευρήματα της γραπτής εκτίμησης των κινδύνων, ο εργοδότης πρέπει να λαμβάνει τα κατάλληλα και επαρκή μέτρα για την εξάλειψη ή μείωση των κινδύνων για την ασφάλεια και υγεία των εργοδοτούμενων προσώπων καθώς και τρίτων προσώπων. Η αναφερόμενη γραπτή εκτίμηση οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα εργοδοτούμενα πρόσωπα με αναπηρίες και να καθοδηγεί τον εργοδότη στη λήψη μέτρων όπως, ρύθμιση του εργασιακού περιβάλλοντος, αλλαγή/τροποποίηση σχετικού εξοπλισμού εργασίας, παροχή κατάλληλων οδηγιών εκπαίδευσης, κ.ά.
222. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν από την Ειδική Ενότητα «Απασχόληση των ατόμων με αναπηρίες» στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2011⁹³, ποσοστό 20,6% των απασχολούμενων ανέφεραν ότι αντιμετωπίζουν κάποιο σοβαρό μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή χρόνια πάθηση (άνδρες 22,4%, γυναίκες 18,6%). Το αντίστοιχο ποσοστό ανάμεσα στον πληθυσμό που δεν εργάζεται ανέρχεται στο 30,9% (άνδρες 30,2%, γυναίκες 31,3%).
223. Από την ίδια έρευνα προκύπτει ότι 6,4% των απασχολούμενων και 16,2% όσων δεν εργάζονται, ανέφεραν ότι αντιμετωπίζουν κάποια σημαντική δυσκολία σε βασικές δραστηριότητες. Από τον πληθυσμό που ανέφερε ότι αντιμετωπίζουν κάποιο μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή δυσκολία σε βασικές δραστηριότητες, 14,5% των απασχολούμενων και 52,9% όσων δεν εργάζονται, ανέφεραν ότι αυτό θα τους περιορίζει στον αριθμό των ωρών που εργάζονται ή που θα μπορούσαν να εργαστούν την εβδομάδα, 28,4% των απασχολούμενων και 60,2% όσων δεν εργάζονται, ανέφεραν ότι αυτό τους περιορίζει ή θα τους περιορίζει στο είδος της εργασίας που μπορούν να κάνουν, 2,9% των απασχολούμενων και 21,9% όσων δεν εργάζονται, ανέφεραν ότι αυτό τους περιορίζει ή θα τους περιορίζει στη μετάβαση προς και από την εργασία, 3,9% των απασχολούμενων και 25,7% όσων δεν εργάζονται, ανέφεραν ότι χρειάζονται προσωπική στήριξη για την εργασία, 2,5% των απασχολούμενων και 20,8% όσων δεν εργάζονται, ανέφεραν ότι έχει προσαρμοστεί ή χρειάζεται να προσαρμοστεί κατάλληλα ο χώρος εργασίας και 6,2% των απασχολούμενων και 40,5% όσων δεν εργάζονται, ανέφεραν ότι έχουν γίνει ή χρειάζεται να γίνουν ειδικές εργασιακές διευθετήσεις.
224. Γενικά, παρουσιάζονται μεγάλα περιθώρια ενεργοποίησης αδρανούντων ατόμων με αναπηρίες και ένταξής τους στην αγορά εργασίας. Σε ό,τι αφορά την ομαλή μετάβαση από τη σχολική δραστηριότητα στην επαγγελματική ζωή, παρουσιάζονται ελλείψεις σε σχέση με την απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων και στόχος του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες είναι η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για τον συντονισμό των υπηρεσιών παροχής επαγγελματικού προσανατολισμού καθώς και τον σχεδιασμό προγραμμάτων απόκτησης επαγγελματικών δεξιοτήτων για ομαλή και πετυχημένη ένταξη στην απασχόληση. Επίσης, δεν έχουν ακόμη εγκαθιδρυθεί συστηματικοί μηχανισμοί αξιολόγησης της αναπηρίας και λειτουργικότητας, διάγνωσης των αναγκών κατάρτισης και ικανοτήτων απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες και προσφοράς κινήτρων για ένταξη στην αγορά εργασίας, σε σύζευξη με τα επαγγέλματα ζήτησης της αγοράς.

⁹² Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/292E937D17A4E043C22576F2002611E2/\\$file/Peri%20Asfaleias%20kai%20Ygeias%20Nomoi%201996-2011-ENOIISI.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/292E937D17A4E043C22576F2002611E2/$file/Peri%20Asfaleias%20kai%20Ygeias%20Nomoi%201996-2011-ENOIISI.pdf)

⁹³ Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2011

[http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/50A7DDCE5922065AC2257B6A002F6D38/\\$file/LFS-2011-060912.pdf?OpenElement](http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/50A7DDCE5922065AC2257B6A002F6D38/$file/LFS-2011-060912.pdf?OpenElement)

ΑΡΘΡΟ 28 – ΕΠΑΡΚΕΣ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

225. Στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, πέραν του δημοσίου βοηθήματος που παρέχουν οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας σε άτομα που δεν έχουν τους οικονομικούς πόρους για επαρκές βιοτικό επίπεδο όπως έχει περιγραφεί στο Άρθρο 19, οι **Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων**⁹⁴ καταβάλλουν σε ασφαλισμένους, στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, δικαιούχους τις πιο κάτω παροχές:

- (α) Σύνταξη Ανικανότητας ανάλογα με τον βαθμό ανικανότητας εξάσκησης του επαγγέλματος.
- (β) Σύνταξη Αναπηρίας για ανικανότητα εργασίας λόγω επαγγελματικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας.

226. Η σύνταξη ανικανότητας παρέχεται ως αποζημίωση για την απώλεια δυνατότητας ατόμου προς το κερδίζειν από την εργασία του και ως εκ τούτου παρέχει οικονομική βοήθεια με σκοπό την επίτευξη επαρκούς βιοτικού επιπέδου. Η σύνταξη αναπηρίας είναι οικονομική αποζημίωση για άτομα τα οποία έχουν υποστεί μόνιμη βλάβη (που δεν τους έχει όμως προκαλέσει ανικανότητα για εργασία), λόγω επαγγελματικής ασθένειας ή επαγγελματικού ατυχήματος. Σημειώνεται ότι συνταξιούχοι αναπηρίας δύναται να εργάζονται.

227. Σύμφωνα με τους περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμους:

Σύνταξη Ανικανότητας – καταβάλλεται σε μισθωτούς, αυτοτελώς εργαζομένους και προαιρετικά ασφαλισμένους στην υπηρεσία Κύπριου εργοδότη σε τρίτες χώρες οι οποίοι δεν έχουν συμπληρώσει το 63ο έτος της ηλικίας τους και πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- (α) Ανικανότητα για εργασία για τουλάχιστον 156 μέρες και να προβλέπεται μόνιμη ανικανότητα για εργασία.
- (β) Να πληρούνται οι προϋποθέσεις εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- (γ) Να υπάρχει απώλεια στη δυνατότητα να κερδίζει αιτητής από εργασία που εύλογα αναμένεται να εκτελεί υγιής στην ίδια επαγγελματική κατηγορία κατά τα 2/3 λόγω πάθησης η οποία εκδηλώθηκε ή επιδεινώθηκε ουσιαστικά μετά από την ασφάλισή του.

Παροχές λόγω Αναπηρίας – καταβάλλεται, καταρχήν, υπό μορφή επιδομάτος σωματικής βλάβης μέχρι 12 μήνες σε μισθωτούς, ανεξαρτήτως ηλικίας, οι οποίοι λόγω επαγγελματικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας έχουν υποστεί ανικανότητα για εργασία. Εάν μετά από την πάροδο 12 μηνών παραμείνει μόνιμη βλάβη, μπορεί ο αιτητής να υποβάλει αίτηση για σύνταξη αναπηρίας. Ο βαθμός αναπηρίας υπολογίζεται από Ιατρικό Συμβούλιο με βάση τον πίνακα βαθμών αναπηρίας, ο οποίος περιλαμβάνεται στον περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμο του 2010. Εφάπαξ ποσό καταβάλλεται για βαθμό αναπηρίας μεταξύ 10-19%, ενώ σύνταξη αναπηρίας καταβάλλεται μηνιαίως για βαθμούς αναπηρίας πέραν του 20%.

228. Ο σκοπός της Νομοθεσίας των Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι η καταβολή χρηματικών παροχών. Η υφιστάμενη κατάσταση θα μπορούσε να βελτιωθεί, εάν σε συνεργασία με άλλα Τμήματα του Υπουργείου στόχος ήταν η επανένταξη δικαιούχων στην εργασία.

Τα στοιχεία για τις κοινωνικές παροχές των Υπηρεσιών Κοινωνικών Ασφαλίσεων κατά το 2011 παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα:

Κοινωνικές Παροχές Υπηρεσιών Κοινωνικών Ασφαλίσεων	Πραγματικές δαπάνες 2011 €	Αριθμός επωφελομένων 2011
Σύνταξη Ανικανότητας	53.479.266	6930
Σύνταξη Αναπηρίας	5.105.616	1052
	58.584.882	

⁹⁴ Υπηρεσία Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sid/sidv2.nsf/All/9CD6011AC9CD2687C2257A87002602C6/\\$file/%CE%9F%20%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%91%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD%20%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%202010%20%28%CE%9D59%28%CE%99%292010%29.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sid/sidv2.nsf/All/9CD6011AC9CD2687C2257A87002602C6/$file/%CE%9F%20%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%91%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD%20%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%202010%20%28%CE%9D59%28%CE%99%292010%29.pdf)

229. Η **Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου** παρέχει ειδική οικιακή διατίμηση στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος στα άτομα με βαριά κινητική αναπηρία, παραπληγία ή τετραπληγία, ενώ η **Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου** προσφέρει πακέτα σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και διαδικτύου με μειωμένες τιμές σε άτομα με αναπηρίες.

ΑΡΘΡΟ 29 – ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΖΩΗ

230. Το Άρθρο 31 του Συντάγματος προνοεί ότι όλα τα άτομα της Κυπριακής Δημοκρατίας έχουν το δικαίωμα του *εκλέγειν και εκλέγεσθαι*. Εντούτοις αναφέρεται ότι κάθε άτομο με αναπηρία έχει δικαίωμα να υποβάλει υποψηφιότητα για οποιαδήποτε βαθμίδα, νοούμενου ότι σύμφωνα με τα Άρθρα 40 και 64 του Συντάγματος δεν έχει οποιαδήποτε νοητική αναπηρία. Σε άτομα με άλλες αναπηρίες δυνατόν να παραχωρούνται και εύλογα μέτρα προσαρμογής κατά την εκλογική περίοδο και κατά τη θητεία τους.
231. Όλα τα άτομα που έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους και διαμένουν στην Κυπριακή Δημοκρατία για περίοδο έξι μηνών και άνω, σύμφωνα με τον περί Εγγραφής Εκλογέων και Εκλογικού Καταλόγου Νόμο⁹⁵, έχουν δικαίωμα ψήφου. Τα άτομα με αναπηρίες δύναται να έχουν εύλογες προσαρμογές κατά την ψηφοφορία, είτε με μέτρα προσβασιμότητας είτε με βοήθεια συνοδών.
232. Αναγνωρίζεται ότι παρουσιάζονται ελλείψεις προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες στα εκλογικά κέντρα., για τα οποία οι αρμόδιοι φορείς, στην προσπάθειά τους να τα καταστήσουν προσβάσιμα καταλήγουν σε ανεπαρκείς και πρόχειρες, για τα άτομα με αναπηρίες, λύσεις.
233. Όλα τα άτομα με αναπηρίες έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε οποιεσδήποτε μη κυβερνητικές οργανώσεις και ενώσεις καθώς και σε οργανώσεις ατόμων με αναπηρίες. Στην Κύπρο υπάρχει μεγάλος αριθμός εθελοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται τόσο για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες όσο και για την προσφορά διαφόρων προγραμμάτων.

ΑΡΘΡΟ 30 – ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ, ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ, ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

234. Μεγάλος αριθμός πολιτιστικών, αθλητικών και ψυχαγωγικών προγραμμάτων και δράσεων παρέχεται από εθελοντικές οργανώσεις για τα άτομα με αναπηρίες. Οι οργανώσεις λαμβάνουν επιχορήγηση για τη λειτουργία των προγραμμάτων τους, κυρίως, μέσω του Σχεδίου Κρατικών Χορηγιών των **Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας** και σε μικρότερο βαθμό από το **Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες** και το **Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού**.
235. Επίσης, το Σχέδιο Επιχορήγησης Κοινωνικών Συνοδών του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες καλύπτει τη συνοδεία ατόμων με αναπηρίες και σε πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις.
236. Σε ό,τι αφορά τα παιδιά με αναπηρίες, ο εκπαιδευτικός ψυχολόγος ενθαρρύνει, τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τους γονείς των παιδιών, στην ισότιμη συμμετοχή των παιδιών στις πολιτιστικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις αλλά και εκδρομές που οργανώνονται από τη σχολική μονάδα. Ο ψυχολόγος πολλές φορές κατά την αξιολόγηση που κάνει στα παιδιά διαπιστώνει ότι ένα παιδί έχει ένα ιδιαίτερο ταλέντο, π.χ. στο τραγούδι ή στο θέατρο. Αυτή η διαπίστωση, η οποία εκπνέει από την αξιολόγησή του ή και από τη συνέντευξη που είχε με τους γονείς του παιδιού, συζητείται με τους δασκάλους και τον διευθυντή του σχολείου και δίδεται η εισήγηση να λάβει μέρος το παιδί στο θέατρο ή στη χορωδία ή και στην ορχήστρα εάν παίζει ένα μουσικό όργανο.

⁹⁵ Επαρχιακές Διοικήσεις – Υπουργείο Εσωτερικών

http://www.moi.gov.cy/moi/da/dadmin.nsf/dmllegislation_gr?dmllegislation_gr?OpenDocument

237. Ο **Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου**⁹⁶ στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος «Νέα Γενιά σε Δράση» προσφέρει προγράμματα και υπηρεσίες ενημερωτικού και κυρίως ψυχαγωγικού χαρακτήρα που απευθύνονται σε άτομα με αναπηρίες (εργαστήρια χορού, ζωγραφικής και γυμναστικής).
238. Στους πολυχώρους νεολαίας προσφέρονται δωρεάν απογευματινά εργαστήρια χορού, γυμναστικής, μουσικής, ζωγραφικής και χειροτεχνίας και λειτουργούν τμήματα για άτομα με ειδικές ανάγκες.

ΑΡΘΡΟ 31 – ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

239. Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ως το αρμόδιο Υπουργείο για τον συντονισμό των υπηρεσιών που παρέχει το κράτος στα άτομα με αναπηρίες, αναγνώρισε την έλλειψη στην Κύπρο, μιας επιστημονικής και αξιόπιστης βάσης δεδομένων για τα άτομα με αναπηρίες. Για τον πιο πάνω λόγο κρίθηκε αναγκαίος ο σχεδιασμός ενός νέου συστήματος αξιολόγησης, βασισμένου στο επιστημονικό εργαλείο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health), το οποίο θα οδηγή, μέσω της επιστημονικής αξιολόγησης, τεκμηρίωσης και ταξινόμησης της αναπηρίας και της λειτουργικότητας του ατόμου, μεταξύ άλλων, στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων για την αναπηρία. Το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες είναι υπεύθυνο για την υλοποίηση του εν λόγω Συστήματος Αξιολόγησης της Αναπηρίας και της Λειτουργικότητας⁹⁷. Πέραν του τομέα της αξιολόγησης, το νέο αυτό σύστημα θα καλύψει, σε μεγάλο βαθμό, την ανάγκη για διατήρηση στατιστικών δεδομένων όσον αφορά τα είδη της αναπηρίας που υπάρχουν στην Κύπρο, τη συχνότητα της αναπηρίας, τις διευκολύνσεις που χρειάζονται τα άτομα, καθώς και τις υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος.
240. Η **Στατιστική Υπηρεσία** (www.cystat.gov.cy) έχει συλλέξει στοιχεία για την αναπηρία μόνο στα πλαίσια άλλων ερευνών και απογραφών. Ερωτήσεις που αναφέρονται στην αναπηρία έχουν περιληφθεί στις πιο κάτω έρευνες:
- Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2011 – Ενότητα για την Απασχόληση Ατόμων με Αναπηρίες.
  - Ευρωπαϊκή Έρευνα Υγείας 2008.
  - Έρευνα Υγείας 2003.
  - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2002 – Ενότητα για Άτομα με Μακροχρόνια Προβλήματα Υγείας ή Ανικανότητας.
  - Έρευνα Υγείας 1989.
  - Απογραφή πληθυσμού 1992.

Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2011 – Ενότητα για την Απασχόληση Ατόμων με Αναπηρίες

241. Η ενότητα σχετικά με την «Απασχόληση των Ατόμων με Αναπηρίες» αποτέλεσε μέρος της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού 2011, καλύπτοντας μόνο την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου 2011, δηλαδή το δεύτερο τρίμηνο. Αφορούσε μόνο τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών. Στόχος τής ενότητας αυτής ήταν η εξακρίβωση του βαθμού που το άτομο περιορίζεται στην εργασία και της φύσης ή το είδος του περιορισμού αυτού.

⁹⁶ Οργανισμός Νεολαίας
<http://www.youthboard.org.cy/default.asp?id=255>

⁹⁷ Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες – Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
http://www.mlsl.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsdpd06_gr/dsdpd06_gr?OpenDocument

Ευρωπαϊκή Έρευνα Υγείας 2008

242. Η Ευρωπαϊκή Έρευνα Υγείας 2008 διενεργήθηκε κατά την περίοδο Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου 2008, σε νοικοκυριά καλύπτοντας τις αστικές και αγροτικές περιοχές όλων των επαρχιών της ελεγχόμενης από την Κυπριακή Δημοκρατία περιοχής. Η Έρευνα διεξήχθη βάσει κοινού ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έρευνα ήταν δειγματοληπτική και κάλυψε μόνο τον πληθυσμό που διέμενε σε νοικοκυριά και που ήταν μόνιμοι κάτοικοι Κύπρου. Άτομα που διέμεναν σε ιδρύματα ή σε άλλες συλλογικές συμβιώσεις είχαν εξαιρεθεί. Τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν τύχει προσαρμογής στις πραγματικές αναλογίες του πληθυσμού. Για τον λόγο αυτό είναι δυνατόν να υπάρχουν διαφορές μερικών μονάδων στα σύνολα. Ερωτήσεις σχετικές με την αναπηρία αφορούσαν άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω, και περιλαμβάνονταν στις ενότητες που αναφέρονταν σε σωματικούς και αισθητήριους περιορισμούς και στην ικανότητα διεκπεραίωσης προσωπικών δραστηριοτήτων.

Έρευνα Υγείας 2003

243. Η Έρευνα Υγείας διενεργήθηκε σε νοικοκυριά από όλες τις επαρχίες, τόσο σε αστικές όσο και αγροτικές περιοχές που ελέγχονται από την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, κατά την περίοδο Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου 2003. Η έρευνα ήταν δειγματοληπτική και κάλυψε μόνο τον πληθυσμό που διέμενε σε νοικοκυριά και που ήταν μόνιμοι κάτοικοι Κύπρου. Άτομα που διέμεναν σε ιδρύματα ή σε άλλες συλλογικές συμβιώσεις είχαν εξαιρεθεί. Τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν τύχει προσαρμογής στις πραγματικές αναλογίες του πληθυσμού. Για τον λόγο αυτό είναι δυνατόν να υπάρχουν διαφορές μερικών μονάδων στα σύνολα. Ερωτήσεις σχετικές με την αναπηρία αφορούσαν άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω και περιλαμβάνονταν στις ενότητες που αναφέρονταν σε σωματικούς και αισθητήριους περιορισμούς και στην ικανότητα διεκπεραίωσης προσωπικών δραστηριοτήτων.

Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2002 – Ενότητα για Άτομα με Μακροχρόνια Προβλήματα Υγείας ή Ανικανότητας

244. Η ενότητα για τα Άτομα που αντιμετωπίζουν Μακροχρόνια Προβλήματα Υγείας ή Ανικανότητας αποτελούσε μέρος της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού 2002 και διεξήχθη για πρώτη φορά στην Κύπρο, μέσα στα πλαίσια εφαρμογής σχετικού κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έρευνα κάλυψε δειγματοληπτικά 3.500 νοικοκυριά σε όλες τις επαρχίες της Κύπρου, τα οποία επιλέχθηκαν αναλογικά σε αστικές και αγροτικές περιοχές που ελέγχονται από την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σκοπός της ενότητας ήταν η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην αγορά εργασίας, καθώς και η συνεισφορά στη διαμόρφωση ευρωπαϊκής πολιτικής με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν. Η πολιτική αυτή στοχεύει στην αύξηση των επιπέδων απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, βοηθώντας τους ταυτόχρονα να περάσουν από την κοινωνική πρόνοια στην απασχόληση, μέσω της εξάλειψης των διαφόρων εμποδίων για την πλήρη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας. Η ενότητα για τα μακροχρόνια προβλήματα υγείας ή ανικανότητας κάλυψε τα άτομα ηλικίας 16-64 ετών που περιελάμβανε το δείγμα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού 2002.

Απογραφή Πληθυσμού 1992

245. Στο ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την Απογραφή Πληθυσμού 1992 υπήρχε σχετική ερώτηση για την αναπηρία, βάσει της οποίας καταρτίστηκε κατάλογος αναπήρων, ο οποίος κοινοποιήθηκε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για περαιτέρω επεξεργασία και αξιοποίηση.

ΑΡΘΡΟ 32 – ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

246. Η Κύπρος συμμετέχει στο Ταμείο Αλληλεγγύης για τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (UN Partnership on the Rights of Persons with Disabilities – UNPRPD) και ήταν από τις πρώτες χώρες που μετά από την ίδρυσή του, πρόσφερε το ποσό των €5.160. Σήμερα στο Ταμείο συμμετέχουν πέντε χώρες.
247. Εκπρόσωποι της Κυπριακής Δημοκρατίας συμμετέχουν, επίσης, σε συνέδρια, εργαστήρια και ημερίδες που διοργανώνονται είτε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είτε από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών σε σχέση με τη Σύμβαση. Η Κύπρος, ως μικρή χώρα, επωφελείται σημαντικά από τη διεθνή συνεργασία μέσω της διάχυσης ιδεών και καλών πρακτικών για την υλοποίηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες.

ΑΡΘΡΟ 33 – ΕΘΝΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

248. Το Υπουργικό Συμβούλιο της Κυπριακής Δημοκρατίας με απόφασή του στις 9.5.2012, σε σχέση με την εφαρμογή τού Άρθρου 33 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, όρισε τους πιο κάτω Μηχανισμούς για την αποτελεσματική εφαρμογή και παρακολούθηση της Σύμβασης:
- (α) Το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες ως Κεντρικό Σημείο (Focal Point) για την εφαρμογή της Σύμβασης, το οποίο θα συνεργάζεται με τα Σημεία Επαφής που έχουν οριστεί σε όλα τα Υπουργεία/Τμήματα/Υπηρεσίες που χειρίζονται θέματα αναπηρίας.
  - (β) Το Παγκύπριο Συμβούλιο για τα Άτομα με Αναπηρίες, το οποίο υποστηρίζεται από το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες και λειτουργεί στα πλαίσια των περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμων 2000-2007, ως Συντονιστικό Μηχανισμό (Coordinating Mechanism), για τη διευκόλυνση των δράσεων για την εφαρμογή της Σύμβασης.
  - (γ) Την Επίτροπο Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία λειτουργεί σύμφωνα με τις Αρχές του Παρισιού (Paris Principles) και τον περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων Άλλων Διακρίσεων (Επιτρόπου) Νόμο, Ν.42(Ι)/2004, ως Ανεξάρτητο Μηχανισμό (Independent Mechanism) για την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της Σύμβασης δυνάμει του άρθρου 33 του Νόμου 8 (ΙΙΙ) του 2011.
249. Η **Επίτροπος Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** ως Ανεξάρτητος Μηχανισμός, έχει την αρμοδιότητα να διεξάγει έρευνες και να συλλέγει στοιχεία με σκοπό την παρακολούθηση της Σύμβασης, να εξετάζει περιπτώσεις μη εφαρμογής της Σύμβασης που θα γίνουν γνωστές σε αυτή, να διαβουλεύεται με τα εμπλεκόμενα μέρη και να επιβάλλει ποινές, να υποβάλει εκθέσεις προς τις κρατικές υπηρεσίες και εμπλεκόμενους φορείς περιλαμβανομένων φορέων του ιδιωτικού τομέα μέσω συστάσεων για την εφαρμογή της Σύμβασης, να συνεργάζεται με τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την παρακολούθηση της Σύμβασης, στην οποία συμμετέχουν άτομα με αναπηρίες και εκπρόσωποι των οργανώσεών τους, να συνεργάζεται με τον Συντονιστικό Μηχανισμό για την παρακολούθηση της εφαρμογής τού Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Αναπηρία

250. Για την επίτευξη δημιουργίας Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Αναπηρία στην Κύπρο θεωρήθηκε αναγκαία, στα πλαίσια λειτουργίας του Συντονιστικού Μηχανισμού, η δημιουργία οκτώ Θεματικών Τεχνικών Επιτροπών, οι οποίες έχουν ως ρόλο τον συντονισμό όλων των αρμόδιων υπηρεσιών και την πρόταση δράσεων για την υλοποίηση της Σύμβασης.

Οι οκτώ Θεματικές Τεχνικές Επιτροπές είναι:

1. Τεχνική Επιτροπή Ισότητας, Καταπολέμησης των Διακρίσεων, Ευαισθητοποίησης και Στατιστικών.
2. Τεχνική Επιτροπή Προσβασιμότητας στο Φυσικό και Δομημένο Περιβάλλον.
3. Τεχνική Επιτροπή Προσβασιμότητας στις Μεταφορές.
4. Τεχνική Επιτροπή Προσβασιμότητας στην Πληροφόρηση.
5. Τεχνική Επιτροπή Ανεξάρτητης Διαβίωσης, Κοινωνικής Ενσωμάτωσης, Κινητικότητας και Κοινωνικής Προστασίας.
6. Τεχνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης.
7. Τεχνική Επιτροπή Υγείας και Αποκατάστασης.
8. Τεχνική Επιτροπή Απασχόλησης.

251. Η Κυπριακή Συνομοσπονδία Οργανώσεων Αναπήρων, που αποτελεί την ομπρέλα των αναπηρικών οργανώσεων στην Κύπρο και τον επίσημο κοινωνικό εταίρο του κράτους στα αναπηρικά ζητήματα, δια νόμου, συμμετέχει με εκπροσώπους της στον Συντονιστικό Μηχανισμό και συνεργάζεται με θεσμοθετημένα κανάλια επικοινωνίας και διαβούλευσης, τόσο με το Κεντρικό Σημείο όσο και με τον Ανεξάρτητο Μηχανισμό.

252. Στην Κύπρο, με τον περί της Διαδικασίας Διαβούλευσης Κρατικών και Άλλων Υπηρεσιών σε Θέματα που Αφορούν Άτομα με Αναπηρία Νόμο, Ν. 143(Ι)/2006, κάθε κρατική Υπηρεσία είναι υποχρεωμένη πριν από τη λήψη απόφασης για θέματα που αφορούν τα άτομα με αναπηρίες, να διαβουλευεται με την ΚΥΣΟΑ.

253. Οι εκπρόσωποι της ΚΥΣΟΑ, συμμετείχαν και στις οκτώ Θεματικές Τεχνικές Επιτροπές για την ετοιμασία της Εθνικής Έκθεσης και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης της Κύπρου για την Αναπηρία.

ΑΡΘΡΟ 34 – ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

254. Τα άτομα με αναπηρίες στην Κύπρο έχουν τη δυνατότητα ενημέρωσης για το δικαίωμα προσφυγής τους σε περίπτωση που καταπατούνται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, τόσο στον Ανεξάρτητο Μηχανισμό Παρακολούθησης της Σύμβασης, όσο και στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση που κύρωσε η Κυπριακή Δημοκρατία μαζί με τη Σύμβαση, βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα του Κεντρικού Σημείου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΝΟΜΟΘΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Σύμβαση ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsdpd08_gr/dsdpd08_gr?OpenDocument

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού

<http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/EC4B08A25498EE64C2257463002670A7?OpenDocument>

Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας αρ. 159

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/A47315E7980A3E4DC2257AA10048852B?OpenDocument>

Οι περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμοι 2000-2007

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/93EOAC1BD61BE111C2257AA10047A3BF?OpenDocument>

Ο περί της Διαδικασίας Διαβούλευσης Κρατικών και άλλων Υπηρεσιών σε θέματα που αφορούν Άτομα με Αναπηρία Νόμος του 2006

<http://www.kysoa.org.cy/kysoa/page.php?pagelD=17&langID=13>

Ο περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων Άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμος του 2004

[http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/341F06F0809843A6C22575B200444BBB/\\$file/Καταπολέμησης%20των%20Φυλετικών%20και%20Ορισμένων%20Άλλων%20Διακρίσεων%20\(Επίτροπος\)%20Νόμος%20του%202004.pdf?OpenElement](http://www.ombudsman.gov.cy/Ombudsman/Ombudsman.nsf/All/341F06F0809843A6C22575B200444BBB/$file/Καταπολέμησης%20των%20Φυλετικών%20και%20Ορισμένων%20Άλλων%20Διακρίσεων%20(Επίτροπος)%20Νόμος%20του%202004.pdf?OpenElement)

Ο περί Νοσητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμος 117/89

<http://www.cpmental.com.cy/epnka/page.php?pagelD=16>

Ο περί Πρόσληψης Ατόμων με Αναπηρίες στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα (Ειδικές Διατάξεις) Νόμος, Ν.146 (I)/2009

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/5E5F3AD92A3FA954C2257AA100466BA1?OpenDocument>

Ο περί του Ειδικού Ταμείου του Κέντρου Επαγγελματικής Αποκατάστασης Ατόμων με Αναπηρία Νόμος του 2000 και Τροποποιητικός Νόμος 102 (I) 2010

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/F36D497467D94AD6C2257B44003E8CEF?OpenDocument>

Ο περί Παροχής Επιδόματος Διακινήσεως εις Αναπήρους Νόμος του 1980

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/57271588CBA96B6CC2257AA10047BBAA?OpenDocument>

Ο περί Παροχής Ειδικής Χορηγίας σε Τυφλούς Νόμος του 2011

[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/06F37D2067C298D4C2257A7C002CFE84/\\$file/N.11\(I\)2011_pdf.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/06F37D2067C298D4C2257A7C002CFE84/$file/N.11(I)2011_pdf.pdf)

Ο περί Λαχείου Προνοίας Νόμος του 1992

<http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/All/6A88404BEC1C790DC2257B44003249FC?OpenDocument>

Ο περί Διαχείρισης της Περιουσίας Ανίκανων Προσώπων Νόμος του 1996 (23(I)/1996)

http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1996_1_23/index.html

Ο περί Προσλήψεως Τυφλών Εκπαιδευμένων Τηλεφωνητών στη Δημόσια και Εκπαιδευτική Υπηρεσία Νόμος του 1988 (Ν.17/1988)

http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1988_1_17/index.html

Ο περί Σχολής για τους Τυφλούς Άγιος Βαρνάβας (Μεταβίβαση) Νόμος (ΚΕΦ.168)

http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/O_168/full.html

Κανονισμός 61. Η δυνάμει του άρθρου 19 του Περί Οδών και Οικοδομών Νόμου για την χρήση κτηρίων από ανάπηρα πρόσωπα

<http://www.mcw.gov.cy/mcw/dbpd/disabledaccess.nsf/All/3BC82DF3DA86360BC22572A6004A620D>

Οι περί Ελαχίστων Προδιαγραφών Ασφάλειας και Υγείας στους Χώρους Εργασίας Κανονισμοί του 2002 και 2004

[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/452777F82089C055C2256E4D002551A9/\\$file/KDP%20174_2002.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/452777F82089C055C2256E4D002551A9/$file/KDP%20174_2002.pdf)

[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/D9CA728A82D3FD4FC2256F3C003D5117/\\$file/KDP%20494_2004.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dli.nsf/All/D9CA728A82D3FD4FC2256F3C003D5117/$file/KDP%20494_2004.pdf)

Οι περί Ξενοδοχείων και Τουριστικών Καταλυμάτων (Γενικοί) Κανονισμοί του 1985 έως 2005

http://www.visitcyprus.com/media/b2b_gr/Tourism_Services/Accommodation/Oi_peri_Xenodoxeion_kai_Touristikon_Katalymaton_Genikoi_Kanonismoi_tou_1985_kai_tou_2005.pdf

Οι περί Άδειας Οδήγησης Νόμοι του 2001 μέχρι 2012

[http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/48440FE4678BEBABC22578C50035CC8D/\\$file/N94\(I\)2001.pdf?Openelement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/48440FE4678BEBABC22578C50035CC8D/$file/N94(I)2001.pdf?Openelement)

Οι περί Μηχανοκινήτων Οχημάτων και Τροχαίας Κινήσεως Νόμοι του 1972 μέχρι 2012

[http://www.mcw.gov.cy/mcw/rtd/rtd.nsf/All/3E86D96E9921981DC2257824004BEB7B/\\$file/ΠΕΡΙ%20ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ%20ΟΧΗΜΑΤΩΝ%20ΚΑΙ%20ΤΡΟΧΑΙΑΣ%20ΚΙΝΗΣΕΩΣ%20ΝΟΜΟΣ%20ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ%202012.pdf?Openelement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/rtd/rtd.nsf/All/3E86D96E9921981DC2257824004BEB7B/$file/ΠΕΡΙ%20ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ%20ΟΧΗΜΑΤΩΝ%20ΚΑΙ%20ΤΡΟΧΑΙΑΣ%20ΚΙΝΗΣΕΩΣ%20ΝΟΜΟΣ%20ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ%202012.pdf?Openelement)

Ο περί Έγκρισης Τύπου Οχημάτων Νόμος του 2005

[http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/278CDA2CD3A85808C225788D001EDC5F/\\$file/Type_Approval_N61_1_2005_160605.pdf?Openelement](http://www.mcw.gov.cy/mcw/RTD/rtd.nsf/All/278CDA2CD3A85808C225788D001EDC5F/$file/Type_Approval_N61_1_2005_160605.pdf?Openelement)

Οι περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμοι 1999 – 2001

[http://www.moec.gov.cy/eidiki/nomothesia/Nomothesia_N%20_13\(I\)_99.pdf](http://www.moec.gov.cy/eidiki/nomothesia/Nomothesia_N%20_13(I)_99.pdf)

[http://www.moec.gov.cy/eidiki/nomothesia/Nomothesia_N_69\(I\)_2001.pdf](http://www.moec.gov.cy/eidiki/nomothesia/Nomothesia_N_69(I)_2001.pdf)

Οι περί της Αναγνώρισης της Κυπριακής Νοηματικής Γλώσσας Νόμοι 2006-2008

http://www.moec.gov.cy/eidiki/kypriaki_noimatiki_glossa/documents/nomos_anagnorisi_noimatikis.pdf

http://www.moec.gov.cy/eidiki/kypriaki_noimatiki_glossa/documents/nomos_anagnorisi_noimatikis_tropopoiisi.pdf

Ο περί Διεξαγωγής των Παγκύπριων Εξετάσεων Νόμος του 2006 (Ν. 22(I)/2006)

<http://www.moec.gov.cy/ypexams/pdf/nomothesia/nomos2006.pdf>

Οι περί Πανεπιστημίου Κύπρου (Φοιτητικά Θέματα και Θέματα Σπουδών) Κανονισμοί του 2006 (Κ.Δ.Π. 172/2006)

http://www.highereducation.ac.cy/gr/nomoi_kanonismoi_pan/pan_kyprou/foititika_themata.pdf

Οι περί Ιατρικών Ιδρυμάτων και Υπηρεσιών Γενικοί Κανονισμοί 2000 – 2007

http://www.moh.gov.cy/moh/moh.nsf/legislation_gr/legislation_gr?OpenDocument

Ο περί Κατοχύρωσης των Δικαιωμάτων των Ασθενών Νόμος

[http://www.moh.gov.cy/MOH/MOH.nsf/O/94A15074C2FBD34742257909003C916D/\\$file/%CE%A3%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%A9%CE%9C%CE%91%20%CE%9F%20%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%A7%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A3%CE%97%CE%A3.pdf](http://www.moh.gov.cy/MOH/MOH.nsf/O/94A15074C2FBD34742257909003C916D/$file/%CE%A3%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%A9%CE%9C%CE%91%20%CE%9F%20%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%A7%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A3%CE%97%CE%A3.pdf)

Ο περί Γενικού Συστήματος Υγείας Νόμος

http://www.moh.gov.cy/moh/moh.nsf/page34_gr/page34_gr?OpenDocument

Ο περί Ψυχιατρικής Νοσηλείας Νόμος

http://www.moh.gov.cy/moh/mhs/mhs.nsf/page37_gr/page37_gr?OpenDocument

Οι περί Ραδιοεπικοινωνιών Νόμοι του 2002 – 2012

http://www.mcw.gov.cy/mcw/dec/dec.nsf/DMLlaws_gr/DMLlaws_gr

Ο περί Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομικών Υπηρεσιών Νόμος του 2004 (Ν. 112(I)/2004).

http://www.ocecpr.org.cy/nqcontent.cfm?a_id=255&tt=ocecpr&lang=gr

Οι περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Νόμοι 1998-2011

[http://www.cрта.org.cy/images/users/1/CRTA-LAW7\(1\)98%20FINAL%202011.pdf](http://www.cрта.org.cy/images/users/1/CRTA-LAW7(1)98%20FINAL%202011.pdf)

Οι περί των Δικαιωμάτων Προσώπων που Συλλαμβάνονται και Τελούν υπό Κράτηση του 2005,

http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlsuspectrights_gr/dmlsuspectrights_gr?OpenDocument

Οι περί Δημόσιων Βοηθημάτων και Υπηρεσιών Νόμοι του 2006 -2012

http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument&Start=1&Count=1000&Expand=1

Οι περί Στεγών για Ηλικιωμένους και Αναπήρους Νόμος που ενοποιεί τους περί Στεγών για Ηλικιωμένους και Ανάπηρους Νόμοι του 1991-2011

http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument&Start=1&Count=1000&Expand=1

Οι περί Κέντρων Ενηλίκων Νόμοι 1997-2011

http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmllegislation_gr/dmllegislation_gr?OpenDocument&Start=1&Count=1000&Expand=1

Ο περί του Συντονισμού των Διαδικασιών Σύναψης Δημόσιων Συμβάσεων Προμηθειών, Έργων και Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμος του 2006 (Ν. 12(I)/2006

[http://www.treasury.gov.cy/treasury/PublicPro/ppro.nsf/All/45B013E0EF8D6A91C2257405002AC468/\\$file/N%2012\(I\)%20%202006.pdf?OpenElement](http://www.treasury.gov.cy/treasury/PublicPro/ppro.nsf/All/45B013E0EF8D6A91C2257405002AC468/$file/N%2012(I)%20%202006.pdf?OpenElement)

Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος

[http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sid/sidv2.nsf/All/9CD6011AC9CD2687C2257A87002602C6/\\$file/%CE%9F%20%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%91%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD%20%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%202010%20%28%CE%9D59%28%CE%99%292010%29.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sid/sidv2.nsf/All/9CD6011AC9CD2687C2257A87002602C6/$file/%CE%9F%20%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%91%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD%20%CE%9D%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%202010%20%28%CE%9D59%28%CE%99%292010%29.pdf)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Ο περί παροχής Ειδικής Χορηγίας σε Τυφλούς Νόμος του 2011

Δικαιούχοι θεωρούνται τα άτομα των οποίων η οξύτητα και των δυο οφθαλμών δεν υπερβαίνει τα 6/60 σε κάθε οφθαλμό, έστω και με διορθωτικούς φακούς, και τα άτομα που φοίτησαν στη Σχολή Τυφλών μέχρι και το 1990. Παρέχεται το ποσό των €316,37 μηνιαίως.

Οι περί Παροχής Επίδοματος Διακίνησης εις Αναπήρους Νόμοι 1980-2011

Επίδομα Διακίνησης παραχωρείται στα άτομα με αναπηρίες, τα οποία χρειάζονται μεταφορικό μέσο για να προσέλθουν στις σπουδές τους ή στην εργασία τους. Καλύπτει άτομα με κινητικές αναπηρίες και άτομα με οπτική οξύτητα που δεν υπερβαίνει τα 6/36 σε κάθε οφθαλμό. Το μηνιαίο επίδομα ανέρχεται σε €51 ή €102 ανάλογα με το είδος της αναπηρίας. Στα άτομα με τετραπληγία το επίδομα παρέχεται ανεξαρτήτως του αν εργάζονται ή φοιτούν.

Σχέδιο Επίδοματος Βαριάς Κινητικής Αναπηρίας

Σκοπός του Σχεδίου είναι η παροχή οικονομικής βοήθειας για κάλυψη ορισμένων πρόσθετων αναγκών των ατόμων με βαριάς μορφής κινητική αναπηρία, τα οποία δεν μπορούν να βαδίσουν και βρίσκονται μόνιμα καθηλωμένα σε αναπηρικό τροχοκάθισμα. Το επίδομα θα καταβάλλεται σε κάθε άτομο, πολίτη της Κυπριακής Δημοκρατίας ή Ευρωπαϊό πολίτη, που είναι μόνιμος κάτοικος Κύπρου, ο οποίος έχει ανάγκη συνεχούς και μόνιμης χρήσης αναπηρικού τροχοκαθίσματος για τη διακίνησή του, λόγω παράλυσης και στα δύο άκρα, η οποία παράλυση είναι αποτέλεσμα κάκωσης ή άλλης πάθησης του νωτιαίου μυελού του εγκεφάλου, των περιφερειακών νεύρων ή των μυών ή λόγω ακρωτηριασμού και των δύο άκρων ή λόγω σοβαρής παραμόρφωσης ή σοβαρής ατέλειας των δύο κάτω άκρων. Το επίδομα ανέρχεται σε €337,66 μηνιαίως.

Σχέδιο Επίδοματος Φροντίδας σε Τετραπληγικά Άτομα

Σκοπός του Σχεδίου είναι η παροχή οικονομικής βοήθειας σε τετραπληγικά άτομα ανεξαρτήτως εισοδημάτων, ώστε αυτά να εξασφαλίζουν υπηρεσίες φροντίδας, πρακτικής βοήθειας και εξυπηρέτησης. Το ύψος του συγκεκριμένου επιδόματος, ανέρχεται, στο ποσό των €854,30 μηνιαίως. Δικαιούχος είναι οποιοδήποτε τετραπληγικό άτομο, ανεξαρτήτως εισοδήματος και ηλικίας, όπως αυτό θα τεκμηριώνεται από ειδικό Ιατροσυμβούλιο. Ως «Τετραπληγικό» ορίζεται το άτομο που παρουσιάζει μηδενικές κινήσεις ή σχεδόν μηδενικές κινήσεις και στα τέσσερα άκρα, εξαιτίας εκ γενετής πάθησης, ασθένειας ή ατυχήματος.

Σχέδιο Επίδοματος Φροντίδας σε Παραπληγικά Άτομα

Σκοπός του Σχεδίου είναι η παροχή οικονομικής βοήθειας σε παραπληγικά άτομα, ανεξαρτήτως εισοδημάτων και ηλικίας, ώστε αυτά να εξασφαλίζουν υπηρεσίες φροντίδας, πρακτικής βοήθειας και εξυπηρέτησης. Άτομο με «παραπληγία» ορίζεται το άτομο, που παρουσιάζει μηδενική ή σχεδόν μηδενική κίνηση και στα δύο κάτω άκρα, λόγω εκ γενετής πάθησης, ασθένειας ή ατυχήματος, που καθιστά αναγκαίοτητα τη συνεχή και μόνιμη χρήση τροχοκαθίσματος για τη διακίνησή του. Το ύψος του επιδόματος ανέρχεται στο ποσό των €350 μηνιαίως.

Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας για απόκτηση Αναπηρικού Αυτοκινήτου

Δικαιούχοι θεωρούνται τα άτομα ηλικίας 18-70 ετών που παρουσιάζουν σοβαρή αναπηρία στα άνω ή/και κάτω άκρα, ή σοβαρή οπτική αναπηρία. Παρέχεται οικονομική βοήθεια μέχρι €15.378 ή μέχρι €18.795 σε ορισμένες περιπτώσεις (όπου απαιτείται τροχοκάθισμα κ.ά.) Η χρηματική βοήθεια αφορά τους δασμούς, τους φόρους κατανάλωσης και το ΦΠΑ. Τα άτομα απαλλάσσονται επίσης από τα τέλη εγγραφής και κυκλοφορίας του αυτοκινήτου.

Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας για την Προμήθεια Τροχοκαθισμάτων

Δικαιούχοι θεωρούνται άτομα που παρουσιάζουν βαριά κινητική αναπηρία και δεν μπορούν να βαδίσουν καθόλου ή μπορούν να βαδίσουν σε πολύ μικρές αποστάσεις σε ομαλό έδαφος με τη χρήση βοηθητικών μέσων. Το ποσό που παρέχεται κυμαίνεται μεταξύ €700 και €13.500 ανάλογα με τον τύπο του τροχοκαθίσματος.

Σχέδιο Παροχής Οικονομικής Βοήθειας στα Άτομα με Αναπηρίες για την Προμήθεια Τεχνικών Μεσών, Οργάνων και άλλων Βοηθημάτων

Η διευκόλυνση της διαβίωσης και η προώθηση της ανεξαρτητοποίησης και της πλήρους συμμετοχής των ατόμων με αναπηρίες στην κοινωνική και οικονομική ζωή, μέσω της παροχής οικονομικής βοήθειας για την προμήθεια κατάλληλων τεχνικών μέσων και οργάνων καθώς και άλλων βοηθημάτων. Παρέχεται οικονομική βοήθεια μέχρι ποσοστού 80% της τελικής αξίας του αιτούμενου τεχνικού μέσου και μέχρι ενός ανώτατου ποσού το οποίο θα καθορίζεται από καιρό σε καιρό με εισήγηση της επιτροπής που θα εξετάζει τις αιτήσεις. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις ατόμων με πολύ χαμηλά εισοδήματα παρέχεται βοήθεια μέχρι και 100% της αξίας του αιτούμενου είδους.

Σχέδιο Επιχορήγησης των Οργανώσεων των Ατόμων με Αναπηρίες

Δικαιούχοι θεωρούνται οι Οργανώσεις των ίδιων των ατόμων με αναπηρίες ή οι Οργανώσεις των γονέων των ατόμων αυτών σε περίπτωση που τα ίδια δεν είναι σε θέση να αντιπροσωπεύσουν τους εαυτούς τους. Παρέχεται επιχορήγηση λειτουργικών εξόδων των οργανώσεων καθώς και εξόδων αριθμού προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρίες

Σχέδιο Επιχορήγησης Κοινωνικών Συνοδών για Ενήλικα Άτομα με Πολύ Σοβαρές Αναπηρίες

Δικαιούχοι θεωρούνται οι οργανώσεις για τα Άτομα με Αναπηρία που θα αναλάβουν να συντονίζουν και να κατανέμουν τις απαραίτητες υπηρεσίες του Συνοδού στα άτομα με αναπηρίες, ανάλογα με τις ανάγκες τους. Παρέχεται χορηγία ύψους μέχρι €10.000 ετησίως, με ανώτατο όριο το 70% των δαπανών μισθοδοσίας του Κοινωνικού Συνοδού.

Ο περί Λαχείου Πρόνοιας Νόμος του 1992 - Έκτακτη Βοήθεια μέσω του Ταμείου του Λαχείου Πρόνοιας

Παρέχεται σε άτομα με σοβαρή αναπηρία ή σε δεινοπαθόντες ή σε οργανώσεις ή σε Υπηρεσίες. Δίδεται έκτακτη παροχή οικονομικής βοήθειας σε αναπήρους και δεινοπαθόντες, καθώς και σε Υπηρεσίες ή Οργανώσεις για άσκηση μέριμνας για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

